PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

8
August
2009

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

NINA FAÇON

1909-1974

100 de ani de la naştere

„La sfîrşitul Renaşterii, pătura de intelectuali ai burgheziei mici republicane îşi împlineşte pînă la capăt funcţia, în sensul că avertizează insistent cu privire la natura tiranică a noilor guvernări. Ea rămîne însă în urma istoriei şi, ca atare înfrîntă, se refugiază în utopie. Intelectualii burghezi mari, favorabili Medicilor, se închid în lumea curţilor şi ignorează nevoile contemporane; din ei vor descinde, timp de două secole de aici înainte, literaţii de curte, întreaga pletoră a «sonetiştilor» şi a «cruscanţilor». Singurii intelectuali lucizi, prezenţi faţă de lumea lor, sînt publiciştii, autorii de epistole şi moraliştii: ei sînt anticonformiştii a căror funcţie se exercită negativ prin cenzura amară a moravurilor şi abuzurilor, şi tot ei sînt continuatorii umaniştilor. Orizontul limitat la aspectele negative ale prezentului, în cazul celor constrînşi la adulaţie, este în schimb larg cuprinzător al tuturor aspectelor la cei independenţi.“

***Intelectualul şi epoca sa*, 1966**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Răsfoiri
Ionel TEODOREANU – [Domnul Ibrăileanu] 2

Centenar Eugen Ionescu
Rinocerii 3
Matei CĂLINESCU – O alegorie pentru toate anotimpurile: *Rhinocéros* (I) 7

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ
Primăria comunei Bucuresci 9

Patrimoniu 13

ISTORIA CĂRȚII
TUDOR VIANU – *ESTETICA* 14

AUTOGRAFE CONTEMPORANE
Nicolae GEORGESCU – Eminescologia, la ora exactă 16

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC
Din viaţa Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
Marian NENCESCU – Sinaia, Cartea, România – un salon multinațional 21

Rob DAVIES – EuropeanaLocal. Rolul conținutului digital local şi regional în serviciul Europeana 22
Roswitha POLL, Peter TE BOEKHOST – Măsurarea calității. Măsurarea performanțelor în biblioteci (V) 26

Orizonturi
Eugeniu NISTOR – Destituirea lui Blaga de la catedra universitară 32

Catalog 36

Repere
Marian NENCESCU – Un secol la Schinetea 38

Calendar 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI Inventar Nr. 34145

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Răsfoiri

[Domnul Ibrăileanu]

Ionel TEODOREANU

Revista *Viaţa contimporană* avuse pentru el două semnificaţii. Întâia, comună tuturor întemeietorilor: aceea de arenă onestă, pentru lupta socială şi literară. A doua semnificaţie îi era strict personală. La Universitate, apoi în viaţa de toate zilele, nu găsise interlocutori. Mintea lui prea repede, corosiv lucidă şi prea înaltă nu găsea între camarazii de vîrstă, profesie şi viaţă replica egală, comprehensivă, deopotrivă de elastică, deopotrivă de dură. Renunţase deci la oameni. Dar activitatea lui de la *Viaţa contimporană* nu era decît o veşnică scrisoare adresată anonimului din mulţimea anonimă: acela trebuia să existe. Fără de această ultimă speranţă, desigur că redactorul *Vieţii contimporane* ar fi renunţat la viaţă, după ce renunţase la oameni...

Şi faţa lui, învăluită în păr sălbătăcit un pic pe tîmple şi în barbă, avea oarecare asemănare cu chipul pădurarilor pe care-i vezi răsărind subt solemnele bolţi vegetale, din umbra unui stejar, ca nişte pustnici gravi, cu ochi limpezi şi ageri, aducînd şi cu bufniţa, şi cu vulturul. Paloarea feţii însă, aparţinea cărţilor. Purta vaste pălării negre cu margine lată şi pelerină. Aşa răsărea pe ulicele dosnice ale Iaşului, mergînd spre Universitate. Dacă l-ar fi întîlnit prin ruinele Iaşului, Rembrandt ar fi tresărit şi l-ar fi privit lung şi altfel decît rarii concetăţeni care-l întîlneau, măsurînd ironici această apariţie de umbră, cu prea multă lumină în faţă şi-atît de puţin actuală din punct de vedere vestimentar...

A doua particularitate a acestui om era fobia microbilor. Îi vedea presăraţi sarcastic pe toate cele: pe mîna prietenilor, pe clanţa uşilor, pe cartonul ţigărilor. Fumător pasionat, nu-şi fuma ţigara decît după ce-i pîrjolea cartonul la flacără, făcînd din el un fel de frigărui fierbinte...

Nimeni nu-şi dădea seamă ce zîmbet ironic avea această viaţă de noapte şi această fobie de microbi. Poate că nici el nu-şi mai dădea perfect seamă. Dar există o formulă mai fericită şi mai cuviincioasă – care să te izoleze de oameni, fără a le spune: „Daţi-mi pace, imbecililor!" – decît viaţa de noapte şi fobia microbilor? Căci aceeaşi mînă care se dezinfecta după ce strîngea o altă mînă, nopţi întregi, fără mănuşi şi fără sublimat, şi le petrecea mînă-n mînă cu volumele lui Tolstoi, Dostoievski sau Proust. Continua, desigur, şi cînd era singur, să-şi flambeze cartonul ţigărilor, dar mirosul şi gustul de ars, nu distrugerea microbilor, îi deveniseră încetul cu încetul tot atît de necesare ca şi tutunul...

Într-un zaplaz înalt de scînduri putrede, vizibilă numai prin clanţă, atît de mică şi de ştearsă, se deschise scîrţîind o uşiţă. E situată în grădina Copou, cum sunt uşele cămărilor: în fundul obscur al casei. Pleci capul, îndoi umerii – uşiţa e scundă, ridici piciorul – pragul e nalt, ai impresia că escaladezi o fereastră – şi intri deodată, lăsînd în urmă toate amintirile urbane, în cea mai dulce lumină din cîte ţi-a fost dat să întîlneşti. Crezi că-i un fum albăstrui ca cel de cetini în dreptul pădurilor de brazi, dar nici brazi nu-s, nici fum nu-i. E lumina îndulcită într-atîta, încît îţi pare fum...

– Domnule Deleanu, toată valea Moldovei, toată lunca Siretului sînt Sadoveanu. Acolo te descoperi în faţa artei lui Sadoveanu. Asta înseamnă literatură: să-ţi aparţie natura. Sadoveanu e cel mai pur arcuş al prozei româneşti. Moldova, toată Moldova, e vioara pe care cîntă Sadoveanu... Luna pe care o vezi răsărind la Agapia deasupra brazilor negri, „cu lumina ei fecioară", e a lui Eminescu. Nimeni nu i-o poate lua. El o dăruieşte plină, de cîte ori răsare, lumii româneşti. Sadoveanu a dăruit României valea Moldovei şi lunca Siretului... E teribil omul acesta, domnule Deleanu! Are ochi mici de elefant şi vede tot, nimic nu-i scapă. Am călătorit odată, cu el şi alţi amici, pe Bistriţa, cu plutele. Eram scandalizat! Eu mă agitam ca un negustor de haine vechi care se tîrguieşte, pe cînd Sadoveanu juca şah, pe Bistriţa. Nu se uita la nimic. Nu vedea nimic. Fierbeam! Să-l auzi pe Sadoveanu la Toance, în loc să urle, că spune placid: „Şah la rege!" Ei bine, domnule Deleanu, peste o săptămînă îmi trimetea o nuvelă pentru revistă. Văzuse tot, domnule Deleanu. Nimic nu-i scăpase. Înghiţise Bistriţa cu Toance cu tot pe cînd juca şah. Pînă şi un cuc, pe care-l auzisem cîntînd în timpul drumului, cînta în nuvela lui, *„mirat"* aşa cum cîntase în natură... Iar am ajuns la literatură! Vezi, domnule Deleanu, asta-i bătrîneţa: porneşti cu landoul de la Paşcani, şi-n loc să ajungi la Ceahlău, ajungi la Eminescu şi la Sadoveanu! Pe lumea cealaltă – să zicem – cei care-au trăit se vor duce în rai; cei care-au scris, în infern. Infernul, domnule Deleanu, n-are miros de pucioasă şi piatră arsă; are miros de cerneală şi creion. E o foaie de hîrtie plană, cît planeta Venus, pe care scriitorii au devenit instrumente de scris. Asta-i tortura! În vecii vecilor vor scrie fără odihnă... Dar, oricum, parcă tot e mai plăcut decît s-asculţi în paradis predicele sau anecdotele cutărui om politic, să fii în manuscrisul gheenei ordonanţa penei lui Voltaire...

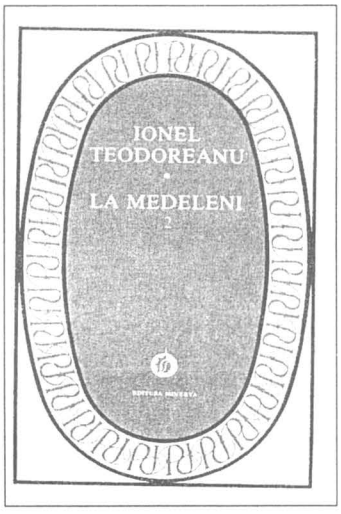

Îşi luă pelerina pe umeri, trecînd în odaia de alături. Dănuţ se răsturnă în scaunul legănat, cutreierînd pereţii cu privirea. Faţă în faţă, aşezate pe doi pereţi potrivnici, două tablouri se priveau: unul era o reconstituire cît mai ştiinţifică a antropoidului. Un fel de mătăhăloasă gorilă, îngreuiată parcă de propria-i vînjoşenie, într-o atitudine crăcănată de marinar beat, care iesă din tavernă, cu măciuca-n mîna flocoasă, cu capul proeminent prin falca de jos, inexistent prin frunte, dominînd o întindere de pustietăţi, alăturat cavernei; celălalt tablou era o fotografie a lui Anatole France în odaia sa de lucru. Pe fondul cenuşiu al bibliotecilor, rezemat de masa de lucru, picior peste picior, îşi trimetea privirea ascuţită. Calotă pe creştetul capului, frunte înaltă, nas dîrz, ochi robuşti, mustăcioară deasupra unei buze spiritual cărnoase, barbişon viguros, deşi sur, jiletcă de catifea pe un pîntec bombat ca o frunte de poet. Şi într-un tablou, şi-n celălalt erau două versiuni ale elanului spre viaţă. Dar puterea cavernelor părea terorizată, furios, mîrîitor terorizată, pe cînd puterea bibliotecii zîmbea. Părea mai sigur omul zîmbetului sceptic decît antropoidul ghioagei dogmatice...

Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, 2,
ediţie îngrijită şi repere istorico-literare
de Nicolae Ciobanu,
Editura Minerva, Bucureşti, 1988

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Eugen Ionescu

Rinocerii

Actul al doilea
Tabloul 2

... La ridicarea cortinei, Jean e culcat în pat, învelit, cu spatele la public. Tuşeşte. După cîteva clipe, apare Bérenger urcînd ultimele trepte ale scării. Bate la uşă. Jean nu răspunde. Bérenger bate din nou.

BÉRENGER: Jean! *(Bate iar.)* Jean!

Uşa din fundul palierului se deschide,
apare un bătrînel cu bărbuţă albă.

BĂTRINELUL: Ce doriţi?

BÉRENGER: Am venit la Jean, la domnul Jean, prietenul meu.

BĂTRÎNELUL: Credeam că e pentru mine, şi pe mine tot Jean mă cheamă. Atunci e vorba de celălalt.

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI *(din fundul camerei):* E pentru noi?

BĂTRÎNELUL *(întorcîndu-se spre nevastă-sa, care nu se vede):* E pentru celălalt.

BÉRENGER *(bătînd în uşă):* Jean!

BĂTRÎNELUL: N-am văzut să fi ieşit. L-am văzut aseară. Nu părea prea bine dispus.

BÉRENGER: Ştiu şi de ce, e din vina mea .

BĂTRÎNELUL: Poate că nu vrea să deschidă. Mai încercaţi.

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI: Jean! Nu sta de poveşti, Jean!

BÉRENGER *(bătînd):* Jean!

BĂTRÎNELUL *(nevestei):* O clipă. Of, of, of...

Închide uşa şi dispare.

JEAN *(tot culcat, cu spatele spre public; voce răguşită):* Ce e?

BÉRENGER: Am venit să te văd, dragă Jean.

JEAN: Cine-i acolo?

BÉRENGER: Eu, Bérenger. Nu te deranjez?

JEAN: A, dumneata eşti? Intră!

BÉRENGER *(încercînd să deschidă):* Uşa e încuiată.

JEAN: O clipă. Tţ, ţţ, ţţ... *(Jean se scoală, într-adevăr, destul de prost dispus. Poartă o pijama verde, e ciufulit.)* O clipă. *(Întoarce cheia în broască.)* O clipă. *(Se duce şi se culcă din nou, se acoperă ca mai înainte.)* Intră.

BÉRENGER *(intrînd):* Bună ziua, Jean.

JEAN *(în pat):* Cît e ceasul? Nu eşti la birou?

BÉRENGER: Mai eşti în pat? Nu eşti la birou? Scuză-mă, te deranjez poate.

JEAN *(tot cu spatele):* Curios, nu-ţi recunoşteam vocea.

BÉRENGER: Nici eu nu-ţi recunoşteam vocea.

JEAN *(tot cu spatele):* Şezi.

BÉRENGER: Eşti bolnav? *(Jean răspunde printr-un mormăit.)* Ştii, Jean, am fost stupid să mă cert cu dumneata pentru o asemenea istorie.

JEAN: Care istorie?

BÉRENGER: Ieri...

JEAN: Cînd ieri? Unde ieri?

BÉRENGER: Ai uitat? În legătură cu rinocerul, cu nenorocitul ăla de rinocer.

JEAN: Care rinocer?

BÉRENGER: Rinocerul, sau, dacă vrei, nenorociţii ăia doi de rinoceri, pe care i-am zărit.

JEAN: A! Da, mi-aduc aminte... Cine ţi-a spus că rinocerii aceia doi sînt nenorociţi?

BÉRENGER: E un fel de a spune.

JEAN: Bine. Să nu mai vorbim despre asta.

BÉRENGER: Eşti foarte drăguţ.

JEAN: Bine, şi?

BÉRENGER: Ţin totuşi să-ţi spun... îmi pare rău că am susţinut... cu îndîrjire, cu încăpăţînare... cu furie... da, pe scurt, într-un cuvînt... am fost stupid.

JEAN: Nu mă miră din partea dumitale.

BÉRENGER: Te rog să mă scuzi.

JEAN: Nu prea mă simt bine.

Tuşeşte.

BÉRENGER: Din pricina asta şi stai în pat, fără îndoială. *(Schimbînd tonul.)* Ştii, Jean, aveam dreptate amîndoi.

JEAN: În legătură cu ce?

BÉRENGER: În legătură cu... tot cu... încă o dată, scuză-mă că revin la asta, n-am s-o lungesc prea mult. Ţin doar să-ţi spun, dragul meu Jean, că, fiecare în felul lui, aveam dreptate amîndoi. Acum e lucru dovedit. Sînt în oraş şi rinoceri cu două coarne, şi rinoceri cu un corn.

JEAN: Asta spuneam şi eu. E cu-atît mai rău.

BÉRENGER: Da, cu-atît mai rău.

JEAN: Sau cu-atît mai bine. Depinde.

BÉRENGER *(continuînd):* De unde vin unii, de unde vin ceilalţi – sau de unde vin ceilalţi, de unde vin unii – asta are, în fond, puţină importanţă. Singurul lucru care contează în ochii mei este existenţa în sine a rinocerului, căci ...

JEAN *(întorcîndu-se şi aşezîndu-se pe patul răvăşit, faţă-n faţă cu Bérenger):* Nu mă simt bine, nu mă simt bine!

BÉRENGER: Sînt dezolat! Dar ce ai?

JEAN: Nu ştiu nici eu, mi-e rău, nu mă simt în apele mele.

BÉRENGER: O stare de slăbiciune?

JEAN: Deloc. Dimpotrivă, parcă fierb, nu vezi?

BÉRENGER: Vreau să spun... o slăbiciune trecătoare. Se poate întîmpla oricui.

JEAN: Mie, niciodată.

BÉRENGER: Atunci, poate un exces de sănătate. Prea multă energie – uneori nici asta nu e bine. Dezechilibrează sistemul nervos.

JEAN: Am un echilibru perfect. *(Vocea lui Jean devine din ce în ce mai răguşită.)* Sînt sănătos la minte şi la trup. Ereditatea mea...

BÉRENGER: Desigur, desigur. Poate totuşi ai răcit. Ai temperatură?

JEAN: Nu ştiu. Ba da, probabil puţină febră. Mă doare capul.

BÉRENGER: Un pic de migrenă. Să plec, dacă vrei.

JEAN: Rămîi. Nu mă deranjezi.

BÉRENGER: Eşti şi răguşit.

JEAN: Răguşit?

BÉRENGER: Da, puţin răguşit. De-asta nu-ţi recunoşteam vocea.

JEAN: De ce să fiu răguşit? Vocea mea nu s-a schimbat, mai degrabă s-a schimbat a dumitale.

BÉRENGER: A mea?

JEAN: De ce nu?

BÉRENGER: Se poate. Nu băgasem de seamă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

JEAN: Dar ce eşti dumneata în stare să bagi de seamă? *(Ducînd mîna la frunte.)* Mai ales fruntea mă doare. M-am lovit, probabil.

Vocea îi este şi mai răguşită.

BÉRENGER: Cînd te-ai lovit?

JEAN: Nu ştiu. Nu-mi aduc aminte.

BÉRENGER: Te-ar fi durut.

JEAN: Poate că m-am lovit în somn.

BÉRENGER: Lovitura te-ar fi trezit. Ai visat desigur că te-ai lovit.

JEAN: Eu nu visez niciodată...

BÉRENGER *(continuînd):* Durerea de cap a început probabil în timpul somnului, ai uitat că ai visat, sau mai degrabă îţi aminteşti de vis în mod inconştient.

JEAN: Eu, în mod inconştient? Sînt stăpîn pe gîndurile mele, nu mă las la voia întîmplării. Eu merg drept înainte, merg întotdeauna drept înainte.

BÉRENGER: Ştiu. Nu m-am exprimat bine.

JEAN: Vorbeşte mai limpede. Nu e nevoie să-mi spui lucruri neplăcute.

BÉRENGER: Ai deseori impresia că te-ai lovit atunci cînd te doare capul. *(Apropiindu-se de Jean.)* Dacă te-ai fi lovit, ar fi trebuit să ai un cucui. *(Privindu-l pe Jean.)* Ba da, uite, chiar ai unul, ai într-adevăr un CUCUl.

JEAN: Un cucui?

BÉRENGER: Unul mic de tot.

JEAN: Unde?

BÉRENGER *(arătînd fruntea lui Jean):* Aici, exact deasupra nasului.

JEAN: N-am nici un cucui. În familia mea nimeni n-a avut vreodată cucuie.

BÉRENGER: Ai o oglindă?

JEAN: Asta-i bună! *(Pipăindu-şi fruntea.)* Da, parcă totuşi... Mă duc să văd. *(Se ridică brusc şi se îndreaptă spre camera de baie. Bérenger îl urmăreşte cu privirea. Din camera de baie.)* E adevărat, am un cucui. *(Revine, faţa lui a devenit uşor verzuie.)* Vezi bine că m-am lovit.

BÉRENGER: Arăţi rău, eşti verde la faţă.

JEAN: Tare-ţi place să-mi spui lucruri neplăcute! Dar la dumneata te-ai uitat?

BÉRENGER: Scuză-mă, nu vreau să te necăjesc.

JEAN *(foarte plictisit):* Nu s-ar spune.

BÉRENGER: Răsufli greu. Te doare în gît? *(Jean se aşază din nou pe pat.)* Te doare în gît? E poate o anghină.

JEAN: De ce să am anghină?

BÉRENGER: Nu e dezonorant, am avut şi eu. Dă-mi voie să-ţi iau pulsul.

Bérenger se scoală ca să-i ia pulsul lui Jean.

JEAN *(cu o voce şi mai răguşită):* Ei, o să treacă.

BÉRENGER: Pulsul are un ritm absolut regulat. Nu te speria!

JEAN: Nu sînt speriat deloc. De ce m-aş speria?

BÉRENGER: Ai dreptate. Cîteva zile de odihnă – şi gata.

JEAN: N-am timp să mă odihnesc. Trebuie să fac rost de hrană.

BÉRENGER: Nu eşti prea bolnav, de vreme ce ţi-e foame. Totuşi, ar trebui să te odihneşti cîteva zile. Ar fi mai prudent. Ai chemat doctorul?

JEAN: N-am nevoie de doctor.

BÉRENGER: Ba da, trebuie să chemăm doctorul.

JEAN: N-ai să chemi doctorul, eu nu vreau doctor. Mă îngrijesc singur.

BÉRENGER: Greşeşti dacă nu crezi în medicină.

JEAN: Medicii inventă boli care nu există.

BÉRENGER: Din intenţii bune. Din plăcerea de a îngriji oamenii.

JEAN: Născocesc boli, născocesc boli!

BÉRENGER: Poate că le născocesc. Dar vindecă bolile pe care le-au născocit.

JEAN: E un semn de forţă.

BÉRENGER: Evident, e un semn de sănătate şi de forţă. Totuşi...

Observă mai de aproape antebraţul lui Jean, împotriva acestuia, care reuşeşte să-l tragă cu violenţă.

JEAN: Ce mă studiezi ca pe-o dihanie ciudată?

BÉRENGER: Pielea dumitale...

JEAN: Ce ai cu pielea mea? Eu mă ocup de pielea dumitale?

BÉRENGER: S-ar spune... da, s-ar spune că-şi schimbă culoarea văzînd cu ochii. Se înverzeşte. *(Vrea să reia mîna lui Jean.)* Se şi înăspreşte.

JEAN *(trăgîndu-şi iar mîna):* Nu mă mai pipăi aşa! Ce te-a apucat? Mă plictiseşti.

BÉRENGER *(pentru el însuşi):* E poate mai grav decît credeam. *(Lui Jean.)* Trebuie să chemăm doctorul.

Se îndreaptă spre telefon.

JEAN: Lasă telefonul ăla în pace! *(Se repede spre Bérenger şi-l împinge. Bérenger se clatină.)* Nu te băga unde nu-ţi fierbe oala!

BÉRENGER: Mă rog, mă rog. Era pentru binele dumitale.

JEAN *(tuşind şi respirînd zgomotos):* Nu purta dumneata grijă de binele meu.

BÉRENGER: Respiri greu.

JEAN: Respiră fiecare cum poate. Dumitale nu-ţi place respiraţia mea, mie nu-mi place a dumitale. Respiri prea slab, nici măcar nu se aude, s-ar spune că ai să mori dintr-un minut într-altul.

BÉRENGER: Desigur, n-am forţa dumitale.

JEAN: Ce, eu te trimit pe dumneata la doctor ca să-ţi dea forţă? Fiecare face ce vrea!

BÉRENGER: Nu te supăra pe mine. Ştii bine că-ţi sînt prieten.

JEAN: Nu există prietenie. Nu cred în prietenia dumitale.

BÉRENGER: Mă jigneşti.

JEAN: N-ai de ce să fii jignit.

BÉRENGER: Dragul meu Jean...

JEAN: Nu sînt dragul dumitale Jean.

BÉRENGER: Eşti tare mizantrop astăzi.

JEAN: Da, sînt mizantrop, mizantrop, mizantrop, îmi place să fiu mizantrop.

BÉRENGER: Mai eşti desigur supărat pe mine pentru cearta noastră prosteasca de ieri. Era din vina mea, recunosc. Tocmai veniseм ca să mă scuz...

JEAN: Despre ce ceartă vorbeşti?

BÉRENGER: Abia ţi-am adus aminte. Ştii, rinocerul!

JEAN *(fără să-l asculte pe Bérenger):* La drept vorbind, nu-i detest pe oameni, îmi sînt indiferenţi, uneori mă dezgustă, dar să nu se pună de-a curmezişul drumului meu, că-i strivesc.

BÉRENGER: Ştii bine că nu voi fi niciodată un obstacol...

JEAN: Eu unul am o ţintă. Merg drept spre ea.

BÉRENGER: Ai desigur dreptate. Cred totuşi că treci printr-o criză morală. *(Jean a început să meargă prin cameră, ca un animal în cuşcă, de la un perete la celălalt. Bérenger îl observă, din cînd în cînd se dă uşor la o parte din drumul lui. Glasul lui Jean continuă să fie din ce în ce mai răguşit.)* Nu te enerva, nu te enerva!

JEAN: Nu mă simţeam la largul meu în haine, acum mă supără şi pijamaua!

Deschide şi închide jacheta pijamalei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BÉRENGER: Vai, dar ce are pielea dumitale?!

JEAN: Iar pielea mea? E pielea mea – și fii sigur că n-aș schimba-o pe a dumitale.

BÉRENGER: Parc-ar fi toval.

JEAN: E mai solid. Rezistă intemperiilor.

BÉRENGER: Ești din ce în ce mai verde.

JEAN: Azi ai mania culorilor. Ai vedenii, iar ai băut.

BÉRENGER: Am băut ieri, azi nu.

JEAN: E rezultatul unui întreg trecut de desfrîu.

BÉRENGER: Ți-am promis că mă schimb, știi bine, căci eu ascult de sfaturile unor prieteni ca dumneata. Nu mă simt umilit, dimpotrivă.

JEAN: Mi-e totuna... Brrr!...

BÉRENGER: Ce spui?

JEAN: Nu spun nimic. Fac brrr... Mă amuză.

BÉRENGER *(privindu-l pe Jean în ochi):* Știi ce i s-a întîmplat lui Boeuf? A devenit rinocer.

JEAN: Ce i s-a întîmplat lui Boeuf?

BÉRENGER: A devenit rinocer.

JEAN *(făcîndu-și vînt cu jacheta descheiată a pijamalei):* Brrr!

BÉRENGER: Te rog, lasă glumele!

JEAN: Dar pot să respir. Cred că am dreptul. Sînt la mine acasă.

BÉRENGER: Nu te contrazic.

JEAN: Bine faci. Mi-e cald, mi-e cald. Brrr ! O clipă. Mă duc să mă răcoresc.

BÉRENGER *(în timp ce Jean se repede spre camera de baie):* Are febră.

Jean e în camera de baie, se aude cum răsuflă tare, se aude și apa curgînd la robinet.

JEAN *(de dincolo):* Brrr!...

BÉRENGER: Are frisoane. Fie ce-o fi, telefonez doctorului.

Se îndreaptă din nou spre telefon, dar se retrage brusc, auzind vocea lui Jean.

JEAN: Și zici că bietul Boeuf a devenit rinocer. Ha, ha, ha... Și-a bătut joc de voi, s-a deghizat. *(Scoate capul prin întredeschizătura ușii camerei de baie. E foarte verde. Cucuiul de deasupra nasului e ceva mai mare.)* S-a deghizat.

BÉRENGER *(plimbîndu-se prin cameră, fără să-l privească pe Jean):* Te asigur că totul părea foarte serios.

JEAN: Ei și, treaba lui!

BÉRENGER *(întorcîndu-se spre Jean, care dispare în camera de baie):* Probabil că n-a făcut-o dinadins. Transformarea s-a petrecut împotriva voinței lui.

JEAN *(de dincolo):* De unde știi?

BÉRENGER: În orice caz, totul ne face să credem.

JEAN: Și dacă a făcut-o dinadins?... Ce zici dac-a făcut-o dinadins?

BÉRENGER: M-aș mira. În orice caz, doamna Boeuf nu părea deloc să fi fost la curent...

JEAN *(cu o voce foarte răgușită):* Ha, ha, ha!... Doamna Boeuf, aia grasă! Ha, ha, ha! E o idioată.

BÉRENGER: Idioată sau nu...

JEAN *(intră repede, scoate jacheta pijamalei și o aruncă pe pat în timp ce Bérenger se întoarce discret cu spatele. Jean, care are pieptul și spatele verzi, intră din nou în camera de baie. Intrînd și ieșind mereu):* Boeuf n-o punea niciodată pe nevastă-sa la curent cu proiectele lui...

BÉRENGER: Te înșeli, Jean. Este, dimpotrivă, o căsnicie foarte unită.

JEAN: Foarte unită, ești sigur? Hm, hm, brrr...

BÉRENGER *(îndreptîndu-se către camera de baie, a cărei ușă Jean i-o trîntește în nas):* Foarte unită. Dovadă...

JEAN *(de dincolo):* Boeuf avea viața lui personală. Își rezervase un colțișor secret în fundul inimii.

BÉRENGER: N-ar trebui să te fac să vorbești, se pare că-ți face rău.

JEAN: Dimpotrivă, mă ușurează.

BÉRENGER: Lasă-mă să chem totuși doctorul, te rog!

JEAN: Îți interzic categoric. Nu-mi plac oamenii încăpățînați. *(Jean intră în cameră. Bérenger se dă înapoi puțin speriat, căci Jean este verde și vorbește cu multă dificultate. Vocea lui e de nerecunoscut)*: Așa încît, fie că a devenit rinocer din proprie inițiativă, fie că împotriva voinței lui, e poate mai bine pentru el.

BÉRENGER: Dar, dragul meu, ce spui? Cum poți să-ți închipui...

JEAN: Dumneata vezi răul peste tot. Dacă-i face omului plăcere să devină rinocer, dacă-i face plăcere! Nu e nimic extraordinar în asta.

BÉRENGER: Evident, nu e nimic extraordinar în asta. Totuși, mă îndoiesc că i-ar face chiar atîta plăcere.

JEAN: Și de ce mă rog?

BÉRENGER: Mi-e greu să-ți spun de ce. Se înțelege de la sine.

JEAN: Îți spun că nu e chiar așa de rău! La urma urmei, rinocerii sînt niște vietăți ca și noi, care au același drept la viață ca și noi!

BÉRENGER: Cu condiția să n-o distrugă pe a noastră. Îți dai seama ce deosebire de mentalitate?

JEAN *(umblînd încolo și încoace prin încăpere, tot intrînd și ieșind din camera de baie):* Crezi că a noastră e preferabilă?

BÉRENGER: Oricum, noi avem morala noastră, pe care o consider incompatibilă cu a acestor animale.

JEAN: Morala! Mare lucru morala, m-am săturat de morală, e frumoasă morala! Trebuie să depășim morala.

BÉRENGER: Și ce vrei să pui în loc?

JEAN *(același joc):* Natura.

BÉRENGER: Natura?

JEAN *(același joc):* Natura își are legile ei. Morala e antinaturală.

BÉRENGER: Dacă înțeleg bine, dumneata vrei să înlocuiești legea moralei cu legea junglei!

JEAN: Așa am să trăiesc, așa am să trăiesc.

BÉRENGER: Asta se spune. Dar, în fond, nimeni...

JEAN *(întrerupîndu-l, umblînd încolo și încoace):* Trebuie să reconstituim temeliile vieții noastre. Trebuie să ne întoarcem la integritatea primordială.

BÉRENGER: Nu sînt deloc de acord cu dumneata.

JEAN *(răsuflînd zgomotos):* Vreau să respir.

BÉRENGER: Gîndește-te, îți dai seama, cred, că noi avem o filozofie pe care animalele astea n-o au, un sistem de valori de neînlocuit. L-au construit secole de civilizație umană!...

JEAN *(tot din camera de baie):* Să dărîmăm toate astea! O să ne simțim mai bine.

BÉRENGER: Nu te pot lua în serios. Glumești, faci poezie.

JEAN: Brrr!

Aproape că mugește.

BÉRENGER: Nici nu știam că ești poet.

JEAN *(iese din camera de baie):* Brrr!

Mugește din nou.

BÉRENGER: Te cunosc prea bine pentru ca să cred că asta e părerea dumitale intimă. Căci știi tot așa de bine ca și mine, omul...

JEAN *(întrerupîndu-l):* Omul... Să nu mai rostești cuvîntul ăsta!

BÉRENGER: Vreau să spun, ființa umană, umanismul...

JEAN: Umanismul e perimat! Ești un vechi sentimental ridicol.

Intră din nou în camera de baie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BÉRENGER: În sfîrșit, orișicum, spiritul...

JEAN *(din camera de baie):* Șabloane! Vorbești prostii!

BÉRENGER: Prostii?

JEAN *(din camera de baie, cu o voce foarte răgușită și greu de înțeles):* Absolut...

BÉRENGER: Cum spui una ca asta, dragul meu Jean? Ți-ai pierdut capul? La urma urmei, ți-ar plăcea să fii rinocer?

JEAN: De ce nu? N-am prejudecățile dumitale.

BÉRENGER: Vorbește mai clar! Nu înțeleg ce spui. Articulezi greu.

JEAN *(tot din camera de baie):* Destupă-ți urechile!

BÉRENGER: Cum?

JEAN: Destupă-ți urechile! Am spus: de ce să nu fiu rinocer? Îmi plac schimbările.

BÉRENGER: Asemenea afirmații, venind din partea dumitale... *(Bérenger se întrerupe, căci Jean face o apariție înspăimîntătoare. Într-adevăr, a deveni cu totul verde. Cucuiul de pe fruntea lui a devenit aproape un corn de rinocer.)* Oh, se pare că într-adevăr îți pierzi capul! *(Jean se repede spre pat, zvîrle pătura pe jos, pronunță cuvinte furioase și de neînțeles, emite sunete ciudate:)* Dar nu fi așa mînios, calmează-te! Nu te mai recunosc.

JEAN *(abia descifrabil):* Cald... Căldură mare. Totul trebuie dărîmat... Și hainele zgîrie, zgîrie… Hainele... zgîrie...

Dă să-și scoată pantalonul pijamalei.

BÉRENGER: Ce faci? Nu te mai recunosc! Dumneata, de obicei atît de pudic!

JEAN: Mlaștinile! Mlaștinile!...

BÉRENGER: Privește-mă! Mi se pare că nu mă mai vezi! Că nu mă mai auzi!

JEAN: Te aud foarte bine! Te văd foarte bine!

Se repede spre Bérenger cu capul între umeri. Acesta se dă la o parte.

BÉRENGER: Atenție!

JEAN *(respirînd cu zgomot):* Pardon!

Apoi dă buzna în camera de baie.

BÉRENGER *(pare că vrea să fugă spre ușa din stînga, dar se întoarce și intră în camera de baie în urma lui Jean, spunînd):* Dar nu pot să-l las așa! Mi-e prieten: *(Din camera de baie.)* Am să chem doctorul. Trebuie, trebuie, crede-mă!

JEAN *(în camera de baie):* Nu.

BÉRENGER *(în camera de baie):* Ba da. Calmează-te, Jean! Ești ridicol. Oh, cornul dumitale se lungește văzînd cu ochii... Ești rinocer!

JEAN *(din camera de baie):* Am să te calc în picioare, am să te calc în picioare!

Zgomot mare în camera de baie, mugete, se aud obiecte care cad, o oglindă care se sparge; apoi apare Bérenger speriat de tot și care închide cu greu ușa camerei de baie, deși se ghicește că aceasta este împinsă în sens invers.

BÉRENGER *(împingînd ușa):* E rinocer, e rinocer! *(Bérenger a reușit să închidă ușa. Haina lui a fost găurită de corn. În momentul în care Bérenger izbutește să închidă ușa, cornul rinocerului o străpunge. În timp ce ușa începe să se miște sub apăsarea continuă a animalului, iar vacarmul din camera de baie continuă și se aud mugete amestecate cu cuvinte abia distincte ca: „turbez", „nemernic" etc., Bérenger se repede spre ușa din dreapta.)* Nicioda-tă n-aș fi crezut așa ceva despre el! *(Deschide ușa care dă spre scară și bate insistent cu pumnii în cealaltă ușă de pe palier.)* Aveți un rinocer în imobil! Chemați poliția!

Ușa se deschide.

BĂTRÎNELUL *(scoțînd capul):* Ce s-a întîmplat?

BÉRENGER: Chemați poliția! Aveți un rinocer în imobil!...

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI: Ce e, Jean? Ce e gălăgia asta?

BĂTRÎNELUL *(neveste-si):* Nu știu ce tot îndrugă. A văzut un rinocer.

BÉRENGER: Da, aici în casă. Chemați poliția!

BĂTRÎNELUL: De ce deranjați oamenii tam-nesam? Ce maniere!

Îi închide ușa în nas.

BÉRENGER *(repezindu-se pe scară):* Portar! Portar! Aveți un rinocer în casă, chemați poliția! Portar! *(Se vede deschizîndu-se partea de sus a ușii portarului, apare un cap de rinocer).* Încă unul! *(Bérenger urcă în goană treptele scării. Dă să intre în camera lui Jean, ezită, apoi se îndreaptă din nou spre ușa Bătrînelului. În această clipă, ușa Bătrînelului se deschide și apar două mici capete de rinoceri.)* Doamne! Dumnezeule! *(Bérenger intră în camera lui Jean, în timp ce ușa camerei de baie continuă să fie zgîlțîită. Bérenger se îndreaptă spre fereastră, care e marcată de un simplu cadru în fața scenei spre public. E la capătul puterilor, gata să leșine; îngaimă:)* Ah, Doamne! Ah, Doamne! *(Face un mare efort, începe să escaladeze fereastra, trece aproape de partea cealaltă, adică spre sală, și se trage repede îndărăt; în aceeași clipă, se văd apărînd din fosa de orchestră și parcurgînd-o foarte repede un mare număr de coarne de rinoceri, înșirate unele după altele. Bérenger se retrage cît poate de repede înapoi pe scenă și privește o clipit pe fereastră.)* E o turmă întreagă acum în stradă! O armată de rinoceri coboară bulevardul! *(Privește în toate părțile.)* Pe unde să ies, pe unde să ies?!... Dacă măcar s-ar mulțumi cu mijlocul străzii! Dar s-au revărsat și pe trotuar. Pe unde să ies, pe unde să plec?! *(Buimăcit, se îndreaptă pe rînd spre toate ușile și spre fereastră, în timp ce ușa camerei de baie continuă să se miște și se aude cum Jean mugește și proferă injurii nedeslușite. Jocul continuă cîteva clipe; de fiecare dată cînd, în tentativele sale dezordonate de-a fugi, Bérenger ajunge în fața ușii Bătrîneilor sau pe treptele scării, este întîmpinat de capete de rinoceri, care mugesc și-l fac să dea înapoi. Se duce pentru ultima dată spre fereastră; privește.)* O turmă întreagă de rinoceri! Și se spunea că e un animal singuratic! Fals, această concepție trebuie revizuită! Au dărîmat toate băncile de pe bulevard. *(Își frînge mîinile.)* Ce să fac? *(Se îndreaptă din nou spre diferitele ieșiri, dar apariția rinocerilor îl împiedică să plece. Cînd ajunge în fața ușii camerei de baie, aceasta e pe punctul de a ceda. Bérenger se repede spre peretele din fund, dă să se lipească de el, dar peretele se prăbușește; se vede, în fund, strada. Bérenger fuge strigînd:)* Rinocerii! Rinocerii!

Zgomote, ușa camerei de baie va ceda.

CORTINA

Eugen Ionescu, *Teatru*, Vol. II,
traduceri de I. Igiroșianu, Florica Șelmaru,
Mariana Șora, Ion Vinea,
Editura pentru Literatură Universală, București, 1968

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O alegorie pentru toate anotimpurile: *Rhinocéros*

Temă şi surse personale şi literare

(I)

Matei CĂLINESCU

Ca şi *Tueur sans gages*, *Rhinocéros* face parte din grupul scrierilor ionesciene concepute curând după înăbuşirea în sânge, de către URSS, a revoluţiei anticomuniste din Ungaria (octombrie-noiembrie 1956). Partidul Comunist Francez aprobase acţiunea sovietică şi puţini fuseseră comuniştii sau comunizanţii disidenţi. În alegoria antitotalitară din *Rhinocéros* descifrăm, deci, atât reacţia lui Ionesco la un eveniment recent şi la ecourile lui în Franţa cât şi reactualizarea, cu acest prilej, a unor amintiri despre totalitarismul de dreapta din România de la sfârşitul anilor 1930 şi de la începutul anilor 1940, aşa cum îl cunoscuse el prin experienţă personală. Meditând asupra asemănărilor dintre comunism şi fascism ca fenomene ideologice, Ionesco revizitează, *vingt ans après*, un episod dureros al vieţii sale, căci substanţa autobiografică a acestei piese se regăseşte în jurnalele scriitorului, în pasaje care trimit la (sau uneori datează din) anii în care varianta românească a naţionalismului fascizant devine o adevărată isterie colectivă. E interesant de remarcat că metamorfoza prin care trec convertiţii la ideologia Legiunii sau a Gărzii de Fier e descrisă prin comparaţii şi metafore animaliere (inclusiv cea a rinocerului) într-un pasaj din *Présent passé passé présent* care a fost scris între 1940 şi 1942, când Eugen Ionescu se simţea, în ţara sa natală, mai exilat decât oricând şi făcea eforturi disperate să plece în Franţa, «adevărata mea ţară», patrie mitică, locul în care copilărise şi învăţase să vorbească:

«Retourner en France, c'est mon seul but, désespéré. Là-bas encore je peux trouver des gens de ma familie, de mon espèce. [...] Si je reste ici, je meurs aussi du mal de mon vrai pays. Affreux exil. Seul, seul je suis, entouré de ces gens qui sont pour moi durs comme pierre, aussi dangereux comme des serpents, aussi implacables que les tigres. Comment peut-on communiquer avec un tigre, avec un cobra, comment convaincre un loup ou un rhinocéros de vous comprendre [...]. En fait, étant comme le dernier homme dans cette île monstrueuse, je ne représente plus rien, sauf une anomalie, un monstre.» (*Présent passé passé présent*, pp. 168-169)

Vorbind de procesul de contaminare mentală pe care cei atinşi de morbul ideologic îl pun totdeauna sub semnul sensului Istoriei (bineînţeles cu «I» mare), Ionesco ia desigur în considerare fenomenul reprezentat de liderul carismatic al unei mişcări extremiste. Pornind de la cazul lui Corneliu Codreanu, care a continuat să-şi exercite nociva fascinaţie şi dincolo de mormânt (el fusese asasinat în închisoare, la ordinul regelui Carol II, la 30 noiembrie 1938), el scrie:

«Ce Codreanu, chef de la Garde de Fer, était aussi beau que Guevara, aussi aimé que Mussolini, ou Castro, ou Hitler... Un tueur... comme Guevara... et comme Guevara un tueur tué... On n'aime que les beaux assassins, tués ou non» (p. 168) [această reflecţie datează din 1967].

Dar ucigaşul iubit de mase, dictatorul adorat nu explică, prin el însuşi, isteria colectivă. Logica internă a răspândirii unei epidemii ideologice e alta şi de ea sunt responsabili, în viziunea lui Ionesco, în primul rând intelectualii (fie ei de extrema dreaptă, ca înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, sau de extrema stângă, ca după război). Ideologii sunt deci intelectuali, oameni de idei, manipulatori de simboluri culturale şi politice, făuritori de planuri utopice (care, aplicate, sfârşesc totdeauna distopic, coşmaresc, orwellian). Ionesco scria, către sfârşitul anului 1941, în *Présent passé passé présent:*

«Il existe en Roumanie une société philosophique portant le nom d'un professeur fasciste et qui groupe soixante jeunes philosophes. Nous savons combien sont dangereuses, efficaces, ces sociétés de pensée. Ces soixante ou soixante-dix idéologues se réunissent, discutent, se préparent: ils sont mystiques, légionnaires ou prélégionnaires, c'est-à-dire membres de la familie spirituelle Garde de Fer, des germes, des ferments, ils sont soixante-dix, ils deviendront cent, deux cents, mille, ils envahissent les journaux, les revues. Ils donnent des cours à la Faculté, des conférences, écrivent des livres, parlent, parlent, leurs voix couvrent tout. Ces sont les conséquences de l'Histoire. Leur vision du monde est en train de vaincre. Alors, nous serons perdus.» (p. 168)

Această experienţă personală despre care a mai fost şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

va mai veni vorba – constituie prima sursă, trăită cu intensitate dramatică de către autor, a piesei alegorice *Rinocerii*. În primele mărturii cu privire la ea, incluse în *Notes et contre-notes* (1962), în care Ionesco explică intențiile și sursele piesei, cuvântul România nu apare și abia dacă există vreo indicație că ar fi fost vorba și de o experiență personală (dezvăluirea originilor autobiografice ale piesei se produce după 1965, o dată cu publicarea jurnalelor). Formulările, când se fac necesarele referiri la nazism, sunt mai degrabă generale și impersonale:

«Je dois dire que le propos de la pièce à bien été le processus de nazification d'un pays ainsi que de celui, naturellement allergique à la contagion, qui assiste à la métamorphose mentale de sa collectivité. Originairement, la rhinocerité était bien un nazisme etc.» – asta ca răspuns la acuzațiile aduse piesei de criticul Pierre Marcabru, și anume că sensul ei ar fi o respingere «reacționară» a «aventurii umane», deci a visurilor progresiste ale stângii franceze (fără a fi «reacționară», piesa se referea, în mod oblic, la comunism, și prin figura lui Botard, în mod mai puțin oblic).

O a doua sursă, la care Ionesco se referă în «Prefața» din noiembrie 1960 pentru ediția școlară americană a piesei, este jurnalul lui Denis de Rougemont, în care acesta descrie o mare manifestație nazistă la care asistase cu doi-trei ani înainte de izbucnirea războiului:

«...Denis de Rougemont se trouvait en Allemagne à Nuremberg au moment d'une manifestation nazie. Il nous raconte qu'il se trouvait au milieu d'une foule compacte attendant l'arrivée de Hitler. Les gens donnaient des signes d'impatience lorsqu'on vit apparaître [...] le Führer et sa suite. De loin, le narrateur vit la foule qui était prise, progressivement, d'une sorte d'hystérie, acclamant frénétiquement l'homme sinistre. L'hystérie se rependait, avançait avec Hitler, comme une marée. [...] Denis de Rougemont nous raconte qu'il se sentait mal à l'aise, affreusement seul, dans la foule, à la fois résistant et hésitant. Puis ses cheveux se hérissent, littéralement, dit-il, sur sa tête, il comprit ce que voulait dire l'Horreur Sacrée. A ce moment-là, ce n'était pas sa pensée qui résistait, ce n'était pas des arguments qui lui venaient a l'esprit mais c'était tout son être, toute sa personnalité qui se rebiffait. Là est peut-être le point de départ de Rhinocéros.» *(Notes et contre-notes*, pp. 166–167)

O a treia sursă, citată adeseori de critici – și nu numai în legătură cu această piesă a lui Ionesco – este fără îndoială Franz Kafka, cu a sa *Metamorfoză*, în care Gregor Samsa, funcționarul șters, lucrând pentru a-și sprijini financiar familia, se trezește într-o bună dimineață sub forma unui gândac dezgustător. Onirismul lui Kafka, ca și umorul său misterios rezultat dintr-o tratare strict realistă, aș zice chiar «literalistă», a alienării – se deosebesc însă esențial de grotescul ionescian și de umorul său ludic, exuberant, alcătuit din jocuri (i)logice și din paronomasii parcă delirante, cu rădăcini în Jarry și în suprarealism. Textul lui Kafka provoacă mereu imaginația simbolică a cititorului, dar se sustrage deliberat interpretării prin anularea reciprocă a simbolurilor sugerate și prin închiderea enigmatică în propria sa literalitate. O alegorie posibilă e sistematic sabotată de mici detalii textuale, care-și dovedesc importanța strategică la o (re)lectură cât de cât riguroasă. Piesa lui Ionesco, în schimb, e mai convențional alegorică, în ciuda sursei onirice și a transgresiunii constante a convențiilor teatrale «burgheze»: ea are, orice s-ar spune, un «mesaj» – desigur nu o «teză» –, un mesaj care nu e, la urma urmelor, altceva decât un *model de înțelegere* a unui fenomen social, a unei maladii social-ideologice cu efecte istorice grave, catastrofice chiar, și un îndemn la rezistență, fie ea doar solitară și ezitantă (ca în referința la Denis de Rougemont).

E cunoscută polemica susținută a lui Ionesco împotriva influenței lui Brecht și a concepției sale «anti-aristoteliene» asupra teatrului în Franța (vezi, între altele, piesa *L'Impromptu de l'Alma* din 1956, în care sunt luați în râs cei trei critici «brechtieni» Bartholomeus I, II, III – Roland Barthes, Bernard Dort și Jean-Jacques Gautier). Brecht, din perspectiva sa marxistă, preconiza un teatru non-participativ, didactic, menit prin așa-numitul «efect de distanțare» să stimuleze gândirea critică a spectatorului față de ceea ce e reprezentat pe scenă. Netemându-se de autocontradicție – ba chiar recomandând-o – Ionesco, din perspectiva sa anti-marxistă, îmbrățișează parțial și desigur ironic ideea «non-participării», căreia îi dă un sens personal și paradoxal... anti-brechtian. Într-un autointerviu reprodus din *Cahiers du Collège de Pataphysique* (martie 1960), Ionesco se laudă, *à propos* de *Rhinocéros:*

«EGO. – *... Je tiens à vous dire que j'ai su éviter magistralement le théâtre de la participation. En effet, les héros de ma pièce, sauf un, se transforment, sous les yeux des spectateurs (car c'est une oeuvre réaliste) en fauves, en rhinocéros. J'espère en dégouter mon public. Il n'y a pas de plus parfaite séparation que par le dégout. Ainsi, j'aurai réalisé la 'distanciation' des spectateurs par rapport au spectacle.*

ALTER-EGO. – Vous dites que dans votre pièce un seul des personnages ne se transforme pas.

EGO. – *Oui, il résiste à la 'rhinocérité'.*

ALTER-EGO. – Faut-il penser que les spectateurs ne doivent pas s'identifier avec le héros qui demeure humain?

EGO. – *Au contraire, ils doivent absolument s'identifier avec lui.»*

Autointerviul are un final cu o «piruetă» tipic ionesciană:

„ALTER-EGO. – Vous dites des sottises, mon cher.

EGO. – *Je le sais! Mais je ne suis pas le seul.»* (p. 182)

© Matei Călinescu

Text reprodus, fără note, din „Lettre Internationale", Numărul 54, ediția română / vara 2005, pp. 52-59

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Primăria comunei Bucuresci

Proces-verbal

Astăzi, 22 Mai, la orele 10 de dimineaţă, subsemnatul Menelas Gherman, adjutor consilier al comunei Bucuresci, în virtutea delegaţiunei speciale a domnului primar, mergând la localul casieriei spre a constata starea casei în momentul intrării în funcţiune a actualului consiliu şi revisuind jurnalul de casă am constatat:

În numerariu	lei	3.966 – 68
În portofoliu	lei	29.225 – 21
Total	lei	33.191 – 89

M. Gherman

În: M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 562

*

Decretul No. 936/19 Mai 1869

Art. I. Domnul G. Gr. Cantacuzin se confirmă în funcţiunea de primar al comunei Bucuresci, iar în aceea de adjutoare D-nii Petre Grădişteanu, Dr. D. Danielopolu, Răducanu Dimitriu, Const. Aninoşanu, Nae Răduleanu, Menelas Gherman.

.....

Carol

Ministru secretar de Stat
la departamentul de Interne
M. Kogălniceanu

Raportul D-lui ministru de Interne către Măria Sa Domnul:

„Prea Înălţate Doamne,

Supui cu tot respectul Înălţimei Voastre jurnalul încheiat de onorabilul Consiliu de miniştri în şedinţa sa din 15 ale curentei luni în privinţa resultatului alegerei comunale de aici din Capitală, făcută la 4 Mai curent şi pe temeiul celor espuse într-însul, cum şi articolelor 83 şi 84 din legea comunală, rog pe Înălţimea Voastră să binevoiască a subscrie alăturatul proiect de decret pentru confirmarea d-lui G. Gr. Cantacuzin în calitate de primar şi a d-lor Petre Grădişteanu, Dr. D. Danielopolu, Răducanu Dimitriu, Const. Aninoşanu, Nae Răduleanu, Menelas Gherman în aceea de adjutoare.

Ministru de Interne
M. Kogălniceanu"

No. 7418

În: M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 561

*

Mulţumiri. Ministerul de Interne

Prin adresa cu No. 5525, Dl. G. Grigore Cantacuzin, primarul comunei Bucuresci, comunică Ministerului de Interne că renunţă la primirea diurnei ce i se cuvine de lei noi 8.400 pe an, cu reservă însă a da mai târziu arătatei sume de bani o destinaţiune cu scop de binefacere în folosul comunei. Ministerul, pe de o parte, esprimă mulţumirile sale D-lui primar Cantacuzin pentru această faptă frumoasă, iar pe de alta publică aceasta şi prin Monitor spre cunoscinţa tuturor.

În: M.O., no. 116, 29 Mai 1869, p. 581

*

Consiliul Miniştrilor. Jurnal.

Consiliul miniştrilor, în şedinţa sa de astăzi, Joi 15 Mai anul 1869;

Luând în consideraţie referatul d-lui ministru de Interne sub No. 7260, relativ la resultatul alegerii comunale din Bucuresci, făcută la 4 Mai curent;

Văzând incidentele şi protestările ce au avut loc cu ocaziunea acestei alegeri;

Văzând că D. ministru de Interne, înainte de primirea lucrărilor alegerii, luând cunoscinţă despre mai multe acuzări ce se aduceau administraţiei, că ar fi fost indiferentă la maltratările şi bătăile ce s-ar fi urmat cu ocasia aceasta, s-a adresat de îndată la D. ministru al Justiţiei, rugându-l ca în interesul adevărului să însărcineze pe unul din înalţii procurori ai Parchetului care să cerceteze cu toată scrupulositatea cele petrecute şi să dea pe vinovaţi justiţiei; iar pe de altă parte, prin ordinul No. 6794 a cerut prefecturii de poliţie să-i relateze cum de a tolerat bătăile ce i se zicea că se urmează pe uliţele capitalei şi chiar în presenţa agenţilor săi;

Văzând din răspunsul D-lui ministru al Justiţiei, sub No. 4995, către D. ministru de Interne, că tutulor plângerilor ivite în casul acesta li s-au dat cursul legal şi că procurorul a intentat acţiunea, făcând cu medicul legist anchete celor loviţi, care s-a constatat a avea caracter de simple delicte şi că justiţia îşi urmează cursul său;

Văzând din răspunsul D-lui prefect de poliţie, sub No. 6210, că la 4 secţiuni n-a fost nici un fel de insultă sau bătaie pe stradă, iar la secţiunea a 3-a a fost ceartă şi bătaie, despre care poliţia aflând a alergat îndată acolo, comisarul de Verde, care însă n-a găsit nimic, căci totul se potolise;

Văzând că pentru acest cas de la secţiunea a 3-a s-a încheiat cuvenitul proces-verbal de preşedintele biroului şi s-a înaintat parchetului;

Văzând din toate cele mai sus espuse că bătăile şi neorânduielile întâmplate fiind de resortul tribunalelor, li s-au dat de îndată cursul legal;

Având în vedere că cu toate acestea alegerea este făcu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tă prin îndeplinirea tutulor formelor precise de lege; autorisă pe D. ministru de Interne a supune la domneasca confirmare resultatul alegerii potrivit legii.

Miniștri: Dimitrie Ghica, M. Kogălniceanu, B. Boerescu, general Duca, A. G. Golescu, Al. Crețescu.

Referatul D-lui ministru de Interne către Consiliul de miniștri:

„Domnilor miniștri,

Comisiunea interimară a comunei Bucuresci, cu adresa No. 5018, mi-a trimis actele operațiunilor electorale pentru alegerea celor 17 membri care au a compune noul consiliu.

Persoanele alese sunt următoarele:

– Dl. G. Gr. Cantacuzin
– Petre Grădișteanu
– G. Dimitriade
– Em. Pangal
– Al. Lăzărescu
– Dr. Dimitrie Danielopolu
– Răducanu Dimitriu
– C. D. Atanasiu
– C. Aninoșanu
– N. Răduleanu
– Menelas Gherman
– Panait Ionescu
– Pavel Pereț
– Hristofor Tabacovici
– Theodor Rădulescu
– I. Em. Florescu
– N. Paleologu

Atât din adresa comisiunii, cât și din dosarele acestei alegeri, se văd următoarele incidente și protesturi:

La secțiunea I, alegerea a fost presidată de un membru al comisiunei interimare, D. A. Stoianovici. În contra lucrărei alegerii esistă două protesturi: unul subsemnat de D. Lăzărescu și alții, privitor la un individ ce ar fi votat prin fraudă, care s-a trimis în copie parchetului; celălalt al D-lui Nanian, prin care protestează contra usului de a despuia scrutinul îndată după 4 ore și care s-a respins de majoritatea biroului.

La secțiunea II, alegerea s-a urmat iarăși sub presidența unui membru al comisiunei interimare G. Dimitriade. În contra lucrărilor acestei secțiuni esistă o protestare a 22 alegători, prin care arată că s-au ales secretari oameni în vârstă, contra art. 36 din lege și că ar fi fost aleși de președinte, iară nu de alegători, că o bandă de indivizi fără drept de alegători a intrat în sală, a bătut și a dat afară pe mai mulți alegători; că garda chemată a menține ordinea a dat concurs tulburătorilor; că indivizii fără drept de alegători stăteau în sală și scriau biletele alegătorilor, cărora nu li se dădea condeie și cerneală spre a scrie ei înșiși biletele.

În fine în contra acestei alegeri, membrii biroului central, prin procesul său verbal ce a încheiat în privința constatării lucrării, adaogă că din esaminarea făcută actelor alegerii au găsit că numărul voturilor consemnate în tablourile de votare nu corespunde cu acela al alegătorilor coprinși în procesul verbal al secțiunii și lista cu numărul votanților nu esistă, spre a se putea esercita controlul legal.

La secțiunea III, alegerea s-a făcut sub presidența unuia din alegători, și din protestările ce esistă în contra lucrărilor acestei secțiuni se vede că D. Lapati, membru al comisiunii interimare, care mersese a presida acea alegere, a fost chemat a da locul său D-lui Disescu, deoarece alegătorii din acea secțiune nu au admis că membrii comisiunei interimare pot presida asemenea alegere. Trebuie să adaog că D. Lapati a protestat direct și către mine în contra violenței ce i s-a făcut. După protestările citate, se mai vede că s-ar fi bătut mai mulți alegători de niște indivizi ce staționau în sală și pe afară și că alegerea s-a făcut fără a se ține listă de numărul votanților ce ar fi luat parte la operațiunile electorale.

La secțiunea IV, alegerea s-a urmat sub presidența unui membru al comisiunii interimare, Dl. A. Rădulescu. Contra alegerii acestei secțiuni nu esistă nici un protest.

La secțiunea V, alegerea s-a săvârșit sub presidența unuia din alegători. Membrul comisiunei interimare însărcinat cu presidarea biroului acesteia, Dl. Sulacolu, când s-a presentat la acel local, a găsit deja alcătuit biroul. Din procesul verbal al acestui membru se vede că s-ar fi presentat acolo la 9 ore dimineața; din acela al biroului se vede însă că alegătorii ar fi adăstat pe membrul comisiunei interimare până la 9 și jumătate ore, și în urmă numai ar fi procedat la formarea acelui birou și că la această secțiune președintele și secretarii au fost aclamați.

Domnilor miniștri, înainte de primirea lucrărilor acestei alegeri, luând cunoscință despre mai multe acuzări ce se aduceau administrației că ar fi fost indiferentă la maltratările și bătăile ce s-ar fi urmat cu ocasiunea aceasta, m-am adresat de îndată la Dl. ministru al Justiției și l-am rugat ca, în numele adevărului, să însărcineze pe unul din înalții procurori ai parchetului care să cerceteze cu toată scrupulositatea cele petrecute și vinovații să se dea justiției; iar prin ordinul cu No. 6794 am cerut și prefectului poliției ca să-mi relateze cum de a tolerat bătăile ce se ghicea că se urmase pe ulițele Capitalei și chiar în presența agenților săi.

Din răspunsul ce am primit de la Dl. ministru al Justiției, prin adresa cu No. 4995, D-sa îmi comunică că pentru faptele câte s-au specificat de cei ce s-au plâns cu ocasiunea alegerilor comunale, s-a dat cursul legal și procurorul a intentat deja acțiunea, făcând cu medicul legist anchetă la cei ce au fost loviți și că din toate aceste cercetări făcute până acum s-a constatat că s-a comis pe la unele secțiuni câteva loviri în număr de trei sau patru, care au caracter de simple delicte și că justiția își urmează cursul său. Iar Dl. prefect al poliției, prin adresa sa sub No. 6210, îmi întâmpină că la secțiunile din culorile Roșu, Galben, Negru și Albastru, după încredințările oficiale ce are de la comisari, n-a avut loc nici o insultă sau bătaie pe strade, neavând primită vreo informațiune în alte privinți nici de la președinții birourilor și nici de la alegători.

Iar la secțiunea III, care a avut loc la Ateneu, comisarul de Verde fiind informat de zvon că în parterul de lângă localul acelei secțiuni este ceartă și bătaie, a alergat pe dată acolo, dar nu a găsit nimic, căci totul se potolise. Din cercetarea însă ce a făcut de la persoanele ce a găsit pe acolo s-a informat că, în privința acelor neorânduieli urmate, s-a încheiat cuvenitul proces-verbal de președintele biroului și s-a înaintat parchetului.

La acestea se mărginesc atât operațiunile electorale cât și plângerile ivite, precum și răspunsurile ce am primit de la Dl. prefect al poliției și de la Dl. ministru al Justiției, chemat de a urmări pe făptuitorii neorânduielilor.

În fața însă a acestor împrejurări, eu nu pot lua însă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

asupră-mi de a propune la sancţiune domnească aceste alegeri, mai înainte de a avea în aceasta avisul D-Voastre.

Conchizând, nu socotesc însă de prisos de a protesta cu toată energia în contra oricărei imputări că bătăile şi neorânduielile ce s-au comis cu ocasiunea acestor alegeri s-ar fi făcut cu ştirea sau cu toleranţa mea, fie ca ministru, fie ca cetăţean, căci şi într-o calitate şi în alta eu le dezaprob. Eu sunt cel dintâi a vă ruga ca împreună să avisăm la adoptarea de măsuri energice, pentru ca măcar pe viitor să ferim alegerile de asemenea scandaluri, asigurând alegătorul de securitatea persoanei, precum şi libertatea voturilor.

Ministru de Interne, M. Kogălniceanu"
No. 7260, Mai 14

În M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 561

*

În 1863 un număr de alegători a cerut să se formeze o comisie care să verifice cum s-au folosit banii comunei, proveniţi din contribuţiile cetăţenilor. Această cerere, respinsă la vremea aceea, este rezolvată prin alcătuirea comisiei care să cerceteze conturile primăriei.

Primăria face cunoscut că persoanele care fac parte din comisie sunt cele desemnate de alegători prin reclamaţia lor cu excepţia a 3 persoane: ministrul actual de Interne şi 2 membri ai consiliului comunal actual ce nu pot lua parte la această cercetare. Aceste persoane sunt: D-nii general Tell, Alexandru Florescu, Nae Roşescu, Dimitrie Bolintineanu, Ghiţă Vâlcu, Cesar Boliac, Costake Iliescu, Andrei Stamate, Ioniţă Popescu Craioveanu, Barbu Gănescu, Ion Niculcea de la capul Podului Mogoşoaiei, George Greceanu, Nicolae Danielopolu, Vasile Capşa, Nae Ioanid băcanu, Petrake Alexianu, Christake Stoianovici, Ion Heliade Rădulescu, Petre Orbescu, Scarlat Orăscu, Costake Disescu şi Marcu Postelnicu. Primăria roagă pe numitele mai sus persoane să fixeze ziua primei întâlniri a comisiunii „pentru a li se înlesni lucrarea ce sunt chemaţi a face".

No. 7075, Iunie 27

În: M.O., no. 141, 1 Iulie 1869, p. 692

*

În ziua de 21 Mai, la orele 2 după amiază, D-nii membri ai Comitetului municipal din Bucuresci au mers la ministrul de Interne, unde se afla o companie de gardă naţională cu musică şi au depus jurământ în presenţa Prea Sânţiei Sale vicarului Eronim şi a domnului ministru de Interne, care, după aceasta, a dat domnului G. Gr. Cantacuzin eşarpa tricoloră, semnul distinctiv de primar.

Săvârşit jurământul, domnul ministru de Interne a condus pe domnul primar în trăsura curtei, escortată de un pluton de gendarmi, la palatul din oraş, unde, după ce Dl. ministru presintă M.S. pe noii consilieri, domnul primar dădu citire, în numele consiliului municipal, următorului discurs:

„Măria Ta,

Mă simt fericit de a putea aduce la picioarele tronului omagiele de respect şi de iubire ale capitalei României şi de a fi astăzi interpretul simţimintelor de devotament ale întregului consiliu municipal către Măria Ta. Uniţi într-o singură cugetare, aceea a îmbunătăţirii soartei capitalei, toţi membrii noului consiliu comunal sunt gata de a da o mai repede impulsiune tutulor lucrărilor de înfrumuseţare şi a dezvolta bunul trai şi prosperitatea capitalei României. Ştim că aceste idei corespund la cele mai intime dorinţe ale inimei Măriei Tale şi mă simt îndoit fericit de a constata şi în această privinţă deplina armonie ce esistă între înaltele cugetări ale Măriei Tale şi trebuinţele cele mai viu simţite ale poporului român.

O capitală trebuie să fie, Măria Ta, imaginea vie a unei naţiuni. În aspectul ei trebuie să reflecte caracterul şi aspiraţiile acelei naţiuni. Sperăm, Măria Ta, că vom putea începe a face şi din capitala noastră demna representantă a României, urmând întru aceasta esemplele măreţe ce ne-aţi dat necontenit.

Să trăiască Măria Ta!

Să trăiască România!"

La aceste cuvinte M.S. Domnul răspunse:

„Mă simt fericit de a primi astăzi pe noul consiliu municipal al capitalei mele.

Sunt convins, D-lor, că veţi pune tot zelul şi toată energia spre a împlini cea mai vie a mea dorinţă care este transformarea, în acord cu cerinţele importanţei sale, a capitalei României.

Aveţi pentru aceasta patru ani înaintea D-voastră, şi consacrând toată activitatea D-voastră administraţiunii, lăsând la o parte politica, vă va fi lesne de a atinge acest scop.

Îmi pare bine de a avea ocasiunea a face cunoscinţă, în parte, cu fiecare din membrii consiliului."

După aceasta, domnul ministru de Interne şi domnii consilieri s-au dus, cu acelaşi ceremonial, la ospelul comunal, pe piaţa căruia aşteptau un batalion de gardă naţională şi altul de pompieri, cu musicele lor. Aici, domnul ministru de Interne, în faţa unui numeros public, compus din mai mulţi comercianţi şi notabili ai capitalei, instală pe domnul primar şi consilieri în funcţiunile lor, adresându-le cuvintele următoare:

„D-le primari, D-lor adjutori, D-lor consilieri,

În numele legii şi al Înălţimei Sale Domnul Românilor, vă instalez ca magistraţi ai oraşului Bucuresci, capitala României.

Introducându-vă în această casă, încredinţez patriotismului şi activităţii D-voastre soarta oraşului, bună starea materială şi ocrotirea locuitorilor capitalei. D-voastră D-lor, înţelegeţi semnătatea misiunii consiliului comunal al capitalei. Marea misiune a sa este de a face ca Bucurescii să se scoată din starea sa actuală spre a merita să fie capitala României. Veţi ajunge la acest scop, D-lor, când veţi lăsa la o parte toate scopurile politice, toate luptele de partite care-şi au câmpul de bătaie aiurea, iar nu aici.

Aci, D-lor, nu trebuie să răsune decât vocea interesului pentru binele material al cetăţenilor de toate stările. D-voastră dar aveţi a împlini o misiune mai înaltă şi mai nobilă, aceea de a transforma capitala prin îmbunătăţiri şi înfrumuseţări.

Când zic D-lor capitală, nu înţeleg numai cele patru strade principale ale acestui oraş; înţeleg ca îndurarea D-voastre, dacă pot zice astfel, să se întindă şi la acele suburbii ai căror locuitori până astăzi au plătit tot aceleaşi imposite

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

şi nu au profitat cu nimic din dări (Aprobări din partea publicului: Aşa e).

D-voastră, D-lor, sunteţi autonomi, deplini autonomi; însă guvernul are dreptul şi el la un cuvânt, mai ales în capitală, fiind că aci nu este numai un interes local, ci este un interes general. De este capitala mulţumită, ţara întreaga este mulţumită, dacă, din contră, capitala suferă, ţara se resimte de durerile capitalei.

Vă rog dar D-lor, ocupaţi-vă mai cu osebire de sistema dărilor, pe care în numele guvernului o declar rea şi oţioasă. Am zis predecesorilor D-voastră că este un imposit comunal care loveşte pe cei săraci şi care este supărător şi pentru cei bogaţi, impositul de patru la sută, care s-a aşezat într-o cifră egală cu cea a impozitului ce se plăteşte către Stat. Acest imposit e foarte nedrept, căci e contra interesului proprietăţii imobile din ţara noastră. Voi avea ocasiune a vă mai întreţine asupra acestei cestiuni, căci astăzi se aşteaptă de toţi doborârea acestui imposit.

Stabilitatea în funcţiuni, D-lor, este o necesitate recunoscută. Când un funcţionar este sigur de posiţiunea sa, acela rămâne devotat totdeauna serviciului public. Vă rog dar ca în numirile de posturi ce veţi face să nu vă prevăluiţi deloc de pasiuni politice. Nu vă uitaţi la trecut: căutaţi numai dacă funcţionarul este apt şi dacă-şi îndeplineşte cu credinţă datoriile postului său. Când veţi garanta funcţionarilor stabilitatea, fiţi încredinţaţi că mulţi din înşii aceia care au servit în trecut de instrumente pasiunilor politice vor veni cu toată inima în ajutorul D-voastre.

Înălţimea Sa v-a zis, D-lor, că aveţi a funcţiona 4 ani. Vă urez ca acest cuvânt să fie de bun augur: vă urez mai mult, ca după 4 ani, când D-voastre vă veţi presinta din nou înaintea alegătorilor, programa domniei-voastre, în loc de o coală de hârtie să fie îmbunătăţirile materiale pe care le veţi face şi de care oraşul Bucuresci este astăzi lipsit: adică strade bine pavate, iluminare bună, apă bună etc. ... ca astfel fiecare să vă binecuvânteze.

Nu popularitatea trecătoare, D-lor, ci respectul datoriei şi interesele oraşului să vă povăţuiască totdeauna în lucrările D-voastre.

Sfârşind, mă adresez la D-voastră, D-lor cetăţeni şi vă rog, în interesul D-voastre, de a respecta autoritatea care este în capul oraşului. Respectul ce se dă unei autorităţi onorează pe cei ce-l dă.

Cât despre mine, pe cât timp voi avea onoarea de a fi ministru, vă pot promite să contaţi pe tot concursul meu şi pe tot respectul ce am pentru drepturile şi imunităţile consiliului comunal.

Să trăiască România!

Să trăiască Carol I!"

(Voci: Să trăiască D. ministru, Să trăiască D. primar, Să trăiască D-nii consilieri – Urări).

N.B. Ministru de Interne: M. Kogălniceanu.

În fine D. primar (G.Gr. Cantacuzin) răspunde în aceşti termeni:

„Domnule ministru,

Consiliul comunal, prin organul meu, vă mulţumesce pentru cuvintele bine simţite ce i-aţi adresat. Pătruns de un nobil sentiment, el nu are decât o dorinţă, decât un scop de urmărit, acela al îmbunătăţirii morale şi materiale a capitalei României.

Chemat de încrederea alegătorilor oraşului Bucuresci la afacerile comunei, în toate împrejurările, voi îmbrăţişa cu ardoare interesele sale.

Credem împreună cu D-voastră, domnule ministru, că mijlocul cel mai nemerit de a gera bine afacerile comunei este a depărta cât se va putea mai mult politica. Judecători imparţiali ai tuturor cestiunilor ce se vor înfăţişa înaintea noastră, nu vom consulta decât legea pentru resolvarea lor. Apărători călduroşi ai drepturilor şi independenţei comunale, nu vom păşi peste linia prescrisă de lege. Vom respecta totdeauna prerogativele guvernului. Respectul legalităţii va fi unica regulă ce avem a observa. Contând pe sprijinul luminat şi leal al guvernului, suntem convinşi că în curând ostenelile noastre vor produce roade binefăcătoare şi că vom putea înainta cu paşi repezi pe calea măreaţă a progresului şi a prosperităţii.

Să trăiască România!

Să trăiască Domnul Românilor Carol I!"

Aceste din urmă cuvinte fură acoperite cu urări de mai multe ori repetite.

În: M.O., no. 112, 24 Mai 1869, p. 565

Text comunicat de Adriana GAGEA

Strada Şelari

BUCUREŞTI
550 de ani
de atestare documentară

Ilustraţii aniversare în paginile 12 şi 31

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

I.G. VALENTINEANU, ***Din memoriile mele (O pagină de istorie modernă). Alegerea, detronarea şi înmormântarea lui Cuza Vodă, 1859, 1866, 1873***

Tipografia Modernă Gr. Luis, Bucureşti, 1898

În interesul ţerei şi al istoriei, am hotărât a da la lumină această carte relativă la alegerea, detronarea şi înmormântarea lui Cuza Vodă. Eram dator a face aceasta, cu atât mai mult cu cât viaţa mea întreagă este legată, şi ca cetăţean şi ca publicist, de toate evenimentele ce s-au desfăşurat în ţera noastră de la 1854 încoace şi care au adus în capul ţerei pe acest mare Domnitor-martir...

Fie dar ca patriotismul şi abnegaţia lui Cuza Vodă să serve de exemplu tuturor domnilor şi stăpânitorilor de popoare şi să-i facă a prefera gloria eternă a imortalităţii, în locul gloriei efemere a puterii.

Gh. MACARIE, ***Capitala Ţării. Călăuză pentru căminele culturale şi şcolile ţărăneşti care fac excursii în Bucureşti***

Fundaţia Culturală Regală „Principele Carol". Serviciul social, Nr. 11, Editura „Bucovina", I.E. Torouţiu, Bucureşti [f.a.]

De se va porni cineva, fără să aibă la el sau să cerceteze această cărticică, cu gândul să vadă Bucureştiul, oboseala îi va fi zadarnică şi supărare mare îl va cuprinde. Şi întorcându-se acasă va spune că n-a văzut nimic, căci, neîndrumat, este greu să umbli şi să vezi ceva în Capitala ţării.

Într-adevăr e greu să vii din provincie şi să te deprinzi a umbla în Bucureşti fără să oboseşti degrabă. De aceea fiecare pas trebuie făcut cu socoteală, fiecare lucru pus în gând să-l vezi, să mergi drept la el, să nu faci drumuri de înconjur degeaba, învârtindu-te în jurul lui şi la urmă să întrebi un călător unde este cutare, lângă care te-ai învârtit atâta timp...

Marcel IANCU, Horia CREANGĂ, Octav DOICESCU, ***Către o arhitectură a Bucureştilor***

Editura ziarului Tribuna Edilitară, Bucureşti [f.a.]

Văd nevoia urgentă de a se reface Bucureştii şi am încercat să schiţez noua orientare urbanistică care pare încă azi o utopie.

De altfel, urbanismul este arta care trebuie să schiţeze viitorul. Materialul urbanismului este un material uriaş, mijloacele sale sunt revoluţionare şi planul său trebuie să fie o utopie.

Dacă timpurile noastre liberale cer imperios o reorganizare economică şi politică dirijată, apoi arhitectura abia cere, iar urbanismul se poate formula ca o arhitectură dirijată...

(Marcel Iancu)

Rubrică realizată de Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIA CĂRŢII

TUDOR VIANU
Estetica

Arta ne-a apărut ca o formă a muncii, ca un produs al lucrării de transformare a materiei. Fiind muncă, arta ni s-a părut a fi forma ei cea mai perfectă, aceea în care sforţarea lucrătorului ajunge să se odihnească în plenitudinea lucrului încheiat şi armonios. Arta este astfel ţinta oricărei munci, atinsă parţial şi, din cînd în cînd, de orice lucrător destoinic, dar cu plinătate neîmpărţită abia de marii artişti. Încercînd să adîncim fenomenul artistic în latura lui de activitate teleologică, de muncă, am putut măsura mai bine întinderea factorilor conştienţi şi raţionali în creaţia artistică, după cum am crezut că putem înţelege mai bine rolul care revine artei în civilizaţia modernă a muncii.

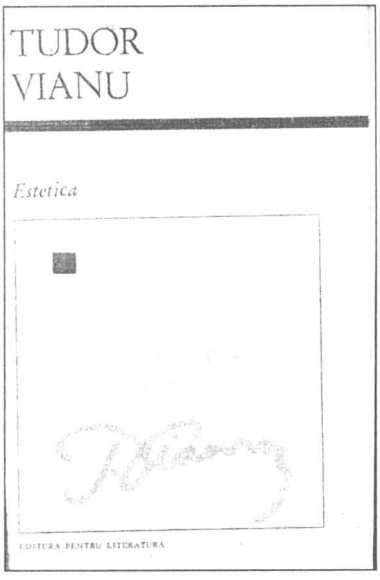

Filozof, sociolog, psiholog, moralist, logician, lingvist, stilist, teoretician şi istoric al literaturii, Tudor Vianu a fost înainte de toate *estetician.* Postulatul se verifică temporal şi calitativ, la propriu şi la figurat: dintre multiplele domenii pe care ilustrul nostru savant le-a investigat, estetica a fost cel dintîi şi a rămas cel mai important…

Numeroase cursuri, multe studii şi cărţi constituie rodul muncii neîntrerupte timp de peste patruzeci de ani. Printre acestea din urmă, *Estetica* ocupă un loc central. Apărută în 1934 (volumul I) şi 1936 (volumul II), reeditată în 1939 (ed. a II-a) şi 1945 (ed. a III-a), *Estetica* reprezintă, în împlinirea omului de ştiinţă, o cezură marcată şi totodată o verigă de legătură esenţială între primul deceniu de muncă universitară şi publicistică, şi etapele ulterioare. Sinteză a vastei experienţe, acumulată de conferenţiar în anii 1924-1934, cartea uneşte într-un şuvoi şi ordonează riguros opiniile expuse în volumele aceleiaşi perioade, care pot fi socotite toate – potrivit expresiei unui cercetător – prolegomenele ei pregătitoare: *Problema valorificării în Poetica lui Schiller* (1924), *Dualismul Artei* (1925), *Fragmente moderne* (1925), *Arta şi Frumosul. Din problemele constituţiei şi relaţiei lor* (1931), *Idealul clasic al omului* (1934), *Istoria esteticii de la Kant pînă azi* (Texte alese, precedate de un studiu introductiv şi note bibliografice, 1934)…

Estetica deschide, aşadar, în faţa lui Tudor Vianu trei cîmpuri de cercetare, ordonate în spiritul unei cuprinzătoare triade hegeliene: general (filozofia culturii şi teoria valorilor), particular (teoria şi stilistica literară), individual (scriitori şi opere). Aprofundîndu-le, autorul nu uită însă implicaţiile estetice, mai concrete în cazul filozofiei, mai sintetice în raport cu literatura. El continuă, de altfel, să elucideze probleme de estetică propriu-zise, dovadă volumele *Studii de filozofie şi estetică* (1939), *Filozofie şi Poezie* (1943), *Transformările ideii de om şi alte studii de estetică şi morală* (1946), sau contribuţiile cuprinse în *Postume* (1966). E vădită, în consecinţă, continuitatea preocupărilor estetice ale lui Tudor Vianu, corelarea statornică a tuturor intereselor sale cu cel estetic, rolul determinant pe care l-a imprimat întregii sale activităţi ştiinţifice profilul de estetician…

Orice faptă a spiritului omenesc, orice produs al puterii de expresie a omului, spunea Vianu în 1961, pluteşte deasupra pururi pe oceanul culturii şi este explicabil prin „toate forţele universului moral". Un paragraf al respectivei conferinţe era intitulat *Istorie literară şi critică literară* şi punea în lumină înrudirea lor. Precumpănitoare în ultimele două decenii ale activităţii lui Tudor Vianu au fost tocmai preocupările sale de istoric literar. Opera lui s-a întregit astfel prin încă o faţetă, pe care o consemnăm doar, în speranţa de a o putea cu alt prilej descrie – *istoria ideii de operă!*

Ion IANOŞI

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Categoriile estetice

O expunere a întregului domeniu al esteticii, cum a fost aceea încercată în lucrarea noastră, nu poate să nu se oprească şi în faţa problemei *categoriilor estetice* sau a *modificărilor frumosului*, nişte nume colective prin care sînt înţelese anumite impresii tipice pe care le putem primi de la artă, precum frumosul şi urîtul, comicul şi umorul, graţiosul, sublimul şi tragicul. Se cunoaşte locul important pe care problema modificărilor frumosului l-a ocupat în sistemele de estetică idealistă ale veacului trecut. Însemnătatea acestui loc decurgea din două feluri de consideraţii. Mai întîi, din pricina faptului că prin teoria categoriilor estetice se putea întrece exclusivismul preocupărilor pe care teoriile estetice ale clasicismului le lăsase moştenire. Estetica clasică, aşa cum sistematizase experienţa artistică a lumii greco-romane, nu prevăzuse de fapt decît o singură formă a artei, şi anume, *frumosul*, adică acea varietate a ei caracterizată în obiect prin stilizare idealistă, şi în subiect, printr-o atitudine de contemplaţie liniştită, pătrunsă, în general, de sentimente plăcute. Chiar tragediile şi comediile trebuiau să rămînă creaţiuni frumoase. Termenul de frumos este luat, în acest înţeles, în una din accepţiunile lui posibile, şi anume, în aceea limitată, de categorie estetică, nu în accepţiunea mai largă de izbutit estetic, care a fost totdeauna folosită în cursul acestei lucrări. În terminologia tratatului nostru frumoase sînt toate operele care realizează condiţiile constitutive ale artei, pe cînd pentru idealişti numai operele subordonate vechiului ideal clasic merită acest nume. Experienţa artistică mai nouă făcea într-acestea dovadă că idealul care conducea vechea estetică a clasicismului devenise cu totul insuficient. Mai cu seamă arta culturilor creştine şi nordice nu mai putea fi încadrată în formula frumosului. Nici arhitectura sau sculptura gotică, nici drama lui Shakespeare, nici barocul sau rococoul nu puteau intra în limitele vechii estetici. De aceea nu este de mirare că tocmai în Englitera, şi într-un moment în care se poate înregistra aurora marii mişcări europene a romantismului, un cercetător ca Ed. Burke simte nevoia să dubleze vechea teorie a frumosului prin aceea mai nouă, deşi cu unii strămoşi, a sublimului. Din acest moment, dicotomia frumos-sublim apare în toate tratatele de estetică. Kant o introduce în *Critica judecăţii* şi o face populară. Dar faptul cel mai hotărîtor de care estetica trebuia să ţină seama este folosinţa întinsă pe care creaţia mai nouă o dădea categoriei *urîtului* în artă, adică acelei varietăţi a ei definită în obiect printr-o violentă caracterizare realistă şi, în subiect, printr-o atitudine de împotrivire, pătrunsă de numeroase sentimente neplăcute. Se cunoaşte rolul pe care l-a jucat urîtul în arta romantică şi în aceea a culturii cu care romantismul înnoda cu o deosebită predilecţie firul tradiţiei, cultura gotică a Nordului. Fr. Schlegel, una din căpeteniile romantismului german, cere deci o estetică a urîtului, cu mult înainte ca Victor Hugo în Franţa să pledeze pentru drepturile lui în numele adevărului în artă. Expresia sistematică a acestei năzuinţe apare însă abia la mijlocul veacului trecut, o dată cu lucrările unui Fr. Th. Vischer şi ale unui K. Rosenkranz, care publică pentru prima oară un vast tratat închinat *Esteticii urîtului*. Cu aceşti teoreticieni, urîtul nu mai este de altfel o simplă categorie estetică şi, ca atare, un concept periferic al ştiinţei. El devine, alături de frumos, conceptul ei central, substanţa care precipită toate formele artei. Căci după cum răul este forţa propulsivă a binelui, limita de la care porneşte şi peste care trebuie să se afirme idealul moral al omului, tot astfel urîtul este materia asupra căreia se aplică acţiunea de idealizare a frumuseţii. Astfel, pentru Vischer, toate formele artei, comicul şi umorul, sublimul sau tragicul, rezultă din dozări diferite ale frumosului şi urîtului şi din variate raporturi dialectice între ele. Toate formele artei sînt deci alterări ale frumosului pur, şi adevărata problemă estetică este aceea a modificărilor frumosului. Punerea acestei probleme în centrul de perspectivă al cercetării avea deci avantajul de a îndepărta limitele prea apropiate ale vechii estetici clasice şi de a oferi replica teoretică faţă de aspiraţia timpului către formele viguros caracteristice ale creaţiei.

*

Astăzi, cînd toate aceste nevoi au fost pe deplin satisfăcute, putem examina problema categoriilor estetice cu mai multă libertate. Ne putem întreba dacă un tratat modern de estetică se cuvine a se ocupa despre ele altfel decît pentru a le îndepărta din vechiul loc de favoare pe care îl ocupau în idealism. Căci, mai întîi, nu se vede deloc de ce categoriile estetice ar fi reduse la acelea care sînt menţionate în mai toate expunerile de ansamblu ale esteticii: frumosul şi urîtul, graţiosul, comicul şi umoristicul, sublimul şi tragicul. Impresiile pe care le putem primi de la artă se mai pot grupa şi în alte clase tipice, cum ar fi, de pildă, bizarul, fantasticul, fiorosul, solemnul, idilicul ş.a.m.d...

Toate noţiunile înşirate mai sus ţin de conţinutul eteronomic al operelor, dar nu de forma prelucrării lui estetice. Nici frumosul sau urîtul în înţelesul lor limitat, nici celelalte categorii amintite sau acelea care le-ar putea spori şirul în chip aproape nesfîrşit nu reprezintă moduri specifice de organizare ale materiei sau ale datelor conştiinţei. Ele desemnează deopotrivă conţinuturi; ele sînt noţiuni care se aplică materiei sau fabulaţiei operei. Aşa-numitele categorii *estetice* stau deci în afară de sfera estetică a artei. Împrejurarea devine evidentă, dacă ne gîndim că există nu numai un frumos, un urît sau un graţios al artei, dar şi astfel de însuşiri ale naturii, pentru a nu mai vorbi de sublim, ale cărui caractere au fost stabilite mai cu seamă în legătură cu aspectele infinite sau dezlănţuite ale firii...

Tudor Vianu, *Estetica*, studiu de Ion Ianoşi, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Nicolae GEORGESCU

Biobibliografie

Născut la 6 septembrie 1950 în satul Jupâneşti, comuna Coşeşti, jud. Argeş. Şcoala primară în sat. Liceul la Oneşti. Facultatea de limbi clasice la Universitatea din Bucureşti (1969-1973). Profesor la Raşi, lângă Lehliu, 3 ani. Între 1976-1986, la Biblioteca Academiei, trecut pe rând prin toate serviciile, fixat la cel de bibliografie, lucrând efectiv la *Bibliografia Mihai Eminescu*. Între 1986-1989 redactor la revista „Luceafărul". Din anul 2000, membru al Uniunii Scriitorilor. Redactor la revista „Săptămâna culturală a capitalei". Din toamna lui 1990 a înfiinţat, împreună cu Mircea Mâciu, revista „Academica" (sub direcţia acad. Mihai Drăgănescu, Preşedintele Academiei Române). Din anul 2000, angajat la Universitatea Hyperion, Facultatea de litere şi limbi străine, mai întâi cu funcţia de conferenţiar iar apoi, din 2003, cu cea de profesor universitar. Din anul 2004 este decanul acestei facultăţi.

Colaborări la: „România literară", „Academica", „Tribuna Învăţământului", „Bucovina literară", „Convorbiri literare", „Naţiunea", „Oglinda literară" ş.a.

Cărţi publicate (selectiv):

A doua viaţă a lui Eminescu, Editura Europa Nova, 1994.
Cercul strâmt. Arta de a trăi pe vremea lui Eminescu, Editura Floare albastră, 1995.
Eminescu şi editorii săi, Editura Floare albastră, 2000, 2 vol.
Moartea antumă a lui Eminescu, Editura Cartier, Chişinău, 2001.
Hoţul de păgubaş, roman, Editura Floare albastră, 2003.
Cu Veronica prin Infern, Editura Floare albastră, 2004: *I. Cartea regăsirilor*, *II. Cartea despărţirilor*.
Scenarii de istorie literară, Ed. Floare albastră, 2004.
Recife. Eseuri de oceanografie literară, Editura Floare albastră, 2005.
Un an din viaţa lui Eminescu (martie 1881 – aprilie 1882), Editura Floare albastră, 2006.
Scrisul, ca o taină, Editura Floare albastră, 2007.
Cartea trecerii. Boala şi moartea lui Eminescu (*Abordare filologică*), Editura Piatra seacă, Oradea, 2009.

Ediţii, în colaborare: Eminescu, Eduard Gruber, Cezar Bolliac, I. Tanoviceanu, I.E.Torouţiu, Caion.

Eminescologia, la ora exactă

I. O ştiinţă fără oficianţi. Ceea ce se numeşte, de vreo 50-60 de ani, „eminescologie", are mai mult pretenţia de a fi expresia unei ştiinţe. Nu există ştiinţa ca atare, în sensul că nu are instituţiile aferente necesare. Nu există în nomenclatorul naţional de meserii şi profesiuni aceea de „eminescolog". Nu-ţi poţi da doctoratul în eminescologie ca ştiinţă – ci doar în alte ştiinţe umaniste, având doar tema „Eminescu" aşa cum ai avea tema „Titu Maiorescu" ori „Ion Creangă" etc. De altfel, cuvântul ca atare, *eminescologie*, a fost primit în dicţionare târziu. Îl veţi căuta zadarnic în *Dicţionar etimologic de termeni ştiinţifici* scos la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, în 1987, de Nicolae Andrei – şi în oricare alt dicţionar românesc de până la 1989. În acest an, la presiunea ediţiei Eminescu ce se lucra cu atâta energie, în Suplimentul la *Dicţionarul explicativ al limbii române*, scos de Institutul de lingvistică al Academiei, apare prima dată termenul, glossat: „ştiinţa despre viaţa şi opera lui Mihai Eminescu" – şi explicat în paranteză: „după dantologie". Nu toate numele proprii (de scriitori, oameni politici, artişti în general) creează ştiinţe eponime; în cultura română numele lui Eminescu este, poate, singurul – iar culturile mari ale Europei au, fiecare în parte, asemenea ştiinţe eponime pentru câteva nume ilustre din interiorul lor. Consemnarea termenului „eminescologie" într-un dicţionar academic s-a făcut cu scopul şi speranţa că această ştiinţă (numele este format, după cum vedem, cu „logos", definirea universală a ştiinţelor) va deveni cu adevărat ştiinţă. Ea a rămas, însă, tot o formă fără fond, o etichetă care nu se aplică pe nimic. Diversele grupuri de eminescologi au lucrat, să nu uităm, în instituţii dirferite, fiecare în parte cu un program anumit care, odată încheiat, a dus la dizolvarea grupului respectiv. Să amintim că, în anii noştri, mai întâi s-a lucrat la monumentalul *Dicţionar al limbii poetice eminesciene*, sub

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

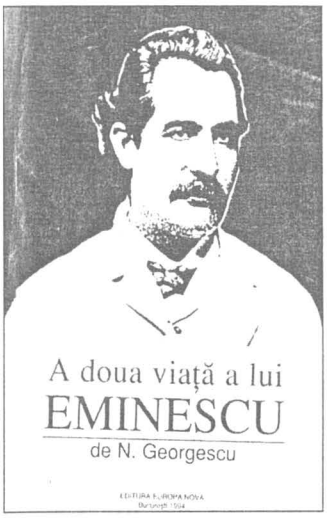

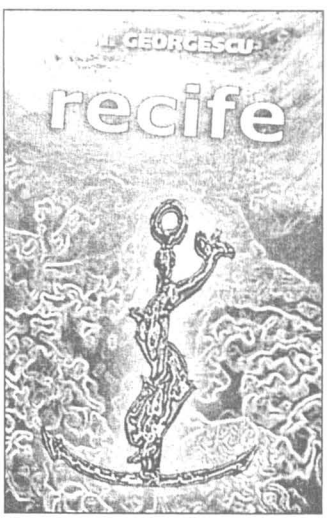

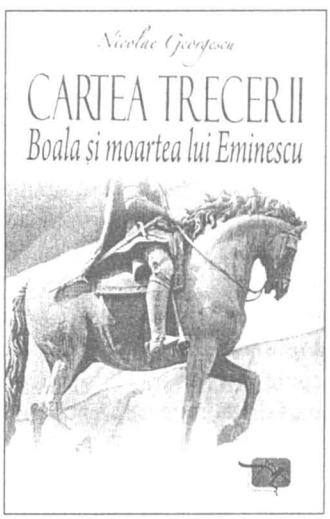

redacţia lui Tudor Vianu şi, apoi, a lui Şerban Cioculoescu. Dicţionarul a apărut în 1967 iar apoi colectivul de la Institutul de lingvistică s-a dizolvat. Între timp Perpessicius a continuat să fie de unul singur o instituţie, scoţând volumele IV, V şi VI din ediţia care-i poartă numele. Ediţia a doua a lui Perpesicius s-a lucrat, sub supravegherea sa, la Editura Minerva unde s-a constituit alt nucleu eminescian având-o în prim plan pe Aurelia Rusu. Din 1977 s-a instituit colectivul de la Muzeul Literaturii Române care a editat volumele VII-XVI din seria de OPERE, muncă titanică ce a ţinut lumea românească în tensiune culturală întreaga perioadă, până la căderea regimului comunist. Odată încheiată această muncă, respectivul colectiv s-a dizolvat, de asemenea. S-a început, paralel, la Biblioteca Academiei Române o altă întreprindere urieşească, aceea a *Bibliografiei Mihai Eminescu*. Odată încheiată şi aceasta, colectivul iarăşi s-a dizolvat. Vreau să spun că eminescologia ca ştiinţă n-a prins rădăcini în nici unul din locurile unde s-a înfiinţat, a fost respinsă pe rând de instituţiile care au găzduit-o fără a reuşi să se permanentizeze, să se individualizeze – rămânând doar în programul de cercetare al acestora. După anul 1989 lucrurile au sărit în aer, despre Eminescu s-a mai vorbit întrucâtva, dar despre eminescologie – niciodată. O ştiinţă anunţată fulgurant într-un supliment de dicţionar academic, la final de eră comunistă, preluată inerţial în limbajul ştiinţific de după 1989 – dar o ştiinţă fantomatică. A venit, poate, timpul să ne întrebăm dacă este cazul să ardem în pieţe publice acel dicţionar pentru cuvântul de foc pe care-l conţine – sau dacă, dimpotrivă, vom găsi că o ştiinţă serioasă, aplicată, pozitivă este necesară.

II. Centrul şi marginea. Aşa cum se petrec lucrurile astăzi, de câţiva ani buni eminescologia se derulează la zile fixe prin judeţe. Mai exact, prin judeţele cu pretenţii culturale ale ţării, adică, de regulă, acelea în care există filiale ale Uniunii Scriitorilor. Am participat la câteva asemenea petreceri ale lui Mihai Eminescu peste ani al morţii sau al naşterii) şi pot depune mărturie, ca să zic aşa, că s-a instituit un fel de ritual constând din câteva momente fixe ce se regăsesc mai peste tot.

Astfel, „momentul fix *Dilema*" nu lipseşte de nicăieri, amintindu-se în toate capitalele de judeţ că la anul 2000 poetul naţional a fost denigrat în acea revistă, rostindu-se numele în discuţie (toate sau doar unele dintre ele sau chiar mai multe nume decât au participat la dezbaterea aceea), rezumându-se argumentele antieminesciene iterate atunci, dându-li-se răspuns. Prin anul 2005, cred, o asemenea întâlnire s-a canalizat către rolul şi rostul presei în general, ajungându-se la concluzii foarte interesante, pe care nu le-am văzut consemnate. Era la Vaslui şi discuţia se purta între sociologi, istorici şi istorici literari, susţinându-se că nu există remediu împotriva presei, că libertatea ei a devenit libertinaj, că toată lumea se teme de domnia sa presa etc. Atunci s-a spus aşa: – Ba există remediu împotriva presei, şi acest remediu nu este o altă presă, de sens invers, acest remediu este ceea ce făcea Titu Maiorescu la *Junimea*: lectura în grup a presei. Cercul literar, cenaclul literar, salonul literar – iată modalităţi eficiente şi chiar fertile de a îmblânzi presa. Într-adevăr, ani la rând, mai ales la începuturile ei, *Junimea* a fost un cerc de comentatori de ziare şi reviste, adică oameni în toată firea se strângeau, aduceau asemenea tipărituri din care citeau cu scopul de a vedea ce vor ele, şi observau unul după altul şi toţi la un loc că ele nu vor ce trebuie. Literatură în *Junimea* se citea destul de rar – iar cine are curiozitatea să răsfoiască procesele verbale ale lui A.D. Xenopol constată, de pildă, că din când în când, dacă nu era ceva demn de atenţie, se citeau a doua sau a treia oară poezii de M. Eminescu, chiar în lipsa autorului. Cenaclurile noastre actuale sunt grupuri lacome de timp, creatorii se înghesuie să ţină microfonul cât mai strâns, critica îi gâdilă pe ei şi numai pe ei... Avantajul cercului de lectură stă chiar în cuvântul care-l defineşte: cerc. Curgerea şuvoiului energic al literei tipărite, o curgere neapărat în jos, este oprită, zăgăzuită, din râu se face lac, din izvor se face fântână şi aici, în cerc, când seminarizezi un text, adică îl iei propoziţie cu propoziţie şi-l judeci la rece, în „semnţele" lui, vezi că, în spate, autorul stă pe loc în câteva dogme ce-l definesc foarte limpede. După doi sau trei ani de analiză a presei făcută logic, filologic şi filosofic, Titu Maiorescu a putut scrie câteva zeci de pagini cu titlul *În contra direcţiei de azi în cultura română* care au aşezat lucrurile în rosturi. S-a dovedit pentru prima dată la noi că remediul cel mai sigur împotriva intoxicării cu presă este cercul de lectură a presei.

Acest ritual al lecturii colective se prefigurează ca mod de petrecere în jurul numelui lui Eminescu la fiecare 15 ianuarie şi 15 iunie din an. „Caveant consules", cum ar zice Cato Censorul, adică: să se teamă de o asemenea lectură avizată, concentrică, neapărat acidă, toţi cei fixaţi într-un titlu de gazetă şi care dau drumul la jetul de cerneală pe urdinişul tiparului: în jurul lor înşile se adună balta. Rezultatul unui asemenea mod de a trăi cultura este indirect bun. Într-adevăr,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

aceşti oameni nu scriu – şi, mai ales, nu publică – în schimb fac o critică verbală cum nu se poate mai pertinentă, care sudează grupuri, configurează reacţii similare. Sesiunile ştiinţifice dedicate lui Eminescu au şi această configuraţie, definită la Vaslui în anul 2005, sub ochiul rece şi tăios al d-lui Theodor Codreanu, unul dintre intransigenţii apărători ai lui Eminescu, propusă ca alternativă la intoxicaţia de presă – şi acceptată astfel. Acest „Eminescu verbal", ca să-i zicem astfel, strânge destul de multă lume în bibliotecile judeţene sau în sălile teatrelor, caselor de cultură (după caz) – şi are avantajul unei amintiri vii a vieţii şi operei poetului. Inutil să spun, aici, că efectul mediatic este minim: fie vreo ştire triumfalistă în presa locală sau la radio Bucureşti, fie un interviu bine „calibrat" cu vreun participant mai de vază etc. Uneori – cum s-a întâmplat acum un an la Alexandria cu revista locală „Caligraf" – apar şi texte mai dure, dar fie rămân acolo, în judeţul respectiv, fie – cazul nostru, când redactorii au dus revista la presa centrală – sunt luate în pleasnă de alde „Caveant consules" de mai sus. Cu alte cuvinte, centrul păstrează cu îndârjire imaginea lui Eminescu din anii '70-'80 ai secolului trecut, imagine pe care o puteţi vedea şi în recentul mare dicţionar de scriitori români scos la Academie – şi chiar în recentele manuale şcolare „alternative" (dar în cazul lui Eminescu foarte concordante). Se vorbeşte, aşadar, mai ales despre poet – şi mai ales despre poeziile sale postume, pe care „n-a apucat să şi le publice singur", cum s-a solidificat şablonul – ziaristul Eminescu este un om robit muncii, orbit de idei naţionaliste, xenofobia populând, ca termen, mai toate abordările din presa centrală ori centralistă ce i se dedică, boala din 1883 este una neapărat fizică – chiar dacă nu se mai vorbeşte de sifilis, ca în anii amintiţi, se zice de psihoze şi alte manifestări similare, şi câte şi mai câte. Acum, recent, „România literară" ia un aer de zeflemea textualistă pentru a-l persifla, în glumă, pe Eminescu poetul deoarece cântă în poeziile sale numai femeia blondă cu ochii albaştri discriminând brunetele autohtone...

Eminescu al marginilor este mult mai interesant, mult mai viu. La Vaslui, la Suceava (nu şi la Botoşani, acolo este o defulare centristă), la Piteşti, Alexandria, Brăila, Galaţi, Craiova, Turnu Severin etc. – se dezbate mitul omului, mitul fascinant al operei, mitul magnetic al biografiei. Se dezbate, adică se pun întrebări, se aduc argumente, se rosteşte un „de ce" continuu cu adresă din ce în ce mai precisă către centru. Se construieşte, adică, personalitatea lui Eminescu, nu viaţa lui biologică, sentimentală, politică etc. Iar un punct obligatoriu în acest ritual al vorbirii despre poet şi ziarist este ideea naţională. Dacă provincia a reuşit ceva împotriva centrului, asta a reuşit: să obţină afirmaţia apăsată că integrarea europeană nu înseamnă dizolvare culturală ci se opreşte la finanţe, economie, turism lucrativ, migraţiune a formelor de muncă, structuri politice – culturile naţionale trebuind să fie, însă, protejate. La ora de faţă şi centrul este obligat să înghită acest adevăr – el, centrul, care abia aşteaptă să scrie şi să gândească franţuzeşte, englezeşte, chiar nemţeşte (deşi e cam greu!...), să se lanseze în lumea mare prin indivizii lui tot unul şi unul, să scape de încorsetările cuvintelor balcanico-danubiano-carpato-pontice.

Poate că sunt cam triste observaţiile noastre de anul acesta privindu-l pe Eminescu cel scris, adică al centrului, şi cel vorbit, adică al miezului ţării. A nu se uita, însă, că centrul are câteva datorii cel puţin seculare faţă de Eminescu. S-au scanat, iată, manuscrisele sale, s-au tipărit primele opt volume din cele vreo 10 sau 20 câte sunt pregătite pentru tipar. Restul – stă în calculatoare închise. Nu sunt bani, explică toţi oamenii de la centru ai centrului. Cum aşa, nu sunt bani?! Dar rrromânii noştri verzi care se bat cu pumnul în piept la televiziunea liberă că vor ridica o biserică pentru fiecare victorie a echipei de fotbal favorite, aceştia ce fac cu banii?! Am întrebat o smerită faţă bisericească, la un parastas oarecare, mai mult ca să ştiu şi eu cum raţionează biserica, am pus, aşadar, întrebarea aceasta naivă: *„– Părinte, e permis ca hoţii să ridice biserici?"* Mă refer strict la hoţii de drumul mare, la tâlhari, la violatori, la pungaşi chiar. Primeşte Domnul, în mare lumina sa, dar de biserică din partea acestora ?! Pot nuanţa întrebarea, adică să adaptez hoţii de azi la cei de ieri. Dar, în acelaşi timp, văd şi eu şi ştiu că după momentul 1989 s-au ridicat în ţară la noi câteva mii bune de biserici. Or fi, oare, clădite din bani calzi, comunicativi, munciţi şi încălziţi la mintea şi sufletul omului, ori doar din bani câştigaţi cine ştie cum şi lăsaţi în drum? Cine ştie? Smerita faţă bisericească mi-a răspuns că Domnul primeşte de la toţi. Aşa este. Şi dacă este aşa, patronii de jocuri sportive de noroc se întrec între ei în biserici şi mânăstiri, manuscrisele lui Eminescu mai au de aşteptat. Oamenii de centru ai centrului trebuie să apeleze la stat, nu la popor. Iar statul mai are de făcut un institut Eminescu, o catedră Eminescu, de instituit meseria de „eminesciolog" în nomenclatura ministerelor muncii, de editat ziarul „Timpul" care este enciclopedia întregii epoci de modernizare a României, de făcut chiar o enciclopedie Eminescu şi câte şi mai câte. Asta, în ipoteza că se va perpetua la nesfârşit această etatizare a omului nostru naţional, o etatizare ce nu cred să mai aibă pereche în vreo altă cultură europeană. În mod normal, el ar trebui să fie al naţiunii, eventual al poporului – iar statul să se teamă continuu de el pentru că el îndreaptă, obligă la rigoare, cenzurează. Un Eminescu al naţiunii ar trebui să însemne, însă, al „societăţii civile": concepe cineva acest lucru azi, la noi, când aşa-zisa societate civilă este tocmai aceea care s-a concentrat cândva în nucleul „Dilemei" iar apoi, acum adică, s-a înfoiat în toată forfota ziaristică ce-l arată cu degetul pe Eminescu drept cauză majoră a... A cui, mă rog? A naţionalismului, desigur. Noi, societatea civilă, vrem naţiune fără naţionalism, iată ce se vede cu ochiul liber peste tot.

Rămâne, aşadar, stringenţa logică: Eminescu nu poate fi al statului prin incompatibilitate istorică, nu este al naţiunii prin context. El rămâne al poporului.

Prefer să discut lucruri de acest fel în margini, nu cu românii verzi sau albastru în dungi de la pupitrele de comandă, ci cu românii oameni, cei care au mintea în inimă şi sufletul în creier.

III. Eminescu şi Bizanţul. Cel mai greu lucru va fi, probabil, după această scanare magnifică a manuscriselor eminesciene, să redefinim eminescologia ca ştiinţă. În ce va consta această ştiinţă de acum înainte? Avem întreg câmpul scrisului la dispoziţie, o adevărată horbotă de forme, cu posibilitatea pe care ne-o oferă calculatorul de a mări fiecare centimetru pătrat cât dorim putând, astfel, să înţelegem sensuri noi, ascunse celor două sau trei perechi de ochelari completate de Perpessicius cu lupe de diferite mărimi care l-au făcut pe Editor să-şi mute aproape cu totul lumina interioară din ochi – în pagină. Ce facem cu aceste infinite amănunte,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cum ne depărtăm, acum, – nu de copaci ca să vedem pădurea, dar chiar de frunze, ramuri etc. pentru ca să vedem copacii? Practic, opera eminesciană este dizolvată în aşternerile ei pe hârtie, s-ar putea spune că această eră a calculatorului nu mai are decât să inventeze călimările şi cum s-ar putea aduna aceste urme ale penelor ori condeielor şi duce înapoi, în măduva creionului ori în recipientul pentru lichidul negru sau violet. Deja acest „ne-a mai rămas decât" se vehiculează ca refren prin presă ori la televizor. Se spune astfel că „nea mai rămas decât să descifrăm acest scris". Ce înseamnă acest „să descifrăm", nu cumva ne jucăm cu vorbele? Este vorba de a-l edita pe Eminescu, nu de a-l „descifra". Cine crede că acest covor de pagini colorate extensibile la infinit va crea „perpessici" în serie înseamnă că nu ştie ce înseamnă a edita un corpus de texte.

Cred, aşadar, că viitorul eminescologiei ca ştiinţă nu poate consta în „descifrarea" milioanelor de şiruri scanate electronic. Nici un editor de texte nu se poate, de altfel, dispensa de contactul material cu textul. Ai nevoie să vezi hârtia, să-i constaţi granulaţia, grosimea, consistenţa. Trebuie, apoi, să vezi cu ochii proprii intervenţiile pe text, la intervenţiile ulterioare scrisului mă refer. Cine a pus cutare virgulă cu altă cerneală decât cea a textului, a pus-o poetul când a recitit, a pus-o vreun cititor al său dintre mulţii cititori şi editori de care a avut parte de-a lungul anilor, are ea vreun sens, schimbă sensul iniţial? Pentru omul de ştiinţă avansată aceste scanări au fost utile doar până la un punct, foarte sus în preocupările sale – dar nu punctul de vârf. Ultima verificare se face autoptic. Am observat personal că unele caiete eminesciene sunt „toaletate" – şi am discutat cu Dl. Mircia Dumitrescu situaţia. Dânsul mi-a confirmat: s-au şters din pagini unele însemnări ulterioare, făcute de aşa-zişi savanţi care-l comentau băşcălios pe Eminescu în caietele lui. Notaţii marginale de tipul „E nebun!", „Probă de insanitate mentală", „Prostii" etc. – lipsesc din caietele tipărite. Poziţia editorului este firească: îl editează pe Eminescu, nu pe epigonii eminescologiei care şi-au etalat scrisul alături de scrisul poetului. Aceste adaosuri sunt, însă, în textul de pe calculator, pe dischetele care însoţesc volumele. Se va face, probabil, un opis cu ele.

De acord, numai că omul de ştiinţă poate avea opiniile lui. Dacă o virgulă e pusă cu altă cerneală decât a textului, sau cucreionul, cum se consideră? Dar sublinierile cu roşu ori albastru – sunt ale poetului, sau ale cititorilor manuscriselor sale? Oricum ar fi, el are nevoie de original, nu de ediţia fotocopiată. Aceasta rămâne, totuşi, o carte – nu este document. Iar publicul cultural trebuie avertizat.

Sunt şi alte defecte, de natură electronică mai degrabă: nu poţi ajunge la o pagină decât mergând din cifră în cifră, de pildă. De ce să vedem, însă, asemenea pete în soare şi să nu ne bucurăm, mai întâi, de ce există, de ce avem cert?

Scanarea manuscriselor eminesciene este un gest salvator, şi aminteşte mai degrabă de experienţa Constantinopolei sub asediul turcesc. Totul trebuia salvat, ferit din calea barbarilor (pe atunci, şi turcii lui Mahomed II erau barbari) – dar bizantinilor le-a fost teamă mai ales de repetarea întâmplării cu arderea bibliotecii din Alexandria din imprudenţa armatei civilizatoare a lui Iuliu Caesar. Aşa se face că luni la rând, înainte ca Mahomed II să spargă zidurile cetăţii, prin porturile Constantinopolei au fost încărcate pentru salvare nu covoarele cetăţii, nu statuile, picturile, nu comorile de aur şi argint – ci mai ales manuscrisele imenselor bibilioteci, rezumatul istoriei de peste două milenii ale omenirii. Acestea, împreună cu bibiliotecarii lor, s-au refugiat în occident, mai ales la Veneţia, unde invenţia lui Gutemberg nu-şi prea găsea întrebuinţare. Într-adevăr, tiparul s-a inventat pe la 1452-1453 – iar Bizanţul a căzut sub turci exact la 1453. Nu a fost doar o coincidenţă – a fost mai degrabă o minune pusă dinadins în istorie ca să se poată trece de la o eră la alta. Prin multiplicare şi răspândire, cultura scrisă a Biuzanţului a fost salvată – iar Europa a renăscut. Ce s-ar fi întâmplat dacă aceşti papiruşi fragili ar fi ars? Cum ar fi arărat (cum ar arăta azi) Europa fără Henricus Stephanus, fără Aldus Manutius şi atâţia umanişti care au dus şi dezvoltat tiparul – şi care, mai ales, au întemeiat ediţiile critice de texte, au inventat familiile atât de numeroase ale literelor de tipar, au făcut din carte simbolul cultural şi civilizator de astăzi?

Ce s-ar fi întâmplat dacă mica noastră revoluţie de la 1989 se petrecea în zona Bibliotecii Academiei? Ce se poate întâmpla dacă (sau când) filele caietelor eminesciene se vor măcina, vor obosi, îşi vor pierde consistenţa materială de răsfoit, de timp şi vreme? Iată visul bizantin al lui Noica împlinit de Eugen Simion astăzi: multiplicarea şi răspândirea, acestea sunt imperativele salvării culturale. Această lecţie a istoriei ar trebui predată şi d-nei Profesoare Ioana Bot – şi celor care găsesc inutil sau prea costisitor gestul academic de azi. Se mai întreabă cineva cât a costat corabia care a transportat manuscrisele *Iliadei* (vreo 1400 la numnăr!) de la Bizanţ la Veneţia, cât au primit marinarii etc. Are fapta istorică preţ material?!

IV. Disolve et coagula. Această scanare, de azi, verifică, în fond, întreaga eminescologie de până acum, adică pune în paranteză, pentru un timp oarecare necesar sedimentării, ediţiile Eminescu, opera poetului dacă nu în întregul ei, cel puţin în ceea ce înseamnă poezie (inclusiv teatrul, proza literară etc.) – şi ridică întrebări de care se sperie gândul. Nu îndrăznim să ne aventurăm în urmărirea consecinţelor. Propunem următoarea imagine ca reprezentare virtuală a noii realităţi create: o statuie de sare cufundată într-o apă sărată. Cât de saturată trebuie să fie soluţia pentru ca să nu mai primească nici un atom în plus, pentru ca statuia, aşadar, să nu se dizolve? Ce consistenţă trebuie să aibă materialul statuii pentru a rezista la procesul natural de dizolvare? Cu alte cuvinte: va rezista ediţia Perpessicius cufundată în marea de cerneală eminesciană recreată în jurul ei? Va rezista ediţia Călinescu, ediţia Murăraşu, ediţia C. Botez, ediţia Ibrăileanu etc., etc.? Cine va face aceste măsurători în multe privinţe farmaceutice? Ce va mai înţelege cititorul generic al lui Eminescu din aceste verificări continue? Ce va face profesorul de literatură română cu textul? Nu vreau să fiu deloc prăpăstios, dar logica faptelor şi a gândurilor duce către punerea în paranteză pentru un timp îndelungat a domeniului.

Cu atât mai mult se ridică întrebarea cealaltă, necesară pentru echilibru, şi anume: ce facem cu voinţa auctorială? Pe Eminescu el însuşi, ca om viu cu drepturi şi discernământ – cum îl acceptăm ? Chestiunea revine la înţelegerea antumelor, adică a poeziilor publicate de Eminescu însuşi. Spre dezamăgirea calculatorului, trebuie să-i „scanăm" concluzia fermă că manuscrisele au, în privinţa antumelor, doar valoare consultativă. Nu se cunoaşte ultimul manuscris pentru nici o poezie antumă eminesciană (şi cele câteva manuscrise ultime considerate excepţii se dovedesc a fi tot forme

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

anterioare), astfel că aici nu-l mai putem controla sau îndrepta pe autor.

Problemele pe care le ridică antumele sunt, în principal, trei la număr. Ele țin de punctuație, de poziția apostrofului, și de statutul ediției princeps Maiorescu din 1883. Trebuie, așadar, să ne frământăm mintea pe un teren solid, adică să stabilim voința auctorială, a lui Eminescu, după surse reale. Trebuie, pentru aceasta, să acceptăm – iată ce ne este foarte greu: *să acceptăm!* – că există o voință a autorului în privința publicării operei sale, și să încercăm să urmărim sensurile poeziilor după această voință. Parcă s-a instituit tiranic în eminescologie dogma după care opera sa poetică înseamnă un maldăr de cuvinte și idei pe care n-a avut răgazul să și le ducă la desăvârșire propriu-zisă, pe care le-a lăsat într-o ladă devenită tezaur comun de diamante neșlefuite... Maiorescu însuși a reluat ediția princeps de 11 ori – aducând de fiecare dată schimbări în punctuație, în poziția apostrofului și chiar în ordinea poeziilor. El se deosebește peste tot, oarecum cu program, de textul publicat în „Convorbiri literare" ori în „Almanahul României June". Editorii antumelor eminesciene au, după Maiorescu, fiecare în parte punctuație proprie, adeseori forme alese de el însuși ca editor – abia Perpessicius dacă încearcă o reconciliere consensuală în această privință. Reformele ortografice ale limbii române au fost, apoi, fiecare în parte aplicată în primul și în primul rând pe poezia lui Eminescu, oarecum cu sentimentul experimentului: dacă Eminescu rezistă, reforma se poate aplica limbii române în întregul ei. Rediscutarea acestor trei probleme ținând de punctuație, poziția apostrofului și statutul ediției princeps – iată chestiuni care pot merge spre închegarea operei poetice eminesciene. Termenii relației se configurează, astfel, de la sine în formula medievală: *disolve et coagula*. Dizolvarea operei în scriitură este una – adunarea ei sub un nume ca voință auctorială este alta.

Din păcate, relația acționează în câmpuri diferite, în zona *postumelor* și în cea a *antumelor*. Câmpurile pot fi, însă, judecate fiecare în parte în consistența lui. Astfel, în zona antumelor trebuie adunat Eminescu-cel-el-însuși dintre editorii antumelor – operație pe care am făcut-o după vreo zece ani de confruntări complete. În zona postumelor, apoi, trebuie stabilită acea tradiție a textului, adică o ediție critică a tuturor edițiilor de postume eminesciene, începând cu Nerva Hodoș și ajungându-se până astăzi. Această tradiție odată stabilită, abia ea va putea fi confruntată cu manuscrisele scanate astăzi. Această ediție critică filologică va fi statuia de sare ce se va cufunda în soluția electronică.

Și cu aceasta nu suntem decât la jumătatea drumului spre cunoașterea și înțelegerea operei eminesciene. Rămâne celălalt tărâm, denumit generic „ziaristică". Trebuie revăzut acel program de cercetare propus la începutul anilor '90 ai secolului trecut – care are în vedere editarea în regim de ediție critică a ziarului „Timpul". Dacă opera literară a lui Eminescu și-a câștigat, cu aceste scanări magnifice, câmpul geometric întreg – și opera sa ziaristică are dreptul la același câmp. Editarea ziarului „Timpul", text după text, pe numere sau pe rubrici, este o muncă filologică relativ ușoară dar de mare interes istoric și enciclopedic. Într-adevăr, cei șase ani eminescieni la „Timpul" (1877–1883) nu înseamnă o cantitate enormă de text, cum se lasă a se înțelege. Ziarul apare de patru sau cinci ori pe săptămână, în câte patru pagini dintre care ultima este totdeauna rezervată reclamelor, textele au un corp de literă mare: ar fi vorba de câte un tom pentru fiecare an. Ziarul dă seamă despre tot ce mișcă – teoretic vorbind – în Europa și în România în acești ani. Eminescian sau nu, fiecare articol de acolo are girul lui Eminescu, mai ales când el a fost redactor șef, sau se înscrie în spiritul lui Eminescu. Abaterile au, desigur, și ele importanța lor. Iar dacă nu e de Eminescu, un articol oarecare poate fi de Slavici, Caragiale, Păucescu, Lahovary, Maiorescu sau altcineva, numai bărbați de vază ai culturii române, rar câte un nume mărunt. Abia prin cufundarea corpusului de texte eminesciene în timpul și locul lui, adică în ziarul „Timpul", opera sa câștigă consistență.

Aceste lucruri țin nu de descifrarea scrisului eminescian – care, pentru unii, ar fi tot ce ne-a mai rămas de făcut – ci de descifrarea epocii, a spiritului eminescian. Nu sunt treaba unuia singur sau a câtorva. *Urgența cere înființarea unui Institut Eminescu ce va avea de urmărit fenomenul Eminescu în țară și în lume, în prezent, în trecut și în viitor, de făcut o enciclopedie Eminescu, opere tematice (ediții), bibliografii, de studiat cu aplicare viața poetului mai ales în ceea ce se cheamă personalitatea sa (pentru a nu mai zice cu ochii închiși că între 1883-1889, timp de șase ani, poetul a trăit degeaba, ca un lemn uscat, după ce timp de numai șase sau șapte ani, între 1887-1883, a pus pe jar întreaga Românie politică și culturală cu textele sale) etc.* Scanarea manuscriselor eminesciene înseamnă declanșarea unui proces, ruperea bulgărelui din vârful dealului: dacă nu se urmează metodic rostogolirea sa în gândul comun, putem asista la adevărate catastrofe teoretice. Una dintre ele, poate cea mai de temut, este această punere în paranteze a operei care echivalează cu scoaterea ei din atenția și interesul public. Putem avea de-a face cu o „deconstrucție" furibundă – ca reacție la cele mai bune intenții culturale și științifice care s-au manifestat în ultimul secol în cultura noastră.

Altfel, dacă ne oprim la minunile de calculator, blocăm totul în eristică, pentru că fiecare va lua de acolo ce vede, ce-i convine, ce nu ia altul etc. Ar fi ca și când Orfeu, cel din *Memento mori*, ar arunca la propriu harfa în mare, ar cufunda, adică, instrumentul melodiilor infinite – în muzica infinită a materiei.

Cât despre profesorul de literatură română, el are tot dreptul să fie nemulțumit, pentru că nu este neapărat cercetător, nu are neapărat toată informația despre Eminescu, nu are nici aceste magnifice caiete – și totuși, pe umerii lui apasă răspunderea predării lui Eminescu mai departe, către tineri. Nu-l invidiez deloc, dar nici nu pot să-i susțin nemulțumirea. El trebuie, în fond, ca agent al culturii de acest fel, să sesizeze marile probleme, să înțeleagă marile dileme, să spună răspicat unde ne aflăm cu recuperarea culturii naționale. În analiza textului poetic eminescian, apoi, el este obligat să meargă pe spații mici, controlabile. Să compare între ele cel puțin două ediții, să observe diferențele, să le înțeleagă. Sau, cel puțin, să atenționeze când comentează că citează după ediția Cutare. Să nu meargă, adică, orbește – ca manualul, de pildă, care nu spune după cine editează, nu spune că alt editor are altfel etc. Fără prudență nu se poate educație. Iar aceste caiete eminesciene invită, obligă mai înainte de toate la prudență.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Din viaţa Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

Sinaia, Cartea, România – un salon multinaţional

Marian NENCESCU

Prima ediţie a *Salonului de Carte, Presă şi Muzică* de la Sinaia (6-9 august 2009) a avut un caracter multinaţional datorat în primul rând atât publicului cosmopolit ce animă în miez de vară Valea Prahovei, prezent în număr mare la manifestare, cât şi Secretariatului pentru Minorităţi al Guvernului României, care a asigurat prezenţa, cu standuri individuale, a comunităţilor grecească, armeană, albaneză, evreiască, maghiară şi ruteană. Acestor asociaţii şi fundaţii culturale, care au adus un strop de culoare şi originalitate salonului, s-au adăugat şi oferta de carte diversă, reconfortantă şi... până la un anumit nivel accesibilă ca preţ a unor edituri din toată ţara, de la Acvila din Oradea, la Cetatea de scaun din Târgovişte, editurile universităţilor din Cluj-Napoca, Timişoara, precum şi ale reprezentanţilor capitalei: Nemira, Saeculum, Militară, Nestor ş.a. În total, 33 de edituri şi societăţi de distribuţie de carte şi-au disputat nu doar dreptul de a vinde produse editoriale: cărţi, CD-uri muzicale, gadget-uri, postere şi benzi desenate, dar mai ales bucuria de oferi publicului şi alte oferte decât cele... gastronomico-turistice.

În final, editurile au fost mulţumite de vânzările făcute la salon, iar organizatorii, Primăria municipiului Sinaia, Centrul Internaţional de Conferinţe „Casino" şi Amplus Internaţional au consemnat un succes cultural. Până la urmă, miza acestui nou salon editorial este mai mult decât simpla socoteală economică, având o bătaie mai lungă. Sinaia, oraş turistic şi cultural, localitate unde au trăit şi creat personalităţi de frunte ale artei româneşti, are datoria să adune nu doar turişti, ci şi creatori de frumos, să ofere şi să propage cultura, singurul mijloc eficient de atracţie estivală.

Pentru cei mai mulţi vizitatori, punctul central al ofertei l-a constituit însăşi locaţia, respectiv Sala oglinzilor a Cazinoului, un spaţiu unde cartea, muzica şi dansul au fost regine răsfăţate. Dacă în privinţa cărţii, putem spune că nu noutăţile au fost la rang de vedetă, ci cartea de vacanţă şi divertisment, nu acelaşi lucru se poate spune despre muzică. Atât cea înregistrată – o societate de distribuţie a făcut vânzări record cu muzică clasică, românească, irlandeză şi italiană – dar mai ales cea „live". Colegii noştri, *Natalia* şi *Corneliu Tudosie*, au oferit, în deschiderea salonului, un recital aplaudat la scenă deschisă de public şi oficialităţi. Au fost de faţă primarul Sinaiei, domnul Vlad Oprea, senatori, consilieri locali, directori de instituţii de cultură. Muzica bună, italiană, rusă şi franceză, a stârnit ropote de aplauze. Acelaşi succes l-au avut şi dansatorii amatori ai Comunităţii elene, care au oferit un recital strălucitor prin ritmurile cadenţate, costume şi prezenţă scenică. Cei 20 de dansatori, fete şi băieţi, au adus la Cazinoul sinaian ritmurile balcanice şi odată în ele nostalgia vacanţelor exotice.

Biblioteca Metropolitană Bucureşti a fost prezentă la acest Salon cu un stand propriu, unde au fost expuse cele mai recente apariţii editoriale din colecţia „Biblioteca Bucureştilor". Mulţi turişti şi-au amintit astfel de lecturile constante făcute la sediul BMB şi la filiale şi au promis să revină, începând de la toamnă. Dialogul cu cititorii potenţiali, inclusiv străini, sau persoane care au plecat de mult timp din ţară, a început de la lecturi şi a ajuns la teme de interes public, cum ar fi oferta culturală, activităţile publice de promovare a cărţii, atracţia tineretului spre bibliotecă etc. Ideea fundamentală este că, pe timp de criză, biblioteca publică este o alternativă tentantă de completare a informaţiei, iar BMB are astfel şansa de a se situa în topul preferinţelor bucureştenilor.

În concluzie, Salonul de Carte, Presă şi Muzică de la Sinaia reprezintă, indiscutabil, o bună oportunitate de promovare culturală, ce merită extinsă şi în alte zone cu potenţial turistic. În fond, a ignora apetitul cultural al turistului român sau străin este o greşeală pe care autorităţile de la Sinaia au evitat-o cu eleganţă şi cu bani puţini. Accesul gratuit este înşelător câtă vreme publicul nu este doar vizitator, ci mai ales cumpărător. Un bun manager cultural este un vizionar, ce anticipează atât interesul cât şi plăcerea publicului de a cumpăra şi altceva decât o ofertă de turism.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

EUROPEANALOCAL

Rolul conţinutului cultural digital local şi regional în serviciul Europeana

Atelierul IACH, ECDL, Aarchus, 19 septembrie 2008

Rob DAVIES, MDR
Coordonator de proiect

Europeana.net (2007-2009)

- Reţea tematică
- Stabilirea încrederii între instituţii
- Crearea unei structuri organizate pentru Biblioteca Europeană Digitală (Europeana)
- Stabilirea metodelor de lucru
- Propunerea unei implementări practice a Bibliotecii Digitale Europene
- Aducerea la acelaşi numitor a itemilor
- Recomandări pentru cercetări ulterioare

EuropeanaLocal (2008-2011)

- Cea mai bună reţea practică
- Conţinutul digital oferit de către bibliotecile locale şi regionale, muzee, arhive
- Infrastructura conţinutului local pentru strângerea şi indexarea de metadate
  - Deţinător OAI-PMH
  - Larga reţea de depozite
  - Schiţa metadatelor existente pentru Profilul Europeana de Aplicaţie a Metadatelor
  - Vocabularul local (SKOSified)
- Construirea unor procedee adecvate pentru a face conţinuturile/metadatele accesibile.
  - Pentru Europeana şi alte servicii (turism, educaţie, istoria familiei, cercetare)

Date de bază

- Durată – 36 de luni
- Buget de 4,3 milioane de euro (finanţare)
- 32 de parteneri
- 39 de distribuitori

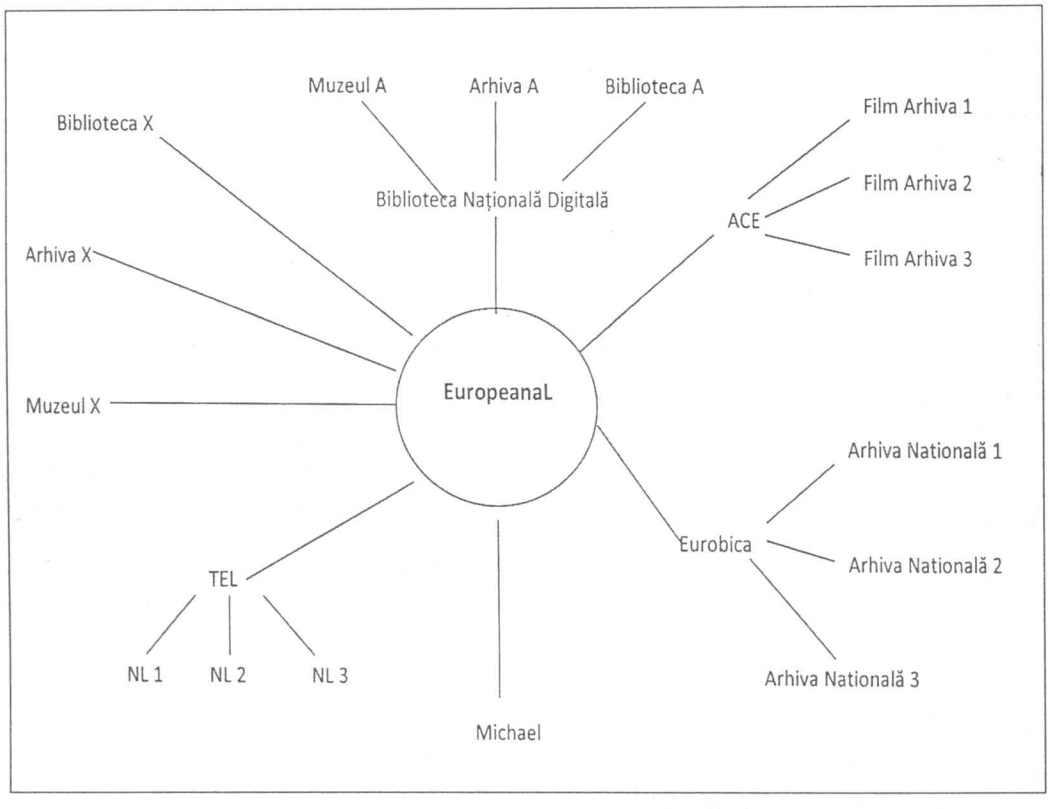

O posibilă structură pentru Europeana

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

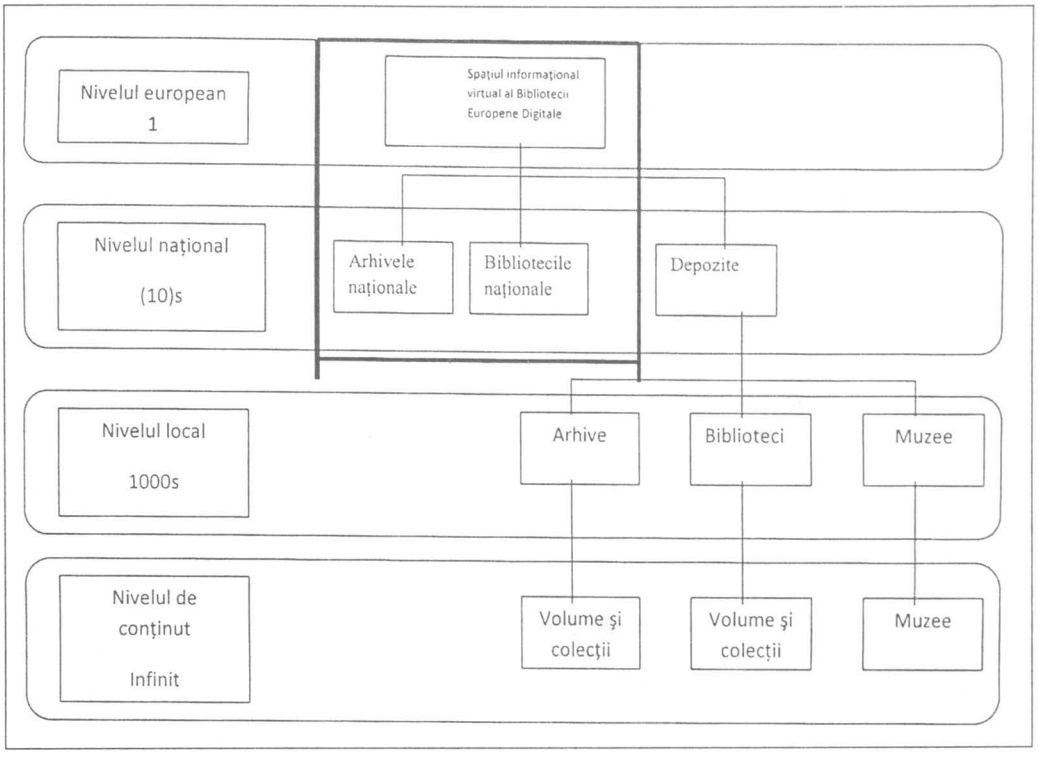

Europeana şi deţinătorii de conţinut

EuropeanaLocal: obiective-cheie

• Să îmbunătăţească interoperabilitatea conţinutului digital deţinut de către muzeele locale sau regionale, biblioteci şi arhive

• Să îmbunătăţească disponibilitatea pentru acces şi utilizare

– 20 de milioane de cărţi identificate iniţial de către partenerii EuropeanaLocal

– Să dovedească valoarea conţinutului local/regional

– Să promoveze digitizarea conţinutului local/regional

• Să ajute la dezvoltarea unei largi reţele de depozite

– De exemplu, cu bibliotecile digitale sau cu portaluri culturale

• Servicii integrate de tip Europeana, inclusiv conţinutul EuropeanaLocal

Tipurile de conţinuturi locale importante

• Cărţi şi colecţii de o mare valoare culturală („tezaure") deţinute la nivelul local sau regional

• Colecţii locale particulare deţinute de către biblioteci, muzee şi arhive, arhive audio-vizuale locale

• Imagini deosebite în mixaj

• Înregistrări „culturale ale domeniului public" deţinute de către arhive

Parteneri EuropeanaLocal: modele de organizare

• Fundaţia EDLF

• Ministerul Culturii

• 2 biblioteci naţionale (ca depozitari ai conţinutului local)

• 2 muzee naţionale

• 3 agenţii culturale naţionale

• 5 autorităţi culturale regionale

• 7 biblioteci publice

• 1 muzeu local

• 1 fundaţie de cercetare

• 1 furnizor al bibliotecii regionale

• 7 organizaţii din sectorul privat

Puncte de plecare variabile

• Practică avansată în implementarea bibliotecilor digitale a portalurilor, OAI-PMH

– Franţa, Norvegia, Polonia, Spania, Marea Britanie

• Progres limitat

– Bulgaria, Grecia, România ş.a.

• Varietate de la centralizare până la regional/local

• Abordare în faze

Stadiile importante (1)

• Întrunirea de deschidere, Londra, 7-26 iunie

• Analiza conţinutului, a metadatelor şi a infrastructurilor existente

• Europeana pregăteşte un mediu paralel de „verificare"

– Indicele conţinuturilor EuropeanaLocal

– Implementarea evoluţiei interfeţei Europeana privind conţinutul

• Consiliere pentru instalarea depozitelor

– Suport pentru implementare acolo unde este necesar

– Fedora, DSpace, Greenstone, LMS

• Importarea de la datele de bază existente la depozitele OAI-PMH

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

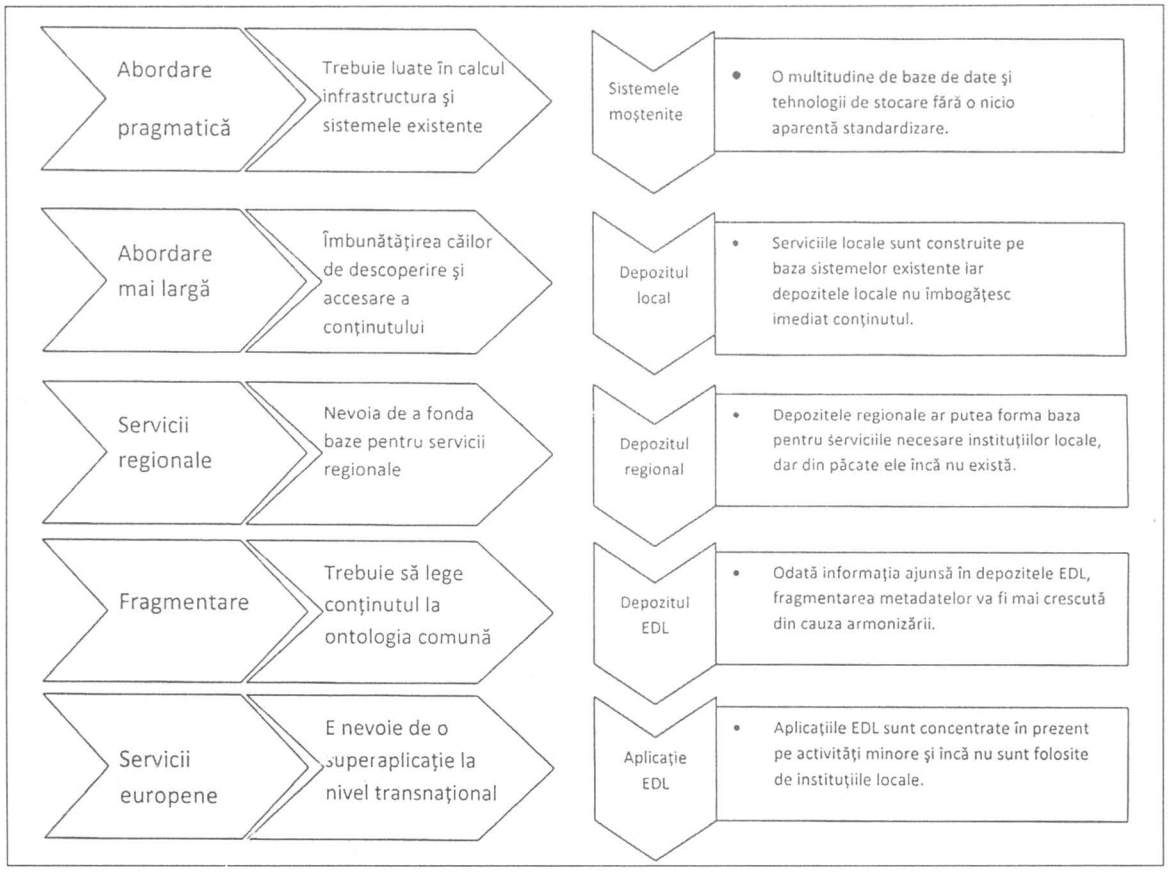

Cum putem convinge instituțiile locale să participe?

– Conversie automată a metadatelor

• Transformarea vocabularelor pentru a îmbunătăți semantica

Stadiile importante (2)

• Ateliere regionale de pregătire și suport tehnic
• Planificarea aplicării locale
• Deplasare către niveluri sensibile de acumulare
– Obstacole mici pentru noii furnizori care se alătură
• Promovarea digitizării ieftine
– De exemplu, liniile directoare Minerva
• Legislație și difuzare
– Întâlniri naționale
– Website
• Monitorizarea și evaluarea progresului
– Perspectiva utilizatorului, grupuri de utilizatori naționali, studii de impact

Rolul partenerilor tehnici

• Colaborarea cu grupurile de lucru Europeana.net /Europeana v1.0
• Stabilirea unui sprijin efectiv pentru partenerii locali/regionali
– Zona de acoperire europeană împărțită în două
– Ateliere de pregătire profesională
– Traducerea liniilor directoare
– Planurile de implementare ale partenerilor individuali
– Birouri de ajutor și „doctorul zburător"
• A organiza un „scenariu" al instrumentelor de lucru
– Instrumente de conversie automată a metadatelor
– Identificarea și testarea problemelor privind instrumentele de lucru

Elemente semantice ale Europeana

• Prototip lansat către CE, Consiliul de miniștri, 19-20 noiembrie
• Definirea metadatelor pentru a se armoniza cu funcționalitatea prototipului
• Nu există încă un profil propus de aplicație
– Datele folosite cu schemele existente
– Profilul de aplicație TEL, DC (simplu, calificat), MODS, METS, EAD
• Scalabilitate pe termen lung
– Va necesita descentralizare
– Automatizare a convertirii metadatelor, la nivel local sau central
• Publicul-țintă: cel creat de către utilizatorii înregistrați

Pașii următori

• Europeana VI își va începe activitatea în prima parte a anului 2010
• Instituțiile vor folosi până atunci elementele semantice
• Nevoia de a colabora cu metadate geografice
• Procese de implementare locală pentru îmbogățirea metadatelor?

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• Monitorizarea impactului standardelor infrastructurale complementare
  – Modelarea obiectului – OAI/ORE
  – RSS/ATOM
  – Reţeaua semantică
  – Reţelele sociale
  – Colecţii
  – Exprimarea drepturilor (C20 gaura neagră)
  – Identificatori
• Interes în modele obiect (ORE) pentru Europeana V1
• Date care ar putea necesita reindexare de către Europeana

www.europeanalocal.eu
rob.davies@mdrpartners.com

Traducere de Cristina STAICU

EuropeanaLocal este un proiect finanţat de Comisia Europeană prin programul *eContentplus – Reţele de bune practici.*

Scopul proiectului este acela de a facilita accesul la documentele digitale deţinute de instituţiile culturale locale: biblioteci, muzee, arhive, arhive audio-vizuale, prin intermediul Bibliotecii Digitale Europene, interfaţă creată pe baza proiectului *EuropeanaLocal* (fostul proiect *EDLocal*).

În România, Biblioteca Judeţeană „Octavian Goga" Cluj este partener coordonator de ţară al proiectului. Partenerii naţionali sunt: Arhivele Naţionale – Direcţia Judeţeană Cluj; Biblioteca Judeţeană „Astra" Sibiu; Biblioteca Judeţeană „Alex. şi Aristia Aman" Dolj; Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ; Biblioteca Judeţeană „Ovid Densusianu" Hunedoara; Biblioteca Judeţeană „Gh. Asachi" Iaşi; Biblioteca Judeţeană „Panait Istrati" Brăila; Biblioteca Judeţeană „V.A. Urechia" Galaţi; Biblioteca Judeţeană Timiş; Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Cluj (CJPCTC); Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva. (N. tr.)

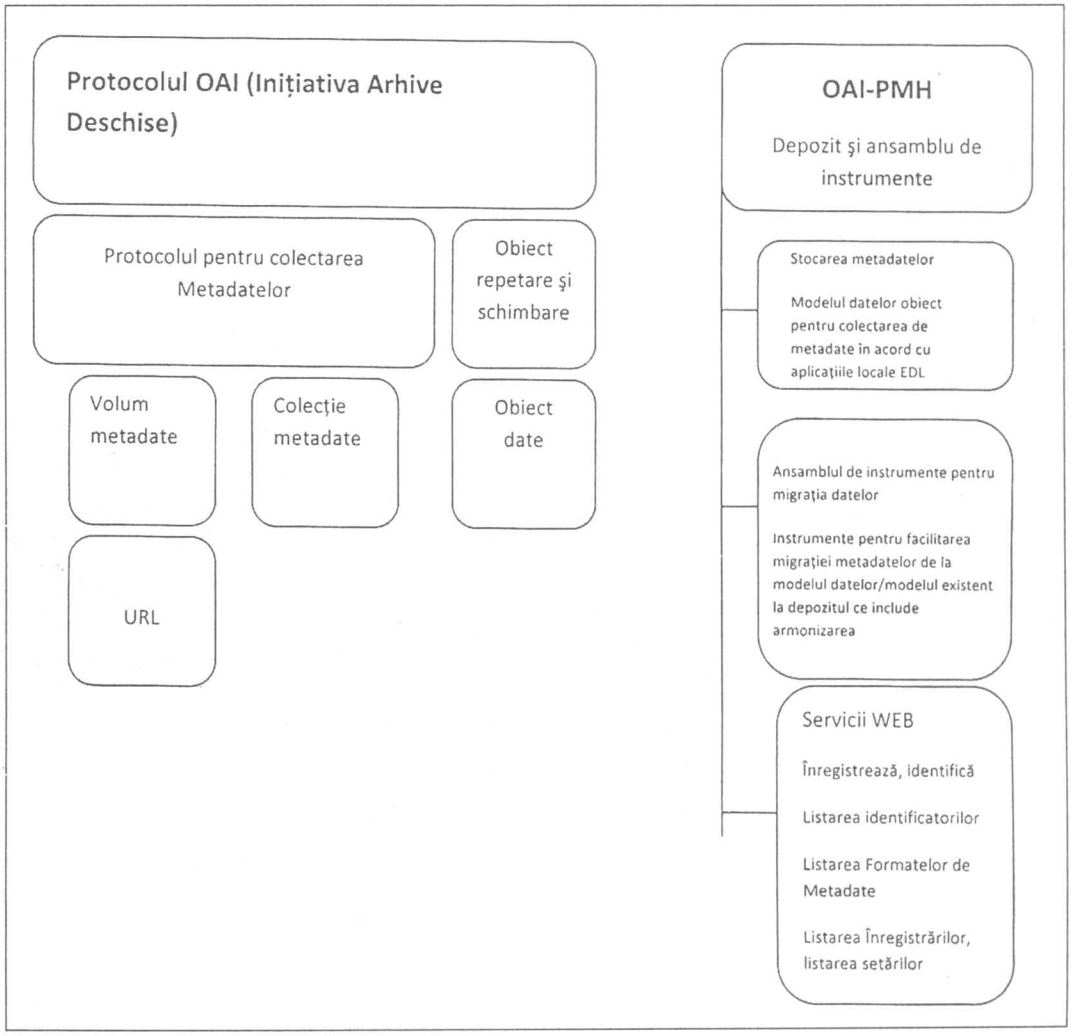

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Măsurarea calităţii
Măsurarea performanţelor în biblioteci
(V)

Roswitha POLL
Peter TE BOEKHOST

A. Resurse, infrastructură

A.3. Orele de lucru în comparaţie cu cererea

Fond/Condiţii/Context

Orele între care biblioteca este deschisă utilizatorilor au fost întotdeauna privite ca principalul criteriu pentru accesibilitatea serviciilor de bibliotecă. Deşi multe dintre servicii şi resurse sunt disponibile astăzi accesării la distanţă, biblioteca fizică, cu spaţiul destinat utilizatorului şi colecţiile sale, rămâne un important loc de întâlnire, studiu şi învăţare. „Corelarea orelor de lucru cu nevoile utilizatorului" a fost unitatea de măsură a eficienţei care s-a clasat pe primul sau al doilea loc în studiul de eficienţă realizat în bibliotecile universitare din Noua Zeelandă. (Cullen şi Calvert, 1995). Orele de lucru sunt luate în calcul în statisticile majorităţii bibliotecilor naţionale şi sunt folosite, de asemenea, ca indicator de performanţă în estimarea calităţii şi în proiectele de cotare.

Un program de lucru mai lung este, în general, considerat ca fiind un serviciu mai bun şi, în cele mai multe cazuri, aşa şi este. Dar dacă o bibliotecă vrea să estimeze acceptabilitatea programului său de funcţionare, ar fi mult mai util, în obţinerea informaţiilor, să-l comparăm cu dorinţele şi necesităţile utilizatorului. „Să nu se accepte niciodată afirmaţia conform căreia mai multe ore de lucru sporesc frecvenţa/utilizarea – sau cel puţin fac o mulţime de utilizatori fericiţi. Întâi trebuie verificat, prin discuţii cu utilizatorul sau grupuri focus/ţintă..., pentru a afla ce tip de utilizatori folosesc anumite biblioteci şi când." (Holt, 2005, p. 89). Standardele ACRL nu cer programul de lucru cel mai lung posibil, ci un program de funcţionare pe placul utilizatorului: „Orele de acces la bibliotecă ar trebui să fie rezonabile şi convenabile pentru utilizatorii acesteia." (ACRL, 2004) Programul de funcţionare prelungit, de exemplu după ora 10 seara, ar putea fi inutil din punctul de vedere al utilizatorilor dacă majoritatea vor fi părăsit deja campusul la acea oră.

O chestiune importantă este aceea ca orele de funcţionare să fie aceleaşi pe tot parcursul săptămânii şi, pe cât posibil, în toate departamentele bibliotecii. Este derutant pentru utilizatori dacă ar trebui să-şi amintească programe de lucru diferite pentru diverse servicii.

Există întotdeauna o discrepanţă între dorinţele utilizatorilor şi abilitatea bibliotecii de a îndeplini aceste dorinţe din cauza restricţiilor de ordin financiar şi a timpului personalului. Ideea este găsirea echilibrului perfect între dorinţe şi capacităţile financiare. Estimarea cerinţei în funcţie de programul de funcţionare va ajuta la găsirea unui astfel de echilibru în cadrul resurselor disponibile.

Definiţia indicatorului

Prezentul orar de funcţionare a bibliotecii comparat cu cel dorit de utilizatori.

Orele de funcţionare sunt orele dintr-o săptămână normală, în care principalele servicii de bibliotecă (de exemplu, serviciile de îndrumare şi împrumut, sălile de lectură) sunt disponibile utilizatorilor.

Scopurile indicatorului

Estimarea corelării dintre programul curent de funcţionare a bibliotecii şi cererea utilizatorilor.

Indicatorul este aplicabil tuturor bibliotecilor.

Comparaţia între biblioteci va fi posibilă doar pe baza satisfacţiei generale faţă de programul de funcţionare curent.

Indicatorul va fi în mod deosebit informativ dacă este aplicat separat, pe grupuri de utilizatori (de exemplu, studenţi, absolvenţi, personal universitar).

Metoda

1. Un sondaj este înmânat unui eşantion de utilizatori ales la întâmplare, atunci când intră sau ies din bibliotecă. Culegerea datelor ar trebui împărţită în mod uniform pe tot parcursul zilei şi în timpul întregii săptămâni pentru a fi siguri că utilizatorii care preferă pentru vizitele lor dimineţile sau după-amiezile sau anumite zile ale săptămânii nu sunt suprareprezentaţi. Avantajul acestei metode este acela că, în majoritatea cazurilor, vom avea parte de un răspuns rapid şi prompt, iar utilizatorii pot face comentarii când vin să returneze sondajul. Dezavantajul este că potenţialii utilizatori care nu pot vizita biblioteca din cauza programului de funcţionare actual nu pot fi reprezentaţi.

2. Din când în când, este postat pe website-ul bibliotecii un sondaj online, cu o răspândire proporţională pe zi şi săptămână. Avantajul este că potenţialii utilizatori sunt luaţi în considerare. Dezavantajul este că utilizatorii cei mai activi ar putea fi subreprezentaţi.

Ambele sondaje ar trebui să pună întrebări despre nivelul de satisfacţie faţă de orarul actual de funcţionare şi ar trebui să ofere opţiunea de a numi un orar adiţional pe care biblioteca să-l aplice. Sondajul ar putea fi adăugat la un sondaj mai amplu legat de satisfacţia utilizatorului faţă de serviciile bibliotecii.

Exemplu de sondaj:

Cum apreciaţi programul de funcţionare a bibliotecii?
foarte nesatisfăcător
nesatisfăcător
relativ satisfăcător
satisfăcător
foarte satisfăcător

Vă rugăm să specificaţi orele, altele decât cele cuprinse în actualul orar de funcţionare, în care aţi dori ca biblioteca

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

să fie deschisă, prin marcarea cu „O" în căsuța corespunzătoare. Orele de funcționare deja existente sunt marcate cu „X".

	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă	Duminică
0 – 7							
7 – 8							
8 – 9	X	X	X	X	X		
9 – 10	X	X	X	X	X		
10 – 11	X	X	X	X	X	X	
11 – 12	X	X	X	X	X	X	
12 – 13	X	X	X	X	X	X	
13 – 14	X	X	X	X	X	X	
14 – 15	X	X	X	X	X	X	
15 – 16	X	X	X	X	X	X	
16 – 17	X	X	X	X	X	X	
17 – 18	X	X	X	X	X	X	
18 – 19	X	X	X	X	X	X	
19 – 20	X	X	X	X	X		
20 – 21	X	X	X	X	X		
21 – 22	X	X	X	X	X		
22 – 23							
23 – 24							

În cazul în care biblioteca poate oferi doar ore de funcționare suplimentare (de exemplu, duminica deschis) în schimbul orelor de funcționare din alte zile, utilizatorii ar putea fi întrebați la care din intervalele orare din prezentul program de funcționare sunt dispuși să renunțe în favoarea orelor pe care ei le preferă.

Multe biblioteci au programe de funcționare diferite în timpul anului universitar sau al vacanțelor. În aceste cazuri ar fi de preferat să existe sondaje separate pentru perioada anului de studiu și a vacanței.

Filialele sau departamentele, precum cel de împrumut sau biblioteca pentru copii, ar putea avea ore de funcționare diferite de orarul de funcționare general. Dacă biblioteca vrea să evalueze eficiența acestor ore speciale de funcționare, cel mai bine ar fi să înmâneze sondaje speciale vizitatorilor filialelor sau departamentelor.

Interpretarea și folosirea rezultatelor

Biblioteca ar trebui să reacționeze dacă un procent ridicat din cei chestionați sunt nesatisfăcuți de actualul orar de funcționare și cer extinderea orarului sau o distribuție diferită a orelor de funcționare de-a lungul zilei/săptămânii. Asta ar putea fi dificil, în special dacă utilizatorii cer extinderea programului la sfârșit de săptămână sau în cursul nopții. O posibilă soluție ar fi deschiderea bibliotecii fără oferirea de servicii complete, astfel încât personalul nespecializat să poată lucra în această perioadă. Serviciile ce ar trebui oferite în aceste ore suplimentare de funcționare ar trebui să depindă de necesitățile utilizatorilor. Soluția cea mai ușoară ar fi oferirea doar a spațiului de studiu, dacă studiul este principalul motiv pentru care utilizatorii frecventează biblioteca, de exemplu, la ore târzii. (Engel, Womack și Ellis, 2002). Multe biblioteci, atunci când își extind orele de funcționare, oferă doar spațiu de studiu, acces liber la colecții și serviciu de împrumut; serviciul de îndrumare ar putea fi indisponibil în aceste intervale orare.

Rezultatele sondajului ar trebui comparate cu datele actuale (numărul de vizite la bibliotecă, împrumuturi sau consultări pe parcursul zilei/săptămânii). Aceasta ar ajuta la stabilirea – ceea ce indicatorul nu măsoară – faptului dacă orele de funcționare actuale sunt prea liberale și dacă resursele depășesc cerințele.

Evaluarea statisticilor de folosire ar putea, de asemenea, ajuta la trasarea unei linii între cerința „rezonabilă" și „nerezonabilă". Pentru a afla ce este „rezonabil", biblioteca ar putea oferi de probă ore suplimentare de funcționare, de exemplu, pentru o perioadă de probă de două sau trei luni. Pentru o decizie privind prelungirea permanentă a programului de funcționare va fi utilă evaluarea numărului de vizite în cursul perioadei de probă și statutul utilizatorilor care vizitează biblioteca în acea perioadă. Este posibil ca aceste ore suplimentare să atragă noi grupuri de utilizatori sau utilizatori care nu aparțin populației deservite de bibliotecă. Ar putea fi, de asemenea, util să se folosească experiența unei alte biblioteci cu un program de funcționare prelungit, dacă bibliotecile sunt în aceeași situație (de exemplu, campusul central sau răspândite în tot orașul).

În plus, față de întrebările referitoare la satisfacție și la cerere, utilizatorilor ar trebui să li se ceară să estimeze cât de frecvent vizitează biblioteca la anumite ore ale zilei sau în anumite zile ale săptămânii. Asta ar putea ajuta la judecarea de urgență a cererii de ore suplimentare.

Exemple și lecturi suplimentare

Un exemplu pentru indicator, așa cum a fost el descris mai sus, este un sondaj centralizat realizat de 15 biblioteci universitare din Germania în 2001, care au aplicat aceeași metodă de sondare și au colectat datele în condiții comparabile (Follmer, Guschker și Mundt, 2002; Mundt, 2003). Utilizatorilor li s-a cerut să-și exprime satisfacția față de un serviciu și, de asemenea, cât de important este acel serviciu pentru ei. Orele de funcționare au fost unul din subiectele sondajului. O analiză regresivă a fost aplicată pentru a determina contribuția fiecărui factor la satisfacția generală a fiecărui utilizator. Orele de funcționare au avut o mare influență asupra satisfacției generale față de bibliotecă (14%). Cele mai multe dintre biblioteci au orare de funcționare de la 8.00 la 22.00 în timpul săptămânii, și utilizatorii par a fi mulțumiți de aceasta; nu au fost foarte multe cereri pentru un serviciu de 24 de ore. Dar în bibliotecile care sâmbăta au doar program de dimineață, a existat o cerere clară pentru un program de după-amiază. Nu au prea existat cereri pentru un program de funcționare în zilele de duminică. Orarul de lucru prelungit până seara în cursul săptămânii a avut o mai mare influență asupra satisfacției utilizatorilor decât programul de lucru la sfârșit de săptămână. Bibliotecile care oferă programe de lucru diferite pentru diversele servicii și departamente au fost mai nesatisfăcătoare pentru utilizatori

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

decât cele care oferă același program de lucru pentru toate serviciile furnizate.

În proiectul EQLIPSE (EQLIPSE, 1995-1997), care a testat colecția de informații pentru un larg set de indicatori de performanță, au fost evaluate în două moduri „orele de funcționare în comparație cu cererea":

• Utilizarea unui sondaj în scurte interviuri cu utilizatorii și înregistrarea răspunsurilor acestora.

• Oferirea a patru opțiuni pentru posibilele prelungiri ale programului de funcționare:

– deschis duminica

– deschis sâmbătă seara

– program prelungit în cursul săptămânii

– satisfăcut cu actualul program de funcționare.

Proiectul *Manualul Suedez al Calității* a folosit indicatorul așa cum este el descris mai sus, dar a adăugat o formulă de calculare a relației dintre actualul program de funcționare și cele dorite de cei chestionați (Edgren *et. al.*, 2005):

A/B

A = nr. orelor de funcționare actuale

B = nr. orelor de care utilizatorii pretind că au nevoie (orele actuale + orele suplimentare)

Dacă o bibliotecă este deschisă în medie 60 de ore pe săptămână și utilizatorii mai cer încă 10 ore, scorul ar fi 60:70 = 0.86.

Utilizatorii ar putea fi întrebați despre motivele pentru care preferă anumite ore, de exemplu, vizitele la bibliotecă la ore târzii. (Curry, 2003, p. 12). Acest lucru ar putea arăta importanța orelor suplimentare de funcționare pentru anumite grupuri de utilizatori, de exemplu, utilizatorii care lucrează full-time și care preferă să viziteze biblioteca seara târziu.

Don Revill descrie o metodă de evaluare nu a cererii suplimentare, ci a eficacității actualului program de funcționare. (Revill, 1983). Indicatorul, numit „ore de lucru eficiente pentru utilizator", estimează numărul total de ore petrecute de utilizator în bibliotecă pe parcursul unei perioade de probă și le împarte la numărul de ore de funcționare a bibliotecii în aceeași perioadă. Această metodă ar putea ajuta să se stabilească dacă timpul de funcționare a bibliotecii este suficient folosit, dar nu măsoară dacă orele suplimentare sunt necesare.

A.4 Cheltuieli pentru provizia de informații per capita

Fond/Condiții/Context

Bibliotecile oferă o gamă largă de servicii, dar „provizia de materiale pentru folosul cititorilor este singurul și cel mai important rol" (Scientific publications, 2004). Contrar situației cu bugete stagnante ale bibliotecilor și prețuri în creștere, suma de bani cheltuită pe provizia de informații per membru al populației este un indicator crucial în estimarea efortului bibliotecii de a ține pasul cu unul dintre principalele sale scopuri.

Indicatorul este util în procedurile de cotare, dar calculul cheltuielilor ar putea fi diferit de la o bibliotecă la alta. Este incontestabilă includerea cheltuielilor făcute cu cărți, periodice și resurse electronice de diverse tipuri, precum și costurile de legătorie, dar banii cheltuiți pe furnizarea documentelor sunt discutabili. Unele biblioteci cheltuiesc banii pe furnizarea de documente utilizatorilor în loc să cumpere cărți și periodice, fie ca o schimbare deliberată de la accesarea fondurilor, fie pentru a face economie.

Definiția indicatorului

Cheltuielile pentru provizia de informații per membru al populației deservite de bibliotecă pe parcursul unui an.

Cheltuielile pentru provizia de informații în înțelesul acestui indicator înseamnă costurile totale pentru mediile tradiționale și electronice, incluzând licențe, costuri pay-per-view și costuri de legătorie.

Costurile de difuzare a documentelor electronice sunt incluse în cazul în care biblioteca acoperă costurile de difuzare a documentelor către utilizatori.

Cheltuielile cu infrastructura, cum ar fi hardware, software și rețele, precum și cele pentru digitizarea documentelor sunt excluse.

Populația deservită reprezintă numărul de persoane cărora biblioteca se angajează să le furnizeze serviciile sale. Pentru bibliotecile publice, aceasta ar însemna în mod normal populația comunității (sau a unei părți a comunității); pentru bibliotecile universitare, aceasta ar însemna în mod normal totalul studenților și al personalului universitar din instituție.

Scopurile indicatorului

Indicatorul estimează proporționalitatea cheltuielilor pentru provizia de informații per membru al populației și descrie în termeni monetari beneficiul construirii unei colecții pentru utilizatorul individual.

Indicatorul este relevant pentru toate bibliotecile care au o populație deservită bine definită.

Compararea rezultatelor între bibliotecile cu destinație, structură și clientelă similare este posibilă, dacă diferențele în ceea ce privește politica colecțiilor sunt luate în considerare și dacă cheltuielile sunt calculate în același fel.

Metoda

Pentru o perioadă bugetară bine definită (de obicei un an), sunt definite cheltuielile bibliotecii pentru achiziționare și licențiere (incluzând legarea și pay-per-view). În contextul resurselor electronice, trebuie luate în considerare implicarea bibliotecii în consorții și alte contracte: trebuie socotită doar contribuția proprie a bibliotecii în cheltuielile contractuale.

Bibliotecile care plătesc taxe de expediere a documentelor către utilizatori ar trebui să adauge aceste sume la cheltuielile pentru provizia de informații.

Membrii populației deservite sunt socotiți ca persoane, nu ca FTE (echivalentul full-time). Astfel, studenții care studiază în sistem de frecvență redusă sau personalul din instituțiile academice vor fi socotiți fiecare individual.

Totalul cheltuielilor pentru provizia de informații din timpul unui an este împărțită la numărul persoanelor care formează populația deservită.

Interpretarea și folosirea rezultatelor

Un scor mai mare ar putea fi considerat ca fiind bun, însă indicatorul ar trebui privit în contextul scopurilor bibliotecii. Ar fi în mod special util să se compare rezultatele de-a lungul timpului.

Reducerile de buget și modificările în ceea ce privește populația vor afecta indicatorul.

Efortul de cotare pe baza acestui indicator are trebui să

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ia în considerare faptul că finanţările speciale, de exemplu, cele pentru colecţiile speciale care sprijină provizia de informaţii la scară naţională sau pentru consorţiile de bibliotecă ce achiziţionează baze de date sau alte resurse electronice, vor influenţa scorul.

Exemple şi lecturi suplimentare

În Marea Britanie, cheltuielile pentru provizia de informaţii per capita ale bibliotecilor universitare au crescut considerabil în perioada 1994-95 şi 2004-05. Noile universităţi au înregistrat o creştere de la 60.33 £ la 71.23 £, în timp ce vechile universităţi au văzut o creştere de la 97.98 £ la 131.72 £ – o creştere de aproape 26%. (Creaser, 2006, pp. 123-127).

În 2006, bibliotecile universitare care luau parte la proiectul german de cotare BIX (BIX. Indexul de bibliotecă) a înregistrat o medie a cheltuielilor pentru provizia de informaţii per capita de 123.96 €. Separate pe categorii, cifrele arătau astfel (BIX, 2006):

Biblioteci universitare (sistem one-tier)
media: 195.30 €; minim: 69.15 €; maxim: 662.05 €
Biblioteci universitare (sistem two-tier)
media: 165.67 €; minim: 31.22 €; maxim: 260.60 €
Universităţi de ştiinţe aplicate
media: 50.81 €; minim: 16.93 €; maxim: 124.59 €

În sistemul two-tier, cu multe biblioteci departamentale, doar cheltuielile bibliotecii centrale au fost luate în considerare de BIX.

Statisticile Consiliul Bibliotecilor Universitare Australiene (CAUL) raportează pentru anul 2005 o medie a „cheltuielilor de achiziţie per membru al populaţiei" de 268.60 AUD (dolari australieni), ceea ce înseamnă aproximativ 169.69 € (statisticile CAUL online). Cifra este mai mare decât media germană pentru bibliotecile universitare şi mai mică decât cea cheltuită de vechile universităţi din Marea Britanie în aceeaşi perioadă (cca. 196,14 €).

Pentru bibliotecile publice scorul va fi mai mic. În 2006, bibliotecile publice finlandeze au cheltuit 7.01 € pentru „materiale de bibliotecă per locuitor" (statisticile bibliotecii publice finlandeze).

Bibliotecile publice din British Columbia, Canada, au cheltuit 4,9 CAD = cca. 3,4 € pentru materiale de bibliotecă per „populaţie a ariei de deservire" în 2003 (statisticile bibliotecii publice din British Columbia, 2004).

A.5 Disponibilitatea titlurilor cerute

Fond/Condiţii/Context

„Disponibilitatea" este un clasic printre indicatorii de performanţă atât în bibliotecile publice cât şi în cele universitare. A fost deseori descris astfel în lucrarea de referinţă a lui Buckland, *Disponibilitatea cărţii şi utilizatorul bibliotecii* (1975), şi în studiul inovator al lui Kantor (Kantor, 1984) şi – chiar mai important – a fost aplicat în biblioteci din toată lumea (Nisonger, 2007). În ciuda eforturilor bibliotecarilor, încă există reclamaţii: „cărţile bune nu sunt niciodată disponibile când am nevoie de ele." (Gregory, 2003, p. 283).

Cele două aspecte importante ale disponibilităţii sunt oglindite în două întrebări pe care utilizatorii le pun atunci când caută informaţii în colecţia bibliotecii:

- Documentul (carte, articol de ziar, E-book) pe care-l caut există în colecţie?
- Dacă da, este disponibil pentru mine?

În timp ce prima întrebare este legată de calitatea colecţiei bibliotecii din punctul de vedere al potrivirii ei cu nevoile utilizatorilor, cea de-a doua examinează măsura în care titlurile aflate în colecţie sunt realmente disponibile, fiind astfel o măsură primară a satisfacerii cererii.

În consecinţă, standardul ISO 11620 distinge doi indicatori pentru a măsura două aspecte ale disponibilităţii. Aceasta este de înţeles dintr-un punct de vedere teoretic. Oricum, din motive practice, în cele mai multe cazuri în care indicatorul este utilizat, aceste două aspecte se combină în procedura de colectare a informaţiilor.

În acest sens, disponibilitatea titlurilor cerute, aşa cum este descrisă aici, este cel mai cuprinzător indicator. Verifică atât măsura în care colecţia răspunde solicitărilor, cât şi în ce măsură titlurile cerute sunt, într-adevăr, disponibile.

Indicatorul pune în lumină motivele pentru care colecţia bibliotecii nu coincide cu cerinţele utilizatorului. Este multidimensional în aceea că nu doar monitorizează dacă utilizatorii primesc ceea ce au cerut, dar şi înregistrează cu grijă diferitele etape ale procesului în care utilizatorul încearcă să alinieze necesitatea sa de informaţii pe termen scurt la starea de moment a colecţiei. Ignorând orice incident legat de un eşec al utilizatorului, cum ar fi referinţe bibliografice incorecte sau neputinţa de a localiza cărţile în OPAC sau pe raft, indicatorul aduce la lumină vina pe care o are biblioteca, deoarece produce informaţii de catalogare incorecte, aranjează greşit cărţile pe rafturi sau nu reuşeşte să cumpere un număr suficient de exemplare. În contextul disponibilităţii pe cale electronică a documentelor, gama de motive ale eşecului se lărgeşte considerabil, de la un link mort la o versiune depăşită a browser-ului.

În procesul rulării colecţiei de date indicatorul evidenţiază o varietate de motive care împiedică utilizatorul să primească informaţiile pe care le-a cerut. De aceea, indicatorul este extrem de folositor în identificarea slăbiciunilor într-un aspect central al proviziei de servicii ale bibliotecii.

Definiţia indicatorului

Procentul titlurilor cerute de utilizatori care sunt direct disponibile utilizatorilor.

Disponibil în înţelesul acestui indicator înseamnă atât că titlul este inclus în colecţia bibliotecii cât şi că este disponibil la momentul cererii spre consultare sub formă de împrumut, consultare la bibliotecă sau descărcare. Indisponibilitatea cauzată de greşelile utilizatorului este exclusă.

„Titlurile" în înţelesul acestui indicator acoperă nu numai cărţile, dar şi articolele individuale şi tot felul de documente electronice.

Indicatorul măsoară succesul căutărilor după articolele cunoscute şi nu ia în considerare căutările după subiect.

Scopurile indicatorului

Indicatorul cuantifică gradul de congruenţă dintre stoc/resurse şi cerere în ceea ce priveşte serviciile de bibliotecă. În primul rând, indicatorul estimează în ce măsură colecţia bibliotecii conţine ceea ce este cerut de utilizatori. În al doilea rând, indicatorul estimează în ce măsură titlurile cerute de utilizatori le sunt disponibile. Un al treilea scop este un produs

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

secundar al procedurii de colectare de date: analiza detaliată a motivelor pentru care utilizatorul şi titlul cerut nu se intersectează/nu coincid.

Indicatorul este relevant pentru toate bibliotecile.

Comparația între bibliotecile cu aceeaşi destinație, structură şi clientelă este posibilă.

Metoda

Un eşantion de utilizatori care caută un anume articol în colecție este rugat să completeze un formular cu titlul (titlurile) pe care le caută. Utilizatorii ar trebui să noteze şi dacă a avut succes căutarea lor, deoarece aceasta îl va ajuta pe bibliotecar să urmărească îndeaproape titlul.

Titlurile duplicat sunt eliminate din eşantion. Titlurile sunt apoi verificate în catalog şi în sistemul automatizat pentru a se vedea:

- dacă titlul este inclus în colecție,
- dacă, în cazul în care este inclus, este disponibil momentan.

În plus față de verificarea în catalog şi în sistem, titlurile sunt apoi verificate pe rafturi. Acest lucru este important pentru a vedea dacă titlurile au fost aranjate greşit pe raft.

Dacă titlurile nu sunt găsite de utilizatori din cauza unei erori a utilizatorului – de exemplu, o căutare greşită în catalog, exemplar negăsit pe rafturi – dar sunt identificate ca disponibile în momentul următor, aceste titluri sunt considerate ca disponibile. Indicatorul este făcut să măsoare eroarea bibliotecii, nu a utilizatorului.

Titlurile comandate de bibliotecă dar neprimite încă sunt considerate ca nefiind incluse în colecție.

Indisponibilitatea titlurilor deținute de bibliotecă poate avea mai multe cauze:

- Documentele sunt momentan implicate în procesul de prelucrare, cum ar fi catalogarea, legarea, rearanjarea pe rafturi etc.
- Documentele sunt împrumutate, momentan utilizate de alte persoane în bibliotecă etc.
- Documentele au fost furate, prost aranjate pe rafturi etc.
- Documentele electronice nu pot fi accesate deoarece sistemul informațional nu funcționează, numărul de utilizatori simultani a fost depăşit, sau legătura este defectă/link-ul este mort.

Diferitele motive pentru indisponibilitate are trebui notate separat.

Exemple:

Într-un eşantion de 400 de titluri cerute de utilizatori:

- 50 nu au fost (încă) achiziționate de bibliotecă,
- 120 sunt împrumutate,
- 45 nu sunt pe poziția corectă la raft,
- 15 sunt în procesul de prelucrare (existente în sistemul bibliotecii),
- 10 documente electronice nu au fost accesibile momentan (această informație poate fi obținută doar de la utilizatorul care a efectuat căutarea).

Astfel, 240 de titluri în total nu au fost disponibile. Disponibilitatea pentru eşantion ar fi atunci de 40%.

Atât dimensiunea eşantionului cât şi durata perioadei ar trebui alese cu atenție. Din cauza faptului că procesul de colectare a datelor este de durată nu este posibilă repetarea acestuia la intervale scurte de timp. O comparație în timp este, totuşi, foarte utilă pentru determinarea suişurilor şi coborâşurilor în una din zonele cheie ale proviziei serviciilor de bibliotecă.

Interpretarea şi folosirea rezultatelor

O mare disponibilitate va fi, bineînțeles, considerată ca fiind bună.

Dacă procentul titlurilor disponibile scade sub o anumită valoare – care va varia considerabil între bibliotecile publice şi universitare – biblioteca ar putea lua anumite măsuri:

- Să adapteze politica sa referitoare la colecții la necesitățile utilizatorului prin atenta analizare a statisticilor împrumutului şi a împrumuturilor interbibliotecare (vezi indicatorul B.6 „Utilizarea colecției", B.7 „Procentajul stocului neutilizat", A.7 „Raportul dintre cererile primite şi cererile trimise în împrumutul interbibliotecar").
- Să comande mai multe exemplare ale titlurilor foarte cerute.
- Să revizuiască registrele departamentului de prelucrare pentru a verifica dacă titlurile sunt în bibliotecă dar nu au ajuns încă pe raft.
- Să reducă perioadele de împrumut pentru a accelera timpul de returnare pentru un exemplar.
- Să reducă numărul de exemplare greşit aranjate la raft prin citirea sistematică a raftului (vezi indicatorul C.13 „Acuratețea aranjării la raft").
- Să restricționeze numărul prelungirilor de termen pentru aceeaşi persoană.

Toate activitățile care sprijină utilizatorii în efortul lor de a localiza un exemplar în colecție – de exemplu, explicarea sistemului de distribuire pe rafturi în cadrul unor cursuri pentru utilizatori, un marcaj îmbunătățit – vor ajuta la evitarea indisponibilității provocate de erori din partea utilizatorilor.

Exemple şi lecturi suplimentare

O privire de ansamblu asupra studiilor de disponibilitate din ultimii 20-25 de ani este oferită de Nisonger (2007).

Nisonger a descoperit că media ratei disponibilității pentru căutările după subiecte cunoscute de către utilizatori variază între 61.3 şi 63.1 procente, în funcție de metoda de calcul. Dar câteva studii au oferit scoruri de disponibilitate mai mari.

Situația de mai jos face diferența între disponibilitatea exemplarelor din colecție solicitate şi disponibilitatea directă pentru utilizator a exemplarelor cerute. Exemplele arată că în timp ce, de obicei, cca. 90% sau mai multe din exemplarele cerute pot fi regăsite în colecție, directa disponibilitate pentru utilizator variază doar între 42 şi 81 de procente. În exemplele arătate aici, eroarea utilizatorului a fost inclusă în procentajul de indisponibilitate.

Universitäts- und Landesbibliothek Münster
(te Boekhorst, 1992)
1991: disponibilitatea în colecție – 81%
disponibilitatea directă – 42%
King Fahid University of Petrol/Minerals Library
(Chaudry and Ashoor, 1994)
1993: disponibilitatea în colecție – 93%
disponibilitatea directă – 63%

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

University of South Queensland (Watson, 1998)
1996: disponibilitatea în colecție – 88%
disponibilitatea directă – 54%

University of New South Wales (UNSW, 2004)
2004: disponibilitatea în colecție – 97%
disponibilitatea directă – 63%

University of Wollongogn Library (James, 2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 96%
disponibilitatea directă – 77%

La Trobe University Library (2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 98%
disponibilitatea directă – 81%

Griffith University Library (2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 92%
disponibilitatea directă – 69%

CAUL folosește indicatorul „disponibilitate" cu o clară diferențiere a motivelor pentru indisponibilitate (indicatorii de performanță CAUL):

- Ne-deținut
- Eroarea utilizatorului – negăsit în catalog
- Deținut în altă locație
- Eroarea utilizatorului – eșec în identificarea locației
- Împrumutat
- Eroarea utilizatorului – eșec în identificarea statusului
- Lipsă
- Eroarea utilizatorului – pe raft
- Altul

Una din bibliotecile care folosesc indicatorul CAUL a notat de asemenea timpul de care personalul are nevoie pentru evaluarea disponibilității (La Trobe University Library, 2005). Pentru trei campusuri, timpul necesitat a fost:

- 82,7 ore pentru planificarea locală,
- 70,25 ore pentru distribuția formularelor,
- 47,25 ore pentru verificare și codare.

Exemplul arată că un studiu de disponibilitate nu trebuie să dureze foarte mult timp.

Toate exemplele prezentate mai sus sunt din bibliotecile universitare. Pentru bibliotecile publice, țelurile pentru disponibilitatea exemplarelor solicitate sunt uneori incluse în standarde. Cel mai bun ghid de valori pentru autoritățile din sistemul de biblioteci din Anglia propune drept țel pentru „Procentul utilizatorilor bibliotecii care raportează succes în obținerea unei anume cărți" un procent de 65%. (Watson, 2001).

Roswitha Poll, Peter te Boekhost,
Measuring Quality –
Performance Measurement in Libraries,
K.G. Saur, München, 2007
IFLA Publications 127

Traducere de Liliana MATEI

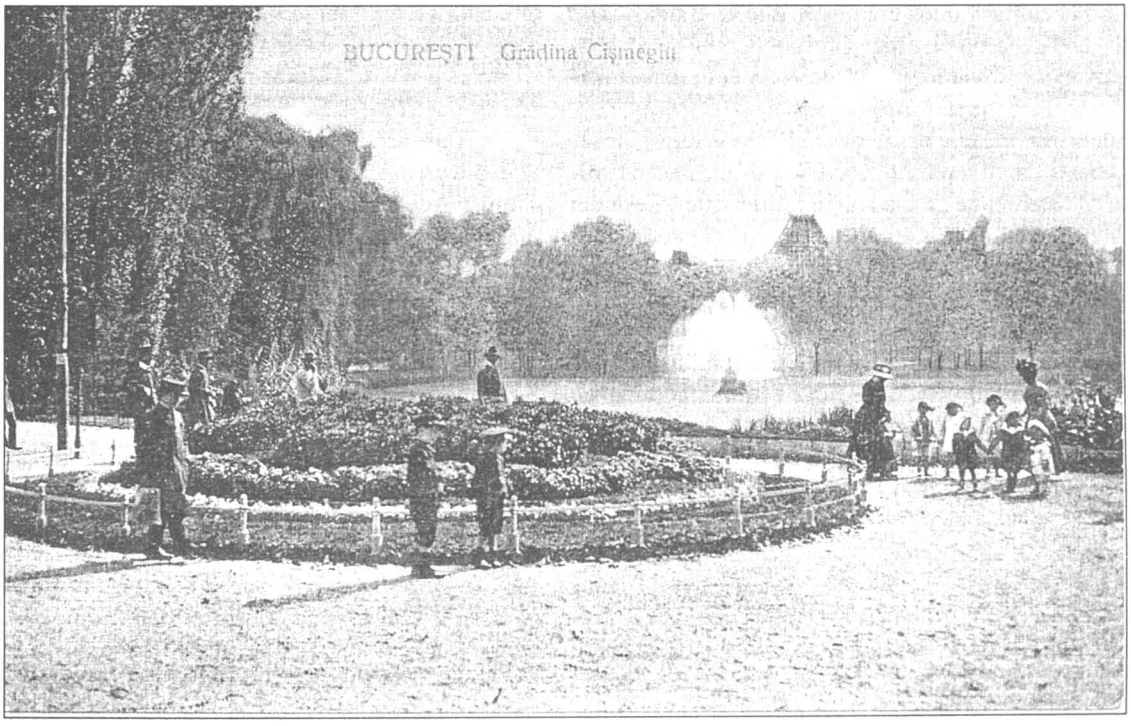

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Orizonturi

Destituirea lui Blaga de la catedra universitară

Eugeniu NISTOR

Reforma învățământului românesc din toamna anului 1948 va marca profund și destinul lui Lucian Blaga și, implicit, al sistemului său de gândire. Astfel, la 2 februarie 1949, filosoful primește din partea decanatului Facultății de Filozofie, „spre știre", copia deciziei ministeriale nr. 325564/1948, prin care i se comunica: „Dl. profesor Lucian Blaga se încadrează pe ziua imediat următoare publicării prezentei decizii în *Monitorul oficial*, la Institutul de Istorie și Filozofie al Filialei Academiei Republicii Populare Române din Cluj, cu plata salariului de la catedra pe care a deținut-o la Universitatea Victor Babeș din Cluj" (Ion Bălu – *Viața lui Lucian Blaga*, vol. IV, Editura Libra, București, 1999, p. 74). Dar instituția unde Blaga era transferat, încă nu exista, ea fiind în curs de organizare, astfel încât abia la 28 aprilie 1949 îi este transmisă adresa oficială, prin care este invitat să se prezinte la noul său loc de muncă: „Am onoarea a vă face cunoscut că prin Decizia Ministerului Învățământului Public nr. 96958/ 1949 ați fost încadrat *profesor de institut*, categoria de salarizare XIV/3, lei 22.800, la Institutul de Istorie și Filozofie din Cluj al RPR, Secția Filozofie. Comunicându-vă această încadrare, vă rog să vă prezentați la post în timpul cel mai scurt" (*op.cit.*, p. 76). Adresa era semnată de către profesorul C-tin Daicoviciu, directorul Institutului. Sectorul filosofic, la care a fost repartizat Lucian Blaga, se subordona pe linie ideologică Secției de filosofie a Institutului de Istorie și Filozofie al Academiei RPR, din București, al cărui director era Mihail Ralea. Catedra de filosofia culturii, unde era titular Lucian Blaga, a fost desființată, deoarece nu-și avea corespondentul în nomenclatorul universitar sovietic, impus de NKVD în toate instituțiile de învățământ superior românesc.

Principalul beneficiar al acestei restructurări pedagogice este asistentul suplinitor Pavel Apostol, instalat oficial titular al catedrei de „Introducere în filozofie", devenită în scurt timp catedra de Materialism dialectic și istoric. Încă din decembrie 1948, CC al PCR a hotărât obligativitatea predării noilor discipline: Marxismul și Economia politică, în întregul învățământ universitar românesc, iar la facultățile de profil umanist, în afara acestora, și Materialismul dialectic și istoric. Ceva mai târziu, șeful catedrei de Marxism-leninism a Universității din Cluj va fi numit profesorul Tudor Bugnariu, cumnat cu C. Daicoviciu, care va deveni, în primăvara anului 1957, ginerele lui Blaga, prin căsătoria sa cu Dorli Blaga.

Revenind la momentele premergătoare epurării din Universitate a filosofului, să amintim faptul că la 22 iunie 1948 Pavel Apostol și-a prezentat teza sa de doctorat – *Problema omului în lumina materialismului dialectic*. Din comisia de doctorat Consiliul Universității i-a desemnat pe profesorii: Lucian Blaga, Al. Roșca, D.D. Roșca și D. Tudoran. Referatul lui Blaga, extrem de favorabil, arată că: „Filosofiile de orice orientare caută astăzi cu râvnă să elucideze problema omului, ceea ce nu e de mirare, dacă se ține seama de zguduirile produse de cele două războaie mondiale și de prefacerile profunde prin care trece întreg globul terestru. Evenimentele însele au silit pe om să se *problematizeze* într-o măsură pentru care anevoie vom găsi un termen de comparație în trecutul omenirei. Față de importanța ce se dă în timpul nostru problemelor antropologice, dl. Pavel Apostol a avut ideea fericită de a cerceta înțelesul cu care ideea de om poate fi sporită în lumina materialismului dialectic..." (Dorli Blaga – *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Editura Apostrof, Cluj Napoca, 2004, p. 207). Comisia a hotărât admiterea candidatului cu *magna cum laude* și conferirea titlului de doctor în specialitățile filosofia culturii și estetică.

Persoană contradictorie, Pavel Apostol nu va manifesta nici un fel de recunoștință pentru Lucian Blaga și, atunci când i se va oferi prilejul, nu va ezita să ia atitudine de pe poziții strict materialist-dialectice, așa cum a rămas consemnat într-o scrisoare trimisă filosofului în 1947: „această poziție teoretică îmi interzice orice identificare cu punctul Dvs. de vedere filosofic. Dar tocmai consecvența mea marxistă îmi deschide perspectiva valorificării unor teze cuprinse în opera Dvs. (...) Pentru mine, Lucian Blaga a fost și este o apariție culturală, fără considerarea căruia nu poți lucra pe ogorul culturii românești. Se poate gândi la noi contra-Blaga sau pro-Blaga, dar generația mea va trebui să-și fixeze atitudinea (conștient sau inconștient), *în funcție* de Lucian Blaga (...) Tineretul burghez care reprezintă *astăzi* ideologia societății care s-a oglindit în opera Dvs. – v-a negat. Valorificarea creatoare a tezelor durabil cuprinse în filosofia Dvs. a culturii nu este posibilă decât pornind de la o poziție opusă..." (*op.cit.*, pp. 106-107).

Dar iată cum proiectase ideologul marxist această *valorificare* a filosofiei culturale blagiene: în 1964 apare, la Editura Academiei RPR, masivul tom *Miorița – tipologie, circulație, geneză, texte*, a reputatului folclorist Adrian Fochi, cu un amplu studiu introductiv, intitulat (să recunoaștem, sugestiv) „Motivul mioritic în cultura română", semnat de Pavel Apostol. La capitolul „Lupta de idei în jurul interpretării *Mioriței*", după ce consacră câteva pagini unei critici virulente a misticismului și iraționalismului, considerate a fi caracteristici definitorii ale gândirii coaliției burghezo-moșierești din România, acesta se repede asupra lui Blaga, atacându-l cu citate grosiere din „operele" lui Leonte Răutu și-a altor „apostoli" ai ideologiei oficiale staliniste: „Semnificația socială a concepției filosofice a lui Blaga fusese revelată de critica marxistă care a demonstrat, înainte de toate, caracterul retrograd al filosofiei blagiene a culturii. Într-un studiu publicat în 1949, Leonte Răutu a dat o apreciere sintetică cu privire la sensul teoriei *Spațiului mioritic: Blaga atribuie poporului român un specific mioritic, adică un specific al resemnării în fața morții, al resemnării în fața dușmanului. Această teorie a contribuit și ea la pregătirea*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

atmosferei politice şi morale propice pentru înscăunarea dictaturii fasciste." (*op.cit.*, p. 43). Întregul eşafod de acuzaţii al lui Pavel Apostol se axează îndeosebi pe critica definiţiei blagiene a eroului mioritic, „ca exponent al unui fatalism zis *specific naţional*", arătând apoi care şi cum este acest specific, filtrat prin prisma ideologiei pe care o slujeşte: „Noi cunoaştem alţi purtători ai acestui specific: pe eroii baladelor haiduceşti, pe Horia şi Tudor, pe Bălcescu şi Bolliac, pe ţăranii de la 1907 şi pe luptătorii ceferişti de la 1933, pe Ştefan Gheorghiu şi Ilie Pintilie, pe eroii Doftanei şi pe cei ai războiului antihitlerist..." (*ibidem*). Sursa citată este articolul aceluiaşi Leonte Răutu – „Împotriva cosmopolitismului şi obiectivismului burghez în ştiinţele sociale" (publicat în „Lupta de clasă", nr. 10/1949, la p. 68). Critica marxistă, aplicată de Pavel Apostol misticismului blagian, ia în obiectiv îndeosebi orizonturile spaţial-temporale ale inconştientului românului, stăpânite pe toată întinderea lor de sentimentul fatalităţii, de veşnicul suiş şi coborâş prin văile şi dealurile sorţii, graţie cărora se încheagă toate plăsmuirile culturale configurate de *matricea sa stilistică*. Marea vină a lui Blaga ar fi că, în cadrul acestei matrici, *sofianicul* (reprezentând o determinantă stilistică de tip ortodoxist) „ar exprima caracterul mistic al spiritualităţii poporului român" *(Mioriţa*, p. 46), că reduce *mioritismul* la un ansamblu de determinante stilistice formale, că aşează matricea stilistică mioritică într-un orizont inconştient invariabil, şi anume în satul românesc, „în măsura în care acesta opune o rezistenţă istoriei şi progresului, permanentizând structuri psihice preistorice, ancestrale" (*ibidem*). Apreciind adânca intuiţie blagiană în cercetarea semnificaţiei motivului mioritic pentru definirea sufletului românesc, exegetul arată că „sub imperiul sistemului său mistic, filozoful absolutizase însă greutatea specifică a motivului în alcătuirea psihică şi în creaţia culturală a poporului român, atribuindu-i semnificaţii pentru care analiza obiectivă *a textului* nu oferă nici un temei" *(Mioriţa*, p. 47). Apostol nu neagă pasiunea pozitivă a lui Blaga şi efortul acestuia de a reliefa originalitatea creatoare a poporului român, şi nici frumuseţea analizelor filosofice ale acestuia consacrate creaţiei folclorice, gustului pentru nuanţă şi pitoresc, discreţiei, simţului echilibrului etc. Ca deficienţă majoră a filosofiei blagiene, Apostol constată (şi, de această dată, pe bună dreptate!) că motivul mioritic, în ciuda frumuseţii poetice şi complexităţii lui, nu cuprinde decât o mică secvenţă din cultura noastră populară şi nici pe departe întregul ansamblu al culturii româneşti, ci doar „un moment depăşit al evoluţiei sale (...) Specificul naţional nu poate fi simplificat la o schemă invariabilă şi construită pe baza unui singur motiv al culturii date, erijat chiar în esenţă a acesteia" (*ibidem*). Categoriei imuabile, profund fataliste, a motivului mioritic blagian, Pavel Apostol este tentat să-i opună motivul lui Făt Frumos, ca „întruchipare a frumuseţii morale şi fizice, figură în care se îmbină îndrăzneala şi devotamentul, bărbăţia şi spiritul de întrajutorare, setea de dreptate, generatoare de eroism şi neclintită dârzenie în luptă" (*ibidem*). Repetându-se mereu, într-o frazeologie stufoasă, criticul se referă din nou la determinantele formale ale matricii stilistice blagiene ca la un produs ideatic al şcolii morfologiste spengleriene: „În concepţia lui Blaga mioriticul reprezintă o matrice stilistică, deci un ansamblu de determinaţii formale (stilistice)" (*op.cit.*, p. 48). Arătând că împăcarea cu existenţa tragică a ciobanului nu are a face deloc cu atitudinea caracteristică a poporului român de-a lungul istoriei, care învederează un anumit activism social, în cadrul căruia „forme de producţie, de organizare politică şi de cultură, forme de existenţă, aşadar, se succed, se înlocuiesc cu altele" (*ibidem*). Teoria blagiană despre rodnicia creatoare a inconştientului este combătută cu argumente desprinse din studiul lui Mihail Ralea – *Problema inconştientului*, publicat în 1926; satului, ca „cetate de reşedinţă" a matricii stilistice româneşti şi „izvor al regenerării naţionale", cum spune Blaga, exegetul îi aplică pecetea conservării mizeriei sociale prin „persistenţa unor moduri de viaţă vetuste" (*op.cit.*, p. 49). Iar viziunii despre acceptarea în chip fatalist a morţii, îi asociază dizertaţia teologică despre mântuirea prin moarte, apropiată de „misticismul gândirist" şi de „trăirismul legionar" – expresiile îi aparţin chiar comentatorului, toate „propovăduind acceptarea suferinţei, a răului din lume, căci varianta fascistă a ideologiei burgheze urmărea să abată atenţia maselor de la cauzele reale, sociale, ale mizeriei şi exploatării nerușinate, crude, sălbatice a poporului. *Mântuirea* pe care o promitea a luat forme foarte pământeşti: preamărirea războiului, întemeierea *filozofică* a imperialismului *românesc* – întruchipare a destinului imperial înscris în sângele naţiunii. Practica imperialismului *autohton* s-a văzut în spolierea ţării noastre de către hitlerişti, în dezastrul economic şi social pe care l-a generat. Concluzia socială a acestei *filozofii* se descoperă cu uşurinţă: dacă nu există altă eliberare decât cea prin şi în moarte, atunci zadarnice sunt toate strădaniile de a schimba ordinea existentă, omul trebuie să-şi caute libertatea numai în moarte. Orizontul *metafizic* pe care îl deschide această filozofie apare, aşadar, ca o pregătire pentru război, distrugere, nimicire." (*op.cit.*, pp. 50-51). Săgeţile incendiare ale lui Pavel Apostol sunt trimise către ţinte precise: filosofia lui Blaga, concepţiile lui Nae Ionescu şi Mircea Vulcănescu.

„Glosele" lui Apostol sunt preluate apoi şi expuse în noi rafale frazeologice în studiul introductiv al lui Adrian Fochi, intitulat „Stadiul actual al problemei", care se referă şi el la interpretarea blagiană a baladei, ca esenţă a mioritismului; comentariul nu suferă prea mari modificări, luând-o voinicește pe aceleaşi căi... „apostolice" întru punerea la punct a filosofiei lui Lucian Blaga, atâta doar că acum lipsesc argumentele extrase din broşurile de propagandă ale regimului politic aflat la cârmă: „Fatalitatea joacă un rol primordial în filozofia lui: cunoaşterea nu e posibilă din cauza cenzurii transcendente a *Marelui Anonim*; funcţia cognitivă a artei este negată, arta fiind un eşec permanent al năzuinţei de a cuceri misterele; creaţia poporului suportă şi ea pecetea orizontului spaţial. Acest orizont pe care el îl numeşte *matrice stilistică,* în cazul poporului nostru *spaţiul mioritic*, acţionează inconştient asupra creaţiei şi creatorului, de unde şi concluzia că poporul nostru este fatalist, pasiv, anistoric, iar creaţia lui de natură inconştientă, vegetativă. În ceea ce priveşte *Mioriţa*, Lucian Blaga vorbeşte despre o tipică transfigurare a morţii, care ar sta la baza baladei, tipică deoarece apare ca o consecinţă logică a resemnării şi fatalismului. El postulează dragostea de moarte a românului, ca trăsătură specifică a spiritualităţii sale" (*op.cit.*, p.153). Şi pentru că nu se considera suficient de blindat de studiul lui Apostol, Adrian Fochi pune el însuşi în funcţie un întreg arsenal critic, citând cu râvnă din lucrările publicate ale academicianului C. I. Gulian (*Sensul vieţii în folclorul românesc*, Bucureşti, 1957), criticului literar Ovid S. Crohmălniceanu (volumul *Lucian Blaga*, Bucureşti, 1963) şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sociologului H.H. Stahl (studiile din revista „Sociologia românească", 1938).

La distanță de doar câțiva ani, în condițiile deschiderii culturale românești de la mijlocul anilor '60, slobozit din lanțurile ideologiei staliniste, Pavel Apostol se manifestă în cel mai oportunist mod cu putință: „De la Blaga am învățat apoi că istoria culturii naționale poate fi și trebuie văzută ca un efort creator de auto-definire, iar elementul culturii populare – spre care ne îndreptăm adeseori – nu reprezintă un model de copiat, ci un *motiv*, un îndemn, o chemare la transformarea lor în valori de cultură majoră. Prin prezența sa spirituală, Lucian Blaga ne-a făcut să înțelegem că apartenența la cultura română nu înseamnă simplă participare, ci năzuință și făptuire creatoare" (Pavel Apostol – *Trei meditații asupra culturii*, Editura Dacia, Cluj, 1970, p. 12). Înțelepțit dintr-o dată, după ce, în împrejurările dramatice ale anului 1952, în cadrul colectivului Institutului de Filosofie din Cluj l-a acuzat public pe istoricul David Prodan, ca posibil deviator de la linia P.M.R., sfârșind prin a se autodenunța „ca dușman al poporului și al clasei muncitoare, că a fost în serviciul puterilor străine din Apus, că s-a înconjurat cu foști legionari..." (Ion Bălu – *Viața lui Lucian Blaga*, vol. IV, p. 102), fiind umflat în aceeași zi de către securitate și închis pentru un an, Pavel Apostol devine grijuliu față de mase și suferințele lor, și e posibil ca chiar din această *vină* să se fi iscat obsesiile sale culturale care, oricum le-am lua, sunt modeste, prăfuite, epigonice: „Poporul acesta e măcinat de o neistovită *pasiune constructivă:* așezările, gospodăriile, la fel ca viața obștească și creația culturală sunt dominate de o sălbatică voință de a *dura prin construcție*. Oamenii din Transilvania parcă-ți spun: dăinuie numai ceea ce e construit, ceea ce exprimă fapta voinței care a îngenunchiat materia inertă, iar devenirea a zăgăzuit-o. Construcția epică a lui Rebreanu sau construcția metafizică a lui Blaga, din această materialitate izvorăște" (*op. cit.*, p. 15).

*

Citat din greu de către mai mulți denigratori ai filosofiei culturale blagiene, academicianul Athanasie Joja s-a implicat eficient în propaganda ideologiei moscovite îndreptată împotriva valorilor autentice ale spiritului românesc. Pavel Apostol reproduce masiv din articolele „academice" ale acestuia, publicate în „Lupta de clasă" și în alte organe oficiale de partid, așa cum ar fi cazul celui intitulat „Despre rolul reacționar și antipatriotic al filosofiei idealiste din România burghezo-moșierească" (în nr. 10/1963 al publicației citate, pp. 110-111). Exprimând o linie oficială, considerațiile lui Joja constituiau ele însești verdicte și, în general, cei care le utilizau nu mai căutau dovezi argumentative în aprecierile lor. Așa, de pildă, reflectând pe marginea fatalismului mioritic, sentința este ca și dată: „Această concepție mistică urmărește degradarea inteligenței în favoarea exaltării mistice și a instinctelor, pierderea încrederii în puterea de cunoaștere a omului prin gândire, pentru a-l aduce într-o stare de spirit prielnică injectării fascismului, stare în care masele n-au nevoie (și nici voie) să gândească, ci numai să *iubească* pe führer, pe duce, pe căpitan..." (*Miorița*, p. 54). Deși, odată cu trecerea timpului, ideile lui Athanasie Joja s-au mai îmblânzit, reminescențe ale acestei atitudini mai persistă și în scrierile sale ulterioare. Polemica intelectuală cu Blaga sau, mai precis, cu filosofia lui, se manifestă în preajma definirii profilului spiritual al poporului român căruia acesta, după ce îi laudă „raționalismul", „realismul", „sentimentul viu al naturii", „melancolia doinită", „umorul și vivacitatea", „profunzimea sentimentului național", „toleranța", „puterea de absorbție", „spiritul măsurat" – îi subliniază, îndeosebi, ca și trăsătură fundamentală, *refuzul misticismului*. Conturându-și o fizionomie morală specifică, drept rezultat al activității sociale și spirituale în decursul istoriei, aceasta nu este însă – în opinia lui A. Joja – „nici o transmisie ereditară pură și simplă, nici o imprimare pasivă a spațiului geografic, nici penetrație de influențe culturale externe" (Athanasie Joja – *Filosofie și cultură*, Editura Minerva, București, 1978, p. 202). Impregnându-și expunerea cu învățătura lui Marx și, din când în când, și cu ceva logică aristotelică, academicianul A. Joja explică transformările survenite în omul spațiului mioritic, nu ca efect al mediului asupra sa, ci ca transformare activă exercitată de acesta asupra naturii, proces în cadrul căruia el se modelează și pe sine: „Teoria spațiului ca factor determinant contravine caracterului transformator (auto și hetero-transformator) al activității umane productive. Teoria spațiului e un pas înapoi față de concepția aristotelică a omului ca animal social și *a fortiori* față de concepția omului ca animal care construiește unelte de producție pe care le interpune între forța sa fizică și natură (obiectul muncii), creând astfel procesul de muncă..." (*ibidem*). Cu argumente, pe alocuri puerile, scrise din vârful peniței, A. Joja pune sub semnul întrebării rolul *modelator* pe care Blaga îl atribuie culturii franceze, în opoziție cu cea germană, considerată de către filosoful din Lancrăm a fi avut un rol *catalitic*: „În cazul culturii românești, influența franceză n-a fost pur modelatoare, ci precumpănitor catalitică, întrucât ea i-a ajutat pe români să-și precizeze și mai mult propriul lor fond psiho-etnic, aspirațiile lor intime și originare, definitorii, spre claritate, spre luciditate, echilibru, măsură și realism, pe care le deține *ab initio*, adică de la fondul lor principal." (*op.cit.*, pp. 102-103). Cu toate încercările de a sublinia firea profund realistă și rațională a românului, Joja trebuie să recunoască – curbându-și ideile binișor către spiritul lui Blaga – că acesta, în vremuri de restriște, *s-a retras din istorie* și, înfrățindu-se cu muntele, cu codrul și cu plaiul, a sălășluit somnolent în cochilia de scoică a refugiului său astfel asumat, trăind într-o rodnică asociere cu natura. Concluzia teoretică la care ajunge exegetul este cel puțin ciudată: „Consider caracteristică pentru psihologia românului apolinizarea fondului dionisiac, disciplinarea și inflexiunea patosului violent la exigențele formei și măsurii" (*op. cit.*, p 197). Adică, nici mai mult, nici mai puțin decât – pe acest fond (?) al neaderării românului la misticismul de orice fel și de exagerată raționalitate a mentalităților autohtone – că spiritul românesc este de tip apolinic! Ideea este accentuată și în altă parte și chiar mai clar formulată: „... după Blaga, românul trăiește în spațiul mioritic, acest spațiu delimitând o cumpănire care-l oprește de la orice descumpănire, o apolinizare a dionisiacului" (*op. cit.*, p. 257). Deși îl cataloghează pe filosof ca fiind un apolinic disciplinat, exegetul nu uită să ne aducă aminte că expresivitatea (apolinică) blagiană contrastează puternic cu așa-zisa „afundare voită într-o cugetare care exaltă subconștientul și rolul determinant al acestuia în stilul unei culturi" (*ibidem*). Toate aceste considerații îl conduc pe comentator spre o unică concluzie: ineficiența filosofiei blagiene. Totuși, în unele fragmente este animat de gân-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

duri mai bune; aşa, bunăoară, în chip surprinzător, remarcă şi apreciază ca atare rolul pe care Blaga îl atribuie *personanţei*, în relaţia inconştient-conştient şi faptul că structurile orizontice ale inconştientului se permanentizează continuu, ceea ce nu e chiar puţin dacă ne gândim la opoziţia făţişă manifestată cu un deceniu mai înainte faţă de filosoful *Spaţiului mioritic*. Iar, într-un portret consacrat acestuia la împlinirea a trei sferturi de veac de la naştere (1970), Athanasie Joja ţine să reliefeze originalitatea profundă a filosofiei lui Blaga, care „atacă o tematică cu substrat metafizic, tinzând să dezvăluie regiuni adânci ale fiinţei, precum şi atitudinile conştiinţei şi subconştientului în faţa acestor regiuni ontice" (*ibidem*). Într-o şocantă schimbare de atitudine, Lucian Blaga, „misticistul" şi „iraţionalistul", devine în viziunea lui Athanasie Joja „ilustru poet, dramaturg şi filosof român" (*op.cit.*, p. 256).

*

Au fost însă şi exegeţi ai operei lui Lucian Blaga care, dacă în perioada interbelică au tratat negativ filosofia acestuia, câteva decenii mai târziu au revenit asupra ei cu gânduri mai bune, apreciind-o la justa ei valoare. Unul dintre aceştia este şi filosoful şi logicianul Anton Dumitriu. Acesta, după ce în „Lumea românească" (I, Nr. 26-27/iunie 1937) persiflează „filosofia mioritică" a lui Blaga, unde oile pasc ierburile indicate de cenzura transcendentă, în vreme ce Marele Anonim le cântă din caval, tot acelaşi semnatar publică, în „Neamul românesc" (nr. 18/19 ianuarie 1939), articolul „Un titan al confuziei: Lucian Blaga" în care critică dur filosofia „cu oi şi cu baci mioritici" şi analizează riguros terminologia partizană a lucrărilor sale filosofice.

Dar, cum spuneam, ceva mai târziu, într-un studiu, intitulat „Terra mirabilis sau întâlnirea cu pământul natal" (publicat în volumul *Retrospective*, Editura Tehnică, 1991), Anton Dumitriu se referă la „realitatea influenţelor locale asupra sufletului unui popor" şi asupra trăsăturilor antropologice care decurg din acestea, logicianul recunoaşte că „o anumită hrană, o anumită apă încărcată cu minerale specifice, un cer senin sau un cer mai mult noros, un spaţiu muntos sau de şes, cu o anumită configuraţie, toate acestea contribuie la formarea unui anumit tip de om, cu o viziune specială a lumii, omul spaţiului local". E aici o viziune obiectivă, echilibrată asupra unei probleme îndelung dezbătute în filosofie. „Un asemenea punct de vedere – scrie Dumitriu – stă la baza concepţiei lui Lucian Blaga, care a văzut în spaţiul dacoroman un «spaţiu mioritic», dominat de alternanţa deal-vale" (*op. cit.*, p. 20). Tot aşa, despre „fortăreaţa carpatică în care sălăşluieşte sufletul românesc", Dumitriu subliniază şi el neobişnuita rezistenţă în istorie „la pătrunderile străine care, chiar când au avut loc, au fost macerate în laboratorul uman ale acestui spaţiu, sau când i-au contrariat natura, au fost expulzate dinlăuntrul lui" (*op. cit.*, p. 21). Tracismul, ca „revoltă a fondului nostru nelatin", idee exprimată cu atâta plasticitate de Blaga, o regăsim într-o altă formulare la A. Dumitriu. Descriind configuraţia geografică a ţinuturilor noastre, cu şesuri şi munţi, râuri şi fluvii, certificând „o particularitate" a spaţiului, care îl individualizează „ca fiinţă", logicianul afirmă că „aceşti factori psiho-fizici au determinat elementele antropologice şi psihice ale geto-dacilor, care au fost atât de puternice, încât ele sunt prezente şi astăzi ca nişte vârfuri rămase la suprafaţă, fără ca noi să mai fim conştienţi de adâncimea originii lor" (*ibidem*). Coeziunea sufletească a autohtonilor în „teritoriul fortăreţei daco-romane", Dumitriu îl desluşeşte atât în unitatea şi romanitatea limbii, cât şi în legendele şi tradiţiile conservate de fiinţa noastră care, împreună, configurează un spaţiu geografic etnic şi cultural, căruia „nu-i vom spune nici «spaţiul mioritic», nici «fortăreaţă carpatică», nici *paideuma* daco-romană, ci simplu *Terra Mirabilis* – «Ţara minunată»" (*ibidem*, p. 21). Identificând-o istoric, ca pe o „epocă de aur" a omenirii, când la nord de Istros vieţuiau hyperboreenii, de unde a plecat Apollo cu Muzele în Elada, spre a împrăştia lumina artelor, „desigur cu mult înainte de războiul Troiei" – *Terra Mirabilis* a lui A. Dumitriu nu numai că este „ţara hyperboreenilor, ţara tracilor, ţara geto-dacilor, ţara daco-romanilor" (*ibidem*, p. 27), dar este „o sursă de energii" care pot ţâşni într-o istorie românească de mare anvergură, aşa cum s-ar cuveni în cele două milenii de răbdătoare aşteptare.

O precizare necesară:

Cititorul eseului nostru nu trebuie să fie derutat de utlilizarea atât a termenului *filosofie* cât şi a celui de *filozofie* (şi a formelor derivate din acestea). În comentariul nostru utilizăm doar termenul filosofie, dar în citarea surselor şi textului aparţinând altor autori ne simţim obligaţi să respectăm forma utilizată de către aceştia.

Bibliografie:

xxx – *Istoria gândirii sociale şi filozofice în România*, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1964.

Leonte Răutu – *Problemele ştiinţelor sociale în dezbaterea Academiei RPR (21-25 martie 1951)*, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1951.

Ion Bălu – *Viaţa lui Lucian Blaga*, volumul IV, Ed. Libra, Bucureşti, 1999.

Dorli Blaga – *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Ed. Apostrof, Cluj Napoca, 2004.

Adrian Fochi – *Mioriţa, tipologie, circulaţie, geneză, texte*, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1964.

Pavel Apostol – *Trei meditaţii asupra culturii*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1964.

Athanasie Joja – *Filosofie şi cultură*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1978.

xxx – *Din istoria filozofiei în România*, vol. I, Bucureşti, Ed. Academiei RPR, 1955.

Anton Dumitriu – *Retrospective*, Bucureşti, Ed. Tehnică, 1991.

Sursele ilustraţiilor: pp. 12, 31: din fondul documentar al Serviciului Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al BMB; coperta II: Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicţionarul Scriitorilor Români*, D-L, Ed. Fundaţiei Culturale Române, Buc., 1998; coperta III: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Martin_Opitz_F%C3%BCrst_excud.jpg; coperta IV: http://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_Davila

Sursele citatelor: coperta II: Nina Façon, *Intelectualul şi epoca sa*, Editura pentru Literatură Universală, Buc., 1966; coperta III: Martin Opitz, *Zlatna sau despre Cumpăna dorului*, poem răsădit în româneşte de Mihai Gavril după Martini Opitii (1597–1639), Ed. Eminescu, Buc., 1997; coperta IV: G. Călinescu, *Istoria Literaturii Române de la origini pînă în prezent*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, ediţie şi prefaţă de Al. Piru, Ed. Minerva, Buc., 1982.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Regele Solomon – *Cântarea cântărilor*
Antologie de Radu Cârneci, cuprinzând 16 variante în limba română, 1688-2008, cuvânt înainte de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Hasefer, Bucureşti, 2009, 336 p.

... Mă abţin de la ispita unei incursiuni pe tema „Eternului Cânt" în limba română, de vreme ce, iată, poetul Radu Cârneci ne oferă o amplă Antologie, în nu mai puţin de şaisprezece variante de durata a trei sute douăzeci de ani, adică de la 1688 (Biblia lui Şerban Cantacuzino) până în 2008 (varianta Dinu Ianculescu). Alcătuită cu sârguinţa, priceperea, dăruirea şi arderile unui împătimit al frumosului literar, Antologia de faţă e menită să devină ea însăşi antologică prin singularitatea iniţiativei şi măiestria alcătuirii. Cititorului nu-i rămâne decât să drumeţească printre zefirii văzduhului epitalamic şi să-i mulţumească antologatorului pentru arta de a-i fi călăuză.

(Bartolomeu Valeriu Anania)

Ileana VULPESCU, *Pe Apa Sîmbetei*
Editura Tempus, Ploieşti, 2009, 448 p.

Unii oameni trăiesc de la-nceput sub semnul deosebirii dintre dreptate şi recunoaşterea ei, încît îşi duc viaţa ca actori ai unei tragi-comedii, căreia îi sînt şi spectatori. Prea obidiţi de propria condiţie, îşi dau seama de inutilitatea efortului de-a îndrepta lumea, acţionînd singuri. Unii sînt astfel de «înţelepţi»; alţii – simulanţi şi arivişti: nişte «hopa-mitică» ai tuturor timpurilor. Eroina se confruntă permanent cu o dilemă existenţială: revoltă sau acceptare a destinului. «Fericiţi făcătorii de pace», *afirmă Biblia. Fericiţi şi demni de respect.* Nefericiţi cei care cred c-o vor afla undeva, cîndva, *replică viaţa...* (Autoarea)

Allama Mohammad IQBAL, *Poezii alese*
de Sanaullah şi Julieta Rotaru, Editura Biblioteca Bucureştilor, Bucureşti, 2009, 130 p.

... Allama Iqbal este mândria noastră. Mesajul său este un îndemn de a abandona placiditatea şi de a ne îndepărta de lumea materială, exterioară pentru a descoperi în universul nostru lăuntric secretele cuceririi cosmosului invizibil şi în continuă expansiune...

Universalitatea operei poetice în limba persană şi engleză, presărată cu concepte filozofice, l-a adus pe Iqbal pe cele mai înalte culmi, el devenind astfel cel mai cunoscut poet oriental...

(Sanaullah, Ambasadorul Republicii Islamice Pakistan la Bucureşti)

Maria DUMITRESCU, *Dicţionar de abrevieri ale limbii române 2003-2007*
Editura Semne, Bucureşti, 2009, 217 p.

... Abrevierile au devenit baza pentru noi lexeme (F.S.N. > fesenist). Asemenea unităţi ale lexicului, cu timpul, se transferă în fondul pasiv. Aceasta ne-a sugerat realizarea unui dicţionar posibil a fi suplimentat oricând.

În dicţionarul de faţă sunt incluse abrevierile din 1990 până în 2002 (doar materialul a 7 luni ale anului 2002), rezultate din lucrarea Dicţionar de cuvinte recente. D.C.R. – 1990 *şi ale anilor următori până la realizarea D.A.L.R.* (Autoarea)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nicolae BULZ, *Fenomenul Eminescu şi interdisciplinaritatea contemporană*
Editura Cartex, Bucureşti, 2008, 229 p.

... Eminescu profund nu este doar poetic şi romantic şi simbolist – în avans – ci şi (post)modernist, contemporanul nostru – fiind generatorul unei poetici căreia nu are cum să i se închidă ultima filă (şi abordarea interdisciplinară – alături de abordarea filologică – are vaste posibilităţi de explorare). Eminescu ca om şi geniu – are ceva propriu – poate fi alături şi în oricine. Pentru aceasta are ochi holistic, dar are şi ochi holografic – aşteaptă iubire / în limbajul cotidian: sensibilitate. (Autorul)

Ursula ŞCHIOPU, *O antologie lirică*
Fundaţia Naţională „Satul Românesc", Bucureşti, 2009, 106 p.

Un lirism grav, meditativ, o aplecare asupra tainelor mari ale vieţii omului, în diversele sale vârste şi ipostaze, cosmice şi istorice, aceasta este, în esenţă, poezia strălucitului om de ştiinţă Ursula Şchiopu.

O atestă toate volumele sale de versuri, începând cu „Drumuri prin zodii" din 1938, până la splendidele „Inedite" din Antologia de faţă, măsurând, emoţionant, tinereţea spirituală a nonagenarei. (Ion Brad)

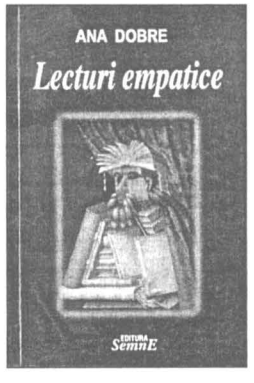

Ana DOBRE, *Lecturi empatice (Rinocerii şi Don Quijote)*
Editura Semne, Bucureşti, 2009, 234 p.

A citi presupune un anume tip de plăcere, *o voluptate a cufundării în universal spiritual al cuiva, o identificare cu el, cu visurile şi idealurile lui, cu cauza lui, cu iubirile lui, cu urile lui. Nu numai scriind te cauţi pe tine cel neştiut, dar şi citind te cauţi pentru a te cunoaşte prin racordarea universului tău de aspiraţii, cele mai multe relative, cu acele aspiraţii* din carte, *nereale prin superbia şi inaccesibilitatea lor, absolute prin firescul lor intangibil platonic, prin care se produce* înălţarea spirituală, impersonală *despre care vorbea Titu Maiorescu.* A citi, a scrie *sunt verbe inseparabile. Nu poate exista unul fără altul...* (Autoarea)

Ţara Fagilor (XVII)

Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni alcătuit de Dumitru Covalciuc, îngrijirea şi tipărirea almanahului cultural-literar se face sub auspiciile Fundaţiei Culturale „Vasile Netea" Târgu-Mureş, Societatea Culturală „Arboroasa" Cernăuţi – Târgu-Mureş, 2008, 309 p.

... Fără îndoială, de la descălecat şi până la Ştefan cel Mare şi Sfânt, în şirul domnilor moldoveni se distinge figura luminoasă a lui Alexandru cel Bun, sau „bătrân şi bun" aşa cum i-a rămas neştirbită amintirea până la cronicari şi de aici până în zilele noastre...

... Sub raport teritorial, Moldova vremii sale se întindea de la Ceremuş până la Nistru şi de la Milcov până la Hotin. Stăpâneşte Cetatea Albă iar după moartea lui Mircea cel Bătrân obţine Chilia şi tot lui îi revine Ceremuşul la hotarul dinspre Polonia... (Dimitrie Poptămaş)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Repere

Un secol la Schinetea

Marian NENCESCU

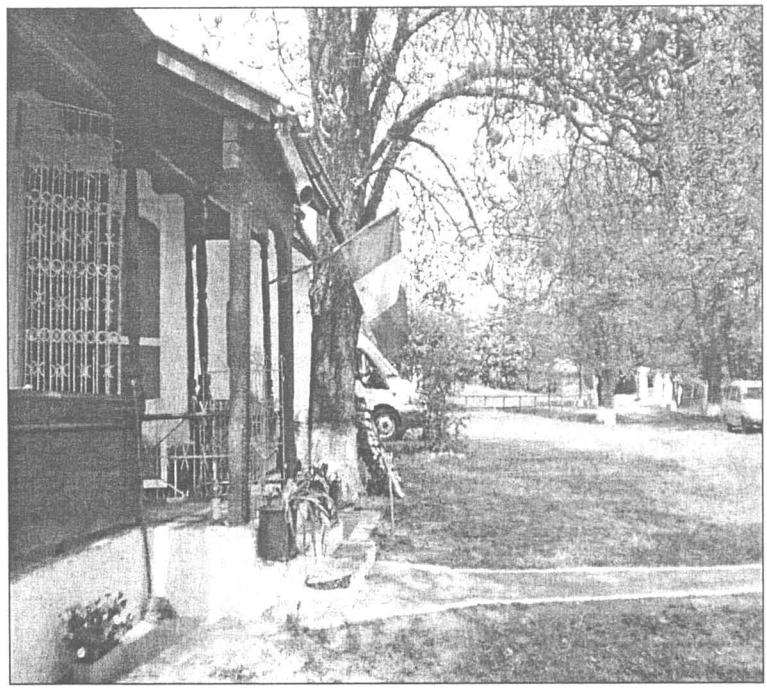

Cu o sută de ani în urmă, în 1909, locotenent-colonelul Constantin Prezan, considerat pe atunci unul dintre ofițerii cei mai capabili ai Regatului, comandant al Cetății (garnizoanei) București, cumpăra, împreună cu soția sa Olga, domeniul Schinetea, din comuna Dumești, astăzi județul Vaslui, odinioară Roman. Situat într-o zonă colinară, de o frumusețe austeră, domeniul i-a oferit ofițerului Prezan, un om al ordinii, rigorii și corectitudinii, nu doar clipe de destindere, alături de familie, dar și posibilitatea de a-și valorifica potențele gospodărești. Această imagine a ofițerului de carieră, preocupat domestic de mersul recoltelor și de starea moșiei, nu era deloc singulară în epocă. Mulți militari, dar și oameni politici ori intelectuali practicau acest gen de ocupație alternativă, unii din vocație, alții de nevoie. Administrarea unei moșii nu constituia o rușine, câtă vreme raporturile de muncă erau corecte și benefice pentru toată lumea. În cei aproape 35 de ani cât a locuit, cu inevitabile intermitențe, la Schinetea, mareșalul Prezan a transformat dealurile aride într-o grădină înfloritoare, a ridicat noi acareturi, a adus apă curentă și a construit drumuri de acces. Tot aici a vrut, prin voință testamentară, să fie înmormântat. A murit în august 1943, doar la câteva luni după decesul soției, și a pus să i se sape groapa pe o colină de lângă conac, „La trei stejari", ce domină și azi locul. La funeraliile din 1943 au participat mareșalul Ion Antonescu, șeful Statului, și Regele Mihai, dar, judecate după meritele defunctului, au fost niște manifestări mai degrabă modeste, în spiritul concepțiilor de viață ale mareșalului Prezan.

Considerat drept un artizan al victoriilor de la Mărăști și Mărășești, șef al Marelui Cartier General între 1916-1918, Prezan a fost perceput de contemporani drept un militar reținut, eficient, tăcut. Nici chiar când a fost numit Mareșal al României, în 1930, nu a abuzat de poziția sa. Exceptând cariera militară, nu a deținut funcții politice.

Cu toate acestea, în 1949, fiica și nepoata sa au fost evacuate de la Schinetea, iar domeniul, trecut în proprietatea statului, a devenit spital pentru persoanele cu deficiențe. Abia după 1990, ceea ce a mai rămas din vechea gospodărie a fost restituit nepoatei mareșalului, d-na Olga Macarie („a treia Olgă", după soția și fiica mareșalului), care, la rândul ei, a donat casa și o parte din teren Muzeului Județean „Ștefan cel Mare" din Vaslui.

Pentru a cinsti memoria mareșalului Prezan, anual, de ziua morții sale, 28 august, la Vaslui și la Schinetea se organizează manifestarea *Onor la Mareșal*, care reunește istorici, muzeografi sau cercetători, dar și autoritățile locale, armata și biserica.

Anul acesta, în cadrul unui proiect cultural conceput de d-na Viorica Zgutta, director adjunct al Muzeului, în sala „Arta" a fost inaugurată expoziția *O viață închinată unui ideal: România Mare. Mareșalul C. Prezan*. Au fost expuse obiecte aparținând familiei Prezan, uniforme, mărturii ale participanților la evenimentele din 1916–1918, fotografii originale aflate în colecțiile muzeelor din Brăila, Bacău, Neamț și Bârlad. Simpozionul *Onor la Mareșal*, desfășurat în prezența prefectului județului Vaslui, dl. Ioan Țibulcă, a directorului Muzeului, dl. Ion Marcaș, l-a avut ca moderator pe profesorul Gheorghe Buzatu. Comunicările, susținute de istorici din Vaslui, Iași, Suceava și București, au relevat calitățile excepționale de militar, dar și de strateg ale lui Prezan, simțul echilibrului, corectitudinea sa proverbială. Reflectat fie în memoriile lui I.G. Duca (comunicare de dr. Alin Spânu), fie în cele ale lui Alexandru Marghiloman (autor M. Nencescu), chipul Mareșalului Prezan rămâne imperturbabil sub zodia seninătății.

La comemorarea de la Schinetea, au participat, alături de prietenii muzeului, și autoritățile locale. S-a oficiat o slujbă comemorativă și s-au depus coroane de flori. Reamintim că în 2007, la Dumești, a fost ridicat, prin contribuție locală, un bust al Mareșalului, iar gara CFR poartă numele eroului.

Este un frumos exemplu de recunoștință a vasluienilor pentru concetățeanul lor, mareșalul Constantin Prezan.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

august 2009

♦ 1 august 1819. 190 de ani de la naşterea scriitorului american **Herman Melville** (1 aug. 1819 – 28 sept. 1891)

♦ 1 august 1939. 70 de ani de la naşterea prozatorului **Gheorghe Suciu** (1 aug. 1939 – 1995)

♦ 2 august 1924. 85 de ani de la naşterea prozatorului **Nicuţă Tănase** (2 aug. 1924 – 8 sept. 1986)

♦ 2 august 1939. 70 de ani de la naşterea actriţei **Valeria Seciu**

♦ 3 august 1889. 120 de ani de la moartea poetei **Veronica Micle** (22 apr. 1850 – 3 aug. 1889)

♦ 4 august 1859. 150 de ani de la naşterea scriitorului norvegian **Knut Hamsun**, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1920 (4 aug. 1859 – 19 feb. 1952)

♦ 5 august 1844. 165 de ani de la naşterea pictorului rus **Ilya Efimovitch Repin** (5 aug. 1844 – 29 sept. 1930)

♦ 5 august 1894. 115 ani de la naşterea istoricului **Andrei Oţetea** (5 aug. 1894 – 28 mart. 1977)

♦ 5 august 1909. 100 de ani de la naşterea eseistei, traducătoarei şi istoricului literar **Nina Façon** (5 aug. 1909 – 24 nov. 1974)

♦ 5 august 1929. 80 de ani de la naşterea compozitorului **Virgil Oniţiu**

♦ 5 august 1984. 25 de ani de la moartea actorului britanic **Richard Burton** (10 nov. 1925 – 5 aug. 1984)

♦ 7 august 1864. 145 de ani de la înfiinţarea **Primăriei oraşului Bucureşti**

♦ 7 august 1904. 105 ani de la naşterea actorului **Nicolae Brancomir** (7 aug. 1904 – 27 aug. 1991)

♦ 8 august 1909. 100 de ani de la naşterea scriitorului **Emilian Bucov** (8 aug. 1909 – 17 oct. 1984)

♦ 8 august 1939. 70 de ani de la moartea scriitorului **George Mihail Zamfirescu** (13 oct. 1898 – 8 aug. 1939)

♦ 9 august 1919. 90 de ani de la moartea compozitorului italian **Ruggiero Leoncavallo** (8 mart. 1858 – 9 aug. 1919)

♦ 9 august 1934. 75 de ani de la naşterea scriitorului **Romulus Cojocaru**

♦ 10 august 1884. 125 de ani de la naşterea lui **Panait Istrati** (10 aug. 1884 – 16 apr. 1935)

♦ 10 august 1929. 80 de ani de la naşterea actriţei **Tamara Buciuceanu-Botez**

♦ 11 august 1929. 80 de ani de la naşterea lui **Modest Morariu**, scriitor, traducător (11 aug. 1929 – 15 apr. 1988)

♦ 12 august 1939. 70 de ani de la naşterea lui **Nicolae Busuioc**, publicist, bibliograf

♦ 13 august 1864. 145 de ani de la naşterea prozatorului **Spiridon Popescu** (13 aug. 1864 – 8 mai 1933)

♦ 13 august 1899. 110 ani de la naşterea lui **Sir Alfred Hitchcock**, regizor britanic (13 aug. 1899 – 29 apr. 1980)

♦ 13 august 1984. 25 de ani de la moartea poetului **Virgil Mazilescu** (11 apr. 1942 – 13 aug. 1984)

♦ 14 august 1984. 25 de ani de la moartea eseistului **Vasile Lovinescu** (17 dec. 1905 – 14 aug. 1984)

♦ 15 august 1714. 295 de ani de la moartea lui **Constantin Brâncoveanu**, domn al Ţării Româneşti între 1688–1714 (1654 – 15 aug. 1714)

♦ 15 august 1769. 240 de ani de la naşterea lui **Napoleon Bonaparte** (15 aug. 1769 – 6 mai 1821)

♦ 15 august 1894. 115 ani de la naşterea criticului şi istoricului literar **Ion Chinezu** (15 aug. 1894 – 10 dec. 1966)

♦ 15 august 1954. 55 de ani de la moartea lui **Alexandru Toma**, poet, traducător (11 feb. 1875 – 15 aug. 1954)

♦ 15 august 1984. 25 de ani de la moartea scriitorului britanic **John Boynton Priestley** (13 sept. 1894 – 15 aug. 1984)

♦ 16 august 1949. 60 de ani de la moartea scriitoarei americane **Margaret Mitchell** (8 nov. 1900 – 16 aug. 1949)

♦ 17 august 1894. 115 ani de la naşterea chimistului **Radu Cernătescu** (17 aug. 1894 – 17 ian. 1958)

♦ 17 august 1899. 110 ani de la naşterea lui **Leon Negruzzi**, poet, prozator, traducător (17 aug. 1899 – 6 oct. 1987)

♦ 17 august 1949. 60 de ani de la naşterea scriitorului basarabean **Ion Hadârcă**

♦ 17 august 1964. 45 de ani de la moartea filosofului, sociologului **Mihai Ralea** (1 mai 1896 – 17 aug. 1964)

♦ 18 august 1849. 160 de ani de la naşterea lui **Teodor V. Ştefanelli**, istoric, scriitor (18 aug. 1849 – 23 iul. 1920)

♦ 18 august 1889. 120 de ani de la moartea scriitorului francez **Villiers de l'Isle-Adam** (7 nov. 1838 – 18 aug. 1889)

♦ 19 august 1879. 130 de ani de la naşterea pictorului **Lascăr Viorel** (19 aug. 1879 – feb. 1918)

♦ 19 august 1914. 95 de ani de la naşterea lui **Ion Vitner**, critic şi istoric literar (19 aug. 1914 – 12 apr. 1991)

♦ 19 august 1929. 80 de ani de la naşterea sculptorului **Mircea Ştefănescu**

♦ 20 august 1639. 370 de ani de la moartea poetului german **Martin Opitz** (23 dec. 1597 – 20 aug. 1639)

♦ 20 august 1834. 175 de ani de la naşterea lui **Vasile Pogor**, poet, traducător (20 aug. 1834 – 20 mart. 1906)

♦ 20 august 1839. 170 de ani de la înfiinţarea, la Paris, a **Societăţii pentru învăţătura poporului român**

♦ 20 august 1854. 155 de ani de la moartea filosofului german **Joseph Friedrich Wilhelm Schelling** (27 ian. 1775 – 20 aug. 1854)

♦ 22 august 1939. 70 de ani de la naşterea lui **Ion Beldeanu**, scriitor, ziarist

♦ 23 august 1904. 105 ani de la naşterea sculptorului **Gheorghe Anghel** (23 aug. 1904 – 7 apr. 1966)

♦ 23 august 1924. 85 de ani de la naşterea lui **Ion Biţan**, pictor, grafician (23 aug. 1924 – 15 sept. 1997)

♦ 23 august 1924. 85 de ani de la naşterea scriitorului **Paul Everac**

♦ 23 august 1934. 75 de ani de la naşterea prozatorului **Corneliu Ştefanache**

♦ 24 august 1899. 110 ani de la naşterea scriitorului argentinian **Jorge Luis Borges** (24 aug. 1899 – 14 iun. 1986)

♦ 24 august 1929. 80 de ani de la naşterea lui **Paul Lendvai**, ziarist, scriitor politic şi istoric maghiar

♦ 25 august 1744. 265 de ani de la naşterea lui **Johann Gottfried Von Herder**, scriitor, filosof german (25 aug. 1744 – 18 dec. 1803)

♦ 25 august 1984. 25 de ani de la moartea scriitorului american **Truman Capote** (30 sept. 1924 – 25 aug. 1984)

♦ 26 august 1884. 125 de ani de la moartea medicului **Carol Davila** (8 apr. 1828 – 26 aug. 1884)

♦ 26 august 1934. 75 de ani de la naşterea scriitorului **Leonida Neamţu** (26 aug. 1934 – 25 oct. 1992)

♦ 28 august 1749. 260 de ani de la naşterea lui **Goethe** (28 aug. 1749 – 22 mart. 1832)

♦ 28 august 1939. 70 de ani de la naşterea scriitoarei **Rodica Ojog-Braşoveanu** (28 aug. 1939 – 2 sept. 2002)

♦ 29 august 1809. 200 de ani de la naşterea scriitorului american **Oliver Wendell Holmes** (29 aug. 1809 – 7 oct. 1894)

♦ 31 august 1749. 260 de ani de la naşterea scriitorului rus **Alexandr Nikolaevici Radişcev** (31 aug. 1749 – 24 sept. 1802)

♦ 31 august 1834. 175 de ani de la naşterea compozitorului italian **Amilcare Ponchielli** (31 aug. 1834 – 16 ian. 1886)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Ionel TEODOREANU – [Mister Ibrăileanu] 2

Eugen Ionescu Centenary

Rhinoceros (Excerpt) 3

Matei CĂLINESCU – An Allegory for All Seasons: *Rhinocéros* (I) 7

Bucharest Town Hall – On the 1869 Local Elections 9

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony 13

History of the Book – TUDOR VIANU 14

Contemporary Autographs – *Nicolae GEORGESCU* 16

Marian NENCESCU – Sinaia, the Book, Romania – A Multinational Book Fair 21

Rob DAVIES – EuropeanaLocal. The Role of Local and Regional Digital Cultural Content in the Europeana Service 22

Roswitha POLL, Peter TE BOEKHOST – Measuring Quality. Performance Measurement in Libraries (V) 26

Eugeniu NISTOR – The Dismissal of Lucian Blaga from the University Chair 32

Catalogue 36

Marian NENCESCU – A Century in Schinetea 38

Calendar – August 2009 39

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 021 316.36.25
BMB: Tel./Fax: 021 316.83.00/04/05/06
Redacţia: Tel./Fax: 021 316.83.06/Int. 130
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacţia: Ion HOREA (redactor şef), Georgeta FILITTI
Iulia MACARIE (secretar de redacţie), Radu VLĂDUŢ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poştal 010354, Bucureşti.
Anexez chitanţa de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociaţia noastră ABIDOR şi Biblioteca Metropolitană Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociaţiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicaţie care vă oferă ultimele noutăţi din comunitatea internaţională a bibliotecilor.

Administraţia noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR**. Preţul unui număr este de 2 RON. Preţul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON. Primul an de apariţie: 1998.

Tipărit la Tipografia COPERTEX

Redacţia revistei BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR respectă opţiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MARTIN OPITZ

1597-1639

370 de ani de la moarte

„O, cântecele voastre cât de frumoase sunt!
Întârziu cu plăcere din drum să le ascult.
Sunt nobile şi limpezi; chiar muza Terpsichore
Vă dăruise versul şi grațioase hore,
Iar zeul Febos însuşi le dase armonia
Împlând a voastră doină de dor cu veşnicia.
În toate câte-s arte şi-alese fapte bune,
Vă făuriți în lume un strălucit renume!“

Zlatna sau despre Cumpăna dorului

În româneşte de Mihai Gavril

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Portret de Theodor Aman

CAROL DAVILA

1828-1884

125 de ani de la moarte

„Generalul Carol Davila, tatăl lui Al. Davila, era un aventurier. Numele îi sună italo-spanioleşte, Carlos Antonio Francesco Davila (D'Avila), se născuse la Parma (8 aprilie 1828), protejat de cosmopolita contesă d'Agoult, care-l creşte în Germania. Făcu studiile de medicină în Franța şi veni în Valahia în 1853, ca francez. Tată se insinuează a-i fi fost, şi lucrul nu e absolut imposibil, deşi nu există nici o probă documentară iar paralelele fizionomice sînt iluzorii, Franz Liszt… Obscuritatea naşterii dădu lui Davila nevoia de a-şi găsi undeva o patrie. În România el întemeie învățămîntul medical şi fu în toate privințele un om excepțional.
Se căsători aici cu o Golească, cu Anica Racoviță, lăsînd fiilor săi sînge românesc din cel mai vechi… Dar lăsă de asemeni spiritul de aventură, setea obscură de expansiune morală."

G. Călinescu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro